

เอกสารประกอบการสอน

รายวิชา 2533323 หลักการพื้นฐานสวัสดิการสังคม

Principles of **Social Welfare**

บุญยิ่ง ประทุม

พช.ม. (พัฒนาชุมชน)

สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

เอกสารประกอบการสอน

รายวิชา 2533323 หลักการพื้นฐานสวัสดิการสังคม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญยิ่ง ประทุม

พช.ม. (การพัฒนาชุมชน)

สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

2566

คำนำ

เอกสารประกอบการสอน รายวิชา 2533323 หลักการพื้นฐานสวัสดิการสังคม (Principles of Social Welfare) สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ประกอบไปด้วยเนื้อหา 5 บท คือ บทที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีการจัดสวัสดิการทางสังคม บทที่ 2 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม บทที่ 3 รูปแบบและนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคม บทที่ 4 การจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์ และบทที่ 5 การจัดสวัสดิการในสังคมไทย และกรณีศึกษา

เอกสารประกอบการสอนเล่มนี้ได้มีการพัฒนาเนื้อหา และวิธีการเรียนการสอนเพื่อให้การเรียนการสอนได้สมบูรณ์มากขึ้น และเพื่อเป็นประโยชน์ทางวิชาการ ผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารประกอบการสอนเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นอย่างดี ซึ่งสามารถนำความรู้ และทักษะที่ได้ฝึกฝนไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ทั้งในปัจจุบัน และในอนาคต

คุณงามความดีใด ๆ อันจะพึงเกิดมีจากเอกสารประกอบการสอนฉบับนี้ ผู้จัดทำขอน้อมบูชาคุณพระรัตนตรัย คุณบิดามารดา คุณครูอาจารย์ ผู้มีอุปการคุณทุกท่าน ตลอดจนศิษย์เก่า และศิษย์ปัจจุบันที่ได้ช่วยเหลือเกื้อกูล และมีส่วนช่วยเหลือในการทำเอกสารประกอบการสอนในครั้งนี้

บุญยิ่ง ประทุม

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 1	1
บทที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีการจัดสวัสดิการทางสังคม	3
การจัดสวัสดิการทางสังคม	3
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการทางสังคม	4
ทฤษฎีความต้องการพื้นฐานกับการจัดสวัสดิการทางสังคม	6
ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจกับการจัดสวัสดิการทางสังคม	9
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับรัฐสวัสดิการ	10
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนามนุษย์และสังคม	11
แนวคิดเกี่ยวกับการอยู่ดีมีสุข	14
สรุปท้ายบท	15
คำถามท้ายบท	16
เอกสารอ้างอิง	17
แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 2	19
บทที่ 2 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม	21
ความหมายของสวัสดิการสังคม	21
ความหมายของสังคมสงเคราะห์	29
ลักษณะของสวัสดิการสังคม	31
รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคม	32
หลักการในการจัดการสวัสดิการสังคม	38
องค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคม	39
ประโยชน์ของการจัดการทางสวัสดิการทางสังคม	46
สรุปท้ายบท	46

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
คำถามท้ายบท	47
เอกสารอ้างอิง	48
แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 3	49
บทที่ 3 รูปแบบและนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคม	51
ความหมายของนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคม	51
พัฒนาการความเป็นมาการจัดการสวัสดิการสังคม	52
ความสำคัญของนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคม	54
วัตถุประสงค์ของนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคม	57
ปัญหาของการจัดสวัสดิการสังคม	58
ประโยชน์ของนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคม	59
แนวโน้มของนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคม	61
สรุปท้ายบท	62
คำถามท้ายบท	63
เอกสารอ้างอิง	64
แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 4	66
บทที่ 4 การจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ	69
ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์	
ความหมายและความสำคัญของการจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัว เด็กและ	69
เยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์	
ความสำคัญของการจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ	74
ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์	
วัตถุประสงค์ของการจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน	76
ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์	

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ปัญหาของการจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์	78
ประโยชน์ของการจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์	89
สรุปท้ายบท	91
คำถามท้ายบท	91
เอกสารอ้างอิง	92
แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 5	94
บทที่ 5 การจัดสวัสดิการในสังคมไทย และกรณีศึกษา	96
ความหมายการจัดสวัสดิการในสังคมไทย	96
ความสำคัญของสวัสดิการในสังคมไทย	99
วัตถุประสงค์ของสวัสดิการในสังคมไทย	103
รูปแบบของสวัสดิการในสังคมไทย	104
ปัญหาของสวัสดิการในสังคมไทย	108
ประโยชน์ของสวัสดิการในสังคมไทย	111
แนวโน้มของสวัสดิการในสังคมไทย	116
กรณีศึกษาของการจัดสวัสดิการในสังคมไทย	116
สรุปท้ายบท	119
คำถามท้ายบท	120
เอกสารอ้างอิง	121
บรรณานุกรม	124
ประวัติผู้เขียน	132

แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 1

หัวข้อเนื้อหาประจำบท

1. การจัดสวัสดิการทางสังคม
2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการทางสังคม
3. ทฤษฎีความต้องการพื้นฐานกับการจัดสวัสดิการทางสังคม
4. ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจกับการจัดสวัสดิการทางสังคม
5. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับรัฐสวัสดิการ
6. แนวคิดเกี่ยวกับการอยู่ดีมีสุข

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. เพื่อให้ผู้เรียนอธิบาย และยกตัวอย่างการจัดสวัสดิการทางสังคม
2. เพื่อให้ผู้เรียนอธิบายแนวคิดเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการทางสังคม
3. เพื่อให้ผู้เรียนวิเคราะห์ทฤษฎีความต้องการพื้นฐานกับการจัดสวัสดิการทางสังคม
4. เพื่อให้ผู้เรียนวิเคราะห์ และยกตัวอย่างทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจกับการจัดสวัสดิการทางสังคม
5. เพื่อให้ผู้เรียนบอก และวิเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับรัฐสวัสดิการ
6. เพื่อให้ผู้เรียนอธิบาย และยกตัวอย่างแนวคิดเกี่ยวกับการอยู่ดีมีสุข

วิธีสอน และกิจกรรมการเรียนการสอน

1. วิธีสอน
  - 1.1 วิธีสอนแบบบรรยาย
  - 1.2 วิธีสอนแบบอภิปราย
  - 1.3 วิธีสอนแบบศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง
  - 1.4 วิธีสอนแบบกลุ่มกิจกรรม

2. กิจกรรม

2.1 ผู้สอนแนะนำเนื้อหาวิชา วัตถุประสงค์ การเรียนการสอน และการประเมินผล พร้อมทั้งแบ่งนักศึกษาออกเป็น 6 กลุ่ม

2.2 ผู้สอนแจกเอกสารให้นักศึกษาทุกคนได้ศึกษาด้วยตนเอง อธิบายถึงวิธีการจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และมอบหมายงานให้นักศึกษาไปศึกษาค้นคว้านอกชั้นเรียน

2.3 ผู้สอนบรรยาย ใช้สื่อ power point ให้นักศึกษาสังเกต และจดจำเนื้อหาที่เรียนที่เป็นพื้นฐานของรายวิชา โดยผู้เรียน และผู้สอนร่วมอภิปรายสรุปเนื้อหาพร้อมกัน เน้นการให้นักศึกษาเป็นศูนย์กลาง และเรียนรู้เชื่อมโยง

2.4 นักศึกษาทำชิ้นงานในหัวข้อที่นักศึกษา และอาจารย์ได้ตกลงกัน

2.5 กลุ่มกิจกรรมประกอบด้วย

การจัดสวัสดิการทางสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการทางสังคม

ทฤษฎีความต้องการพื้นฐานกับการจัดสวัสดิการทางสังคม

ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจกับการจัดสวัสดิการทางสังคม

แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับรัฐสวัสดิการ

แนวคิดเกี่ยวกับการอยู่ดีมีสุข

2.6 นักศึกษาแต่ละกลุ่มนำเสนอหน้าชั้นเรียนตามเนื้อหาที่ได้รับมอบหมาย

สื่อการเรียนการสอน

1. สื่อ power point รายวิชา หลักการพื้นฐานสวัสดิการสังคม
2. เอกสารประกอบคำบรรยาย รายวิชา หลักการพื้นฐานสวัสดิการสังคม
3. สื่อวีดีโอแบบออนไลน์

การวัดผล และการประเมินผล

1. สังเกตความสนใจในการเรียน
2. สังเกตการมีส่วนร่วมอภิปราย
3. สังเกตการณ์ทำกิจกรรมกลุ่ม
4. เปรียบเทียบการนำเสนอหน้าชั้นเรียนของแต่ละกลุ่ม

บทที่ 1

แนวคิด และทฤษฎีการจัดสวัสดิการทางสังคม

บทที่ 1 นี้เป็นการนำเสนอแนวคิดที่เป็นพื้นฐานทางด้านการจัดสวัสดิการสังคมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการซึ่งแต่ละแนวคิดมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันและนำไปสู่กระบวนการในการจัดสวัสดิการสังคม รัฐสวัสดิการและความเป็นอยู่ดีมีสุขของประชาชนต่อไป ซึ่งผู้เขียนได้ทำการเรียบเรียงแนวคิด และทฤษฎีการจัดสวัสดิการทางสังคมเพื่อประชาชนทุกคนต้องสนองความต้องการขั้นพื้นฐานอันเป็นสิทธิที่ทุกคนมี และเป็นหน้าที่ของรัฐในการให้บริการ นำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. การจัดสวัสดิการทางสังคม
2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการทางสังคม
3. ทฤษฎีความต้องการพื้นฐานกับการจัดสวัสดิการทางสังคม
4. ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจกับการจัดสวัสดิการทางสังคม
5. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับรัฐสวัสดิการ
6. แนวคิดเกี่ยวกับการอยู่ดีมีสุข

การจัดสวัสดิการทางสังคม

การนิยามความหมายของสวัสดิการสังคมถือว่าเป็นพื้นฐานเบื้องต้นในการกำหนดกรอบแนวคิดการจัดสวัสดิการสังคมที่นำมาสู่ความเข้าใจที่เป็นรูปธรรม กล่าวคือ สวัสดิการเป็นเรื่องของความเป็นอยู่ในชีวิตที่ดีขึ้น

การจัดสวัสดิการทางสังคมนั้นมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการสังคม ดังนี้ คือ

วิจิตร ระวิวงศ์ (2532) ได้ให้ความหมายของสวัสดิการสังคมว่า หมายถึง กิจกรรมของภาครัฐและเอกชนทุกระดับ ทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ให้คนมีชีวิตที่ดีโดยผู้มีความรู้ความชำนาญจากหลากหลายสาขา ไม่ใช่แค่นักสังคมสงเคราะห์ ศูนย์สวัสดิการสังคม คือ ประชาชน มุ่งสู่ความเป็นอยู่ที่ดีและความปลอดภัยในการทำงาน หรือแก้ปัญหาเฉพาะผู้เสียหายแต่ก็มีมาตรการป้องกัน และส่งเสริมสวัสดิการสังคมให้ดีขึ้นด้วย ที่สำคัญสวัสดิการสังคมเป็นส่วนหนึ่งของงานพัฒนาสังคม

วันนี้อยู่ วาสีกะลิน และคณะ (2547) กล่าวว่า สวัสดิการสังคมเป็นเรื่องของทุกคนในสังคม เพราะคำว่า สวัสดิการ หรือสวัสดิภาพมีความหมายในแง่การอยู่ดีกินดีของทุกคน (Social Well - being) ไม่เฉพาะผู้ยากไร้เท่านั้น คนทุกคนที่เกิดมาในโลกนี้ ตามปรัชญาสากลขององค์การสหประชาชาติ ในเรื่องสิทธิมนุษยชนกำหนดว่า คนทุกคนจะต้องได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐานที่เป็นสิทธิที่ทุกคนต้องได้รับ เป็นหน้าที่ของรัฐในการให้บริการ ความต้องการขั้นพื้นฐานคือสิ่งที่ทุกคนรู้ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค รัฐต้องจัดหาที่อยู่อาศัยให้ประชาชน โดยให้คนมีงานทำเพื่อหาเงินซื้อเสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการแพทย์ให้กับประชาชน เมื่อเจ็บป่วย ไม่ว่าจะพวกเขาจะอาศัยอยู่ในเมืองใหญ่หรือไม่ก็ตาม หรือในชนบทห่างไกล

ในขณะที่ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2546) ได้กล่าวถึงการจัดสวัสดิการสังคมว่าสามารถแบ่งออกเป็น ลักษณะกว้าง ๆ ได้แก่

1. มุ่งแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน บำบัดรักษา ทดแทนฟื้นฟู (Remedial, Supplemental, Substitute or Rehabilitative Social Welfare)
2. มุ่งป้องกันปัญหา (Preventive Social Welfare) เช่น การฝึกอาชีพเยาวชน บริการสาธารณสุขมูลฐาน
3. มุ่งพัฒนาศักยภาพ ความคิด จิตใจ ทักษะประชาชน (Developmental Social Welfare) เช่น การฝึกอบรม และพัฒนาความเป็นผู้นำการพิทักษ์สิทธิพื้นฐานของประชาชนในการพัฒนาชุมชน เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการทางสังคม

การจัดสวัสดิการทางสังคมเป็นแนวคิดที่มีพื้นฐานทางด้านสังคมสงเคราะห์ หลักประกันสร้างความมั่นคงกับประชาชนในชุมชน รวมทั้งเป็นมิติหนึ่งของการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ดังที่นักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ ประกอบด้วย

วัชรารัตน์ จันทนกุล และสัญญา เคนาภูมิ (2559) กล่าวถึงแนวคิดการจัดสวัสดิการทางสังคมจะถูกระบุไว้เป็นกฎหมาย และส่งเสริมการจัดสวัสดิการทางสังคม ดังนี้

1. กำหนดขอบเขต รูปแบบวิธีการในการจัด สวัสดิการทางสังคมขององค์การสวัสดิการทางสังคมให้แก่ผู้รับบริการสวัสดิการสังคม ว่าให้คำนึงถึงเรื่องของสาขาต่าง ๆ ที่จะ ดำเนินการตามความ

จำเป็น และเหมาะสม เช่น การบริการทาง สังคม การศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การฝึกอาชีพ การประกอบอาชีพ นันทนาการ และกระบวนการยุติธรรม

2. มีลักษณะหรือรูปแบบ และวิธีการในการดำเนินการ เช่น การส่งเสริม การพัฒนาการ สงเคราะห์ การคุ้มครอง การป้องกัน การแก้ไข และการบำบัดฟื้นฟู

3. กำหนดให้การจัดสวัสดิการทางสังคมให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กร วิชาชีพ สถาบันศาสนา และองค์กรอื่น ๆ

4. การมีส่วนร่วมกับชุมชนเป็นกลุ่มบุคคลที่อาศัยอยู่ตามท้องถิ่นต่าง ๆ อาจเป็นหมู่บ้าน ละแวก หรือย่านที่มีวิถีชีวิตเกี่ยวพันกัน มีความเชื่อในระบบคุณค่าบางอย่างสอดคล้องกัน มีการติดต่อสื่อสาร มีความเอื้ออาทร มีการจัดการ มีการเรียนรู้ และมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน หรือกลุ่ม บุคคลอันเนื่องมาจากการประกอบอาชีพร่วมกัน หรือการประกอบกิจกรรมร่วมกัน หรือการมี วัฒนธรรม หรือความสนใจร่วมกัน

5. ชุมชนเป็นหน่วยย่อยทางสังคมหากต้องการพัฒนาสังคมประเทศชาติ จำเป็นต้อง ให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นการทำให้กลุ่มคนดีขึ้น เจริญขึ้นในทุก ๆ ด้าน เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม การปกครอง วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เป้าหมายของการพัฒนาชุมชน คือ คน เป็นกลุ่มคนที่หลากหลายกระจายอยู่ทั่วประเทศ เป็นหมู่บ้าน เป็นชุมชนเมือง เป็นกลุ่มอาชีพ เป็นกลุ่มกิจกรรม ฯลฯ กลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้เป็นรากฐานสำคัญของประเทศ

6. การจัดสวัสดิการสังคมเป็นการพัฒนาชุมชนอีกมิติหนึ่งซึ่งจะเป็นการพัฒนาที่สอดคล้อง กับองค์ประกอบอื่นไปพร้อม ๆ กันอย่างยั่งยืน ดังนี้ (พรพนทิพย์ เพชรมาก, 2546)

6.1 ทำจากสิ่งที่เป็นจริงไม่ใช่ลอกที่อื่นมาทั้งหมด

6.2 เริ่มจากเล็กไปใหญ่

6.3 เงินเป็นเพียงเครื่องมือไม่ใช่เป้าหมาย

6.4 ระบบสวัสดิการที่ดีต้องช่วยเหลือแบบไม่ก่อให้เกิดการแบ่งแยกในชุมชน

6.5 เป็นองค์รวมที่ทุกอย่างเชื่อมโยงเข้าหา

6.6 ต้องเป็นผู้ให้ และผู้รับ

6.7 ต้องทำด้วยความรัก และอดทน ความพยายามที่จะให้ชุมชนได้ร่วมจัดสวัสดิการ สังคมแก่พลเมืองตามนโยบายแห่งรัฐเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ทั้งสวัสดิการโดยรัฐที่เป็นสวัสดิการที่รัฐ

จะต้องจัดบริการให้ประชาชนในรูปแบบ ต่างๆ อย่างทั่วถึง และสวัสดิการโดยชุมชน ซึ่งเป็นสวัสดิการที่เกิดขึ้นโดยคนในชุมชนร่วมกันสร้างให้เกิดขึ้น แต่ก็ยังพบเจอกับปัญหา อุปสรรคมากมายด้วย

7. ข้อจำกัดหลายประการสวัสดิการโดยชุมชนถือเป็นสวัสดิการรูปแบบหนึ่งที่ยั่งยืน โดยหากได้รับการพัฒนายกระดับขึ้นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องน่าจะเป็นสิ่งที่ทรงคุณค่าให้กับพลเมือง เป็นการสนองนโยบาย

8. การจัดสวัสดิการสังคม ได้แก่ประเด็นดังต่อไปนี้

8.1 ส่งเสริมการสร้างหลักประกันความมั่นคงในชุมชน คือ คนในชุมชนจะมีการจัดตั้งหรือร่วมกันสร้างหลักประกันความมั่นคงของตนขึ้นในรูปของกองทุนต่าง ๆ โดยเป็นการรวบรวมทุนจากแหล่งเงินทุนต่าง ๆ ในชุมชนเพื่อเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันของสมาชิกในชุมชน

8.2 การบริหารจัดการกันเองของคณะกรรมการบริหารกองทุนที่แต่งตั้งกันเองโดยชุมชน เช่น กองทุนสวัสดิการชุมชน กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มเงินออมหมู่บ้าน กองทุนฌาปนกิจศพ เป็นต้น

8.3 หลักประกันความมั่นคงที่ชุมชนสร้างขึ้นในรูปของกองทุนต่าง ๆ ถือได้ว่าไม่มีการบริหารจัดการที่ถูกต้องเป็นระบบเพราะเห็นได้จากการบริหารจัดการกันเองของคนในชุมชน

8.4 ภาครัฐ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นระดับกระทรวงหรือหน่วยงานระดับตำบล อำเภอ จังหวัด จำเป็นต้องเข้ามาหนุนเสริมช่วยเหลือให้ความรู้ในด้านวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ

8.5 การบริหารจัดการเกี่ยวกับการเงินเพื่อให้กองทุนสวัสดิการต่าง ๆ ที่ชุมชนสร้างขึ้นมีมูลค่าเกิดความเข้มแข็ง มีการจัดการที่เป็นระบบ โปร่งใสตรวจสอบได้ และสามารถคงอยู่ได้นานกับคนในชุมชน

ทฤษฎีความต้องการพื้นฐานกับการจัดสวัสดิการทางสังคม

ทฤษฎีความต้องการพื้นฐานนั้นมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดสวัสดิการสังคมเพราะต้องคำนึงถึงความจำเป็นขั้นพื้นฐานของมนุษย์รวมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ดังที่มีนักวิชาการและองค์กรต่าง ๆ ได้ให้ความหมายไว้ ประกอบด้วย

เรียม ศรีทอง (2542) ได้การระบุความเชื่อพื้นฐานของบุคคลในการพัฒนาตนเองเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาตนเองให้ประสบความสำเร็จ ดังนี้

1. มนุษย์ทุกคนมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีศักยภาพอันมีค่าของตนเอง และทุกคนสามารถฝึกฝนการพัฒนาในทุกด้าน

2. ไม่มีใครสมบูรณ์แบบในทุกด้านจนไม่สามารถพัฒนาได้อีกต่อไป

3. ถึงแม้จะไม่มีใครรู้จักตัวเองดีไปกว่าตัวเอง แต่บางเรื่องก็จัดการตัวเองไม่ได้ ปรับได้ด้วยตัวเอง

4. การควบคุมสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และสังคมด้วยการควบคุมความคิด ความรู้สึก และการกระทำของตนเองมีผลกระทบต่อกัน

5. อุปสรรคสำคัญในการพัฒนาตนเองและการพัฒนา คือ การที่บุคคลปฏิเสธที่จะเปลี่ยนแปลงวิธีคิด วิธีทำ ไม่ได้สร้างนิสัย และฝึกทักษะใหม่ ๆ ที่จำเป็น

6. การพัฒนาตนเองดำเนินการได้ตลอดเวลา เมื่อต้องการ หรือพบปัญหาข้อบกพร่อง หรือพบอุปสรรค ยกเว้นคนที่ประกาศว่าตนมีความสมบูรณ์ไปหมดทุกด้านแล้ว การพัฒนาตนจะดำเนินไปได้จะต้องอาศัยความเชื่อ ความมั่นใจ และความรู้ความเข้าใจที่เป็นพื้นฐานที่สำคัญ คือ

6.1 ความเชื่อมั่นในธรรมชาติของมนุษย์ว่าเป็นสัตว์ที่ฝึกฝนพัฒนาได้ มีศักยภาพของการพัฒนาได้สูงสุด พัฒนาได้เต็มศักยภาพ

6.2 การทำให้แต่ละบุคคลรู้จักตนเอง เพื่อเสริมความพร้อมความสามารถที่ตอบรับต่อสิ่งภายนอก การรู้จักตน จะต้องรู้จักตามความเป็นจริงว่า มีรากฐานเป็นอย่างไร มีความถนัดในด้านใด ควรจะลด เสริม หรือฝึกฝนพิเศษในด้านใด การรู้จักตนทำให้เกิดความมั่นใจในตัวเอง มีความมั่นใจในการที่จะพัฒนาตนให้ก้าวหน้าต่อไป

ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ 5 ชั้นถือได้ว่าเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่มีความต้องการทั้งทางกายภาพและทางจิตใจได้อย่างลึกซึ้ง ซึ่งความต้องการต่าง ๆ สอดคล้องกับทฤษฎีความต้องการขั้นพื้นฐาน 5 ประการ ดังนี้ (ประภัสสร วัฒนา, 2560)

1. ความต้องการด้านร่างกาย จากการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น ด้านอาหาร จากเหตุการณ์ที่บรรยายเกี่ยวกับการรับประทานอาหาร การตอบสนองความต้องการด้านอาหารของชนิดของอาหารที่ต้องมีคุณภาพดี แต่ขึ้นอยู่กับรับประทานอาหารชนิดใดก็ได้ที่ทำให้เขามีชีวิตอยู่ต่อไปได้ มีความต้องการด้านอาหารซึ่งเป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่สำคัญของความต้องการขั้นพื้นฐาน ซึ่งเมื่อความต้องการนี้ได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอแล้ว จะทำให้สามารถเข้าไปสู่ความต้องการในขั้นที่สูงขึ้นได้ การนอนพักผ่อนเพื่อให้ร่างกายได้บรรเทาจากความเจ็บปวด และเพื่อให้สามารถ

มีชีวิตอยู่ต่อไปได้ การตอบสนองต่อความต้องการด้านการจัดโรคภัยไข้เจ็บเป็นสิ่งที่ทำเพื่อการมีชีวิตอยู่

2. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย หลังจากที่ได้รับการตอบสนองทางร่างกายอย่างเต็มที่ ทำให้ระดับของแรงจูงใจจากขั้นที่ต่ำที่สุดถูกพัฒนามาในขั้นที่ 2 และได้ปรากฏผ่านเหตุการณ์ต่าง ๆ ความมั่นคงปลอดภัย และมั่นคงทางด้านจิตใจ เพื่อให้ตนสามารถดำเนินชีวิตอยู่ภายในโลกนี้ต่อไปได้อย่างมีพลัง และสร้างสรรค์

3. ความต้องการความรัก และความเป็นเจ้าของ ความรักถือได้ว่าเป็นพื้นฐาน และรากฐานสำคัญของจิตใจมนุษย์ ความรักยังมีอิทธิพลที่จะกำหนดทิศทางของชีวิตมนุษย์ให้ตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรมอันดีและดำเนินชีวิตอยู่ในครรลองแห่งความชอบธรรม หากมนุษย์คนใดได้รับการเติมเต็มความรักอย่างไม่เต็มที่แล้ว อาจทำให้ภายในจิตใจของเขารู้สึกขาดหาย และโหยหามันด้วยวิธีต่าง ๆ อาจทำให้มนุษย์เลือกแสวงหาความรักด้วยหนทางที่ผิด มนุษย์ทุกคนควรได้รับในความรักอย่างที่ตนสมควรจะได้รับ ไม่ว่าจะมนุษย์ผู้นั้นจะตั้งอยู่ในสถานภาพใดก็ตาม เพื่อเป็นหลักประกันว่ามีคุณค่าสำหรับโลกใบนี้หรือสำหรับใครคนหนึ่ง และเมื่อการมีชีวิตนั้นได้เรียนรู้ว่า ความหวัง คือ ชีวิตของอีกคนหนึ่ง ก็ยิ่งทำให้มนุษย์ผู้นั้นบรรลุต่อความต้องการขั้นพื้นฐานได้อย่างง่ายดาย และในสภาพแวดล้อมที่มนุษย์เข้ามาอยู่รวมกันก็เกิดความรักใคร่สามัคคีต่างช่วยเหลือกันและพึ่งพาอาศัยกัน มีที่ให้ยื่น และได้รับการยอมรับ

4. ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียง และความภาคภูมิใจ แสดงให้เห็นความต้องการเกียรติยศชื่อเสียง และความภาคภูมิใจ เพื่อให้เกิดความรู้สึกว่าตนมีค่าและมีความหมาย ทำให้รู้สึกถึงการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและเกิดความภาคภูมิใจตนเอง ทำให้รู้สึกดีและนับถือในความสามารถของตัวเอง และนำเขาไปสู่ความมั่นใจที่จะทำงานได้อย่างเต็มความภาคภูมิใจ เพราะคนที่นับถือในความสามารถของตัวเองจะตั้งศักยภาพต่าง ๆ

5. ความต้องการความสมบูรณ์ของชีวิต เป็นความต้องการขั้นสูงสุดเป็นภาพสะท้อนความจริงของมนุษย์ ที่ว่ามนุษย์ทุกคนต่างมีความ ต้องการในขั้นต่างๆ ในชีวิต และมนุษย์ปรารถนาจะให้ความต้องการในขั้นต่างๆ บรรลุผล หรือเป็นไปตามเป้าหมาย เพราะสิ่งเหล่านี้ คือ แรงจูงใจสำคัญในการช่วยให้มนุษย์ได้พบกับแก่นแท้ของชีวิตที่มีความศรัทธาต่อตัวเอง และรู้ซึ่งในคุณค่าของลมหายใจที่มีอยู่

โดยสรุป แนวคิดความจำเป็นขั้นพื้นฐานเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการจัดสวัสดิการสังคม เนื่องจากต้องพิจารณาจากความจำเป็นขั้นพื้นฐานของมนุษย์ รวมทั้งการดำรงชีวิตที่เกี่ยวข้องกับความ ต้องการทางด้านร่างกาย จิตใจ ความรัก เกียรติยศชื่อเสียง และความสมบูรณ์ของชีวิตอย่างหลีกเลี่ยง ไม่ได้ และเป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการจัดสวัสดิการสังคม

ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจกับการจัดสวัสดิการทางสังคม

การจูงใจประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 อย่างที่มีปฏิสัมพันธ์กัน และความเกี่ยวข้องซึ่งกัน และกัน คือ ความต้องการ แรงขับ และเป้าหมาย ประกอบด้วย

1. ความต้องการ (Need) คำอธิบายความต้องการที่ดีที่สุด คือ

1.1 ความไม่พอเพียง หากมองในภาวะสมดุลของมนุษย์

1.2 ความต้องการเกิดขึ้นเมื่อเกิดการไม่สมดุลทางด้านร่างกาย หรือจิตใจ เช่น ความต้องการอาหาร เกิดขึ้นเมื่อเซลล์ในร่างกายขาด อาหารหรือน้ำ

2. แรงขับ (Drive) แรงขับจะถูกสร้างขึ้นเพื่อบรรเทาความต้องการ หรือเพื่อกำหนด แรงขับว่าไม่เพียงพอกับทิศทางที่คล้ายกับพฤติกรรมการขับซึ่งสิ่งจูงใจ เช่น ความต้องการน้ำ และอาหาร แปลว่าเป็นแรงผลักดันของความกระหาย และความหิวโหยความต้องการเพื่อน แปลเป็นรูปแบบ ที่ต้องการให้มีคนคบหาสมาคมด้วย

3. เป้าหมาย (Goals) จุดสุดท้ายของวงจรของการจูงใจ

3.1 เป้าหมายที่ใช้ในวงจรแรงจูงใจ หมายถึง สิ่งหนึ่งเป็นอะไรก็ได้ที่บรรเทาความต้องการ และลดแรงขับเคลื่อนไหวน้อยลง

3.2 การบรรลุเป้าหมาย หมายถึง การสร้างสภาพร่างกาย และจิตใจจะกลับเข้าสู่ภาวะ สมดุล และจะลด หรือขจัดแรงขับทั้งหมด เช่น การกินอาหาร น้ำดื่ม การพบปะเพื่อนฝูง เป็นต้น

3.3 ทำหน้าที่ฟื้นฟูสู่ภาวะสมดุลและลดแรงขับ (จุฑาธิป วีระมโนกุล, 2557)

ดังนั้น แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจมีความเชื่อมโยงกับการสร้างแรงจูงใจ ด้วยองค์ประกอบ ไม่ว่าจะเป็ความต้องการ แรงขับ และเป้าหมายตามวงจรของแรงจูงใจ ซึ่งมีความสำคัญต่อการจัด สวัสดิการสังคม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับรัฐสวัสดิการ

การจัดสวัสดิการสังคมเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างพลังในการพัฒนาประเทศเนื่องจากต้องมีการขับเคลื่อนผ่านกระบวนการจัดสวัสดิการของภาครัฐ และการส่งเสริมหนุนเสริมจากภาครัฐอย่างเต็มที่ และเต็มใจเพื่อขับเคลื่อนทิศทางการพัฒนาประชาชนภายในประเทศให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและได้รับการจัดสวัสดิการอย่างเป็นธรรมและยั่งยืนต่อไป ดังที่นักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ ประกอบด้วย

ความหมายของแนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับรัฐสวัสดิการ ดังนี้ (จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร, 2553; Asa Briggs, 1961)

รัฐหรือประเทศที่มีการจัดระบบสวัสดิการสังคมทั่วด้านให้แก่ทุกคนในสังคม สวัสดิการต่าง ๆ ที่จัดขึ้นนั้นดำเนินงานโดยรัฐทั้งหมด รัฐสวัสดิการมีลักษณะทั่วไป 3 ประการ คือ

1. รัฐรับประกันรายได้ขั้นต่ำของทุกคนในสังคม ไม่ว่าจะบุคคลนั้นจะเป็นใคร ทำอะไร มีทรัพย์สินสมบัติมากเพียงใด
2. สร้างความมั่นคงในชีวิตให้กับทุกคนในทุกคร้วเรือนด้วยการให้หลักประกันรายได้ และเอาตัวรอดจากวิกฤตต่าง ๆ
3. ถึงพลเมืองทุกคนโดยไม่เลือกกลุ่มคน ชนชั้น และสถานะ รับบริการสังคม

ในขณะที่ทฤษฎา ศุภวรรธนะกุล (2561) กล่าวถึงรัฐสวัสดิการมีหลากหลาย และไม่ได้เป็นสูตรสำเร็จว่าแบบไหนดีที่สุด แต่ต้องการการตกลงร่วมกันของสังคม และรัฐ รัฐสวัสดิการเป็นเรื่องสลับซับซ้อน เชื่อมประสานกับความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของแต่ละพื้นที่อย่างมีนัยสำคัญ รัฐสวัสดิการ คือ การจัดวางความสัมพันธ์ใหม่ระหว่างรัฐกับสังคม สังคมที่เข้มแข็ง และรัฐที่ชอบธรรม คือ สิ่งสำคัญที่สุดในการสร้างรัฐสวัสดิการ

โดยสรุป แนวคิดรัฐสวัสดิการ มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการจัดสวัสดิการสังคมอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง รวมทั้งการได้รับแรงสนับสนุน หนุนเสริมจากหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคม เพื่อขับเคลื่อนนำไปสู่ทิศทางการพัฒนาประเทศต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนามนุษย์และสังคม

การพัฒนามนุษย์ และสังคม ถือว่าเป็นแนวคิดหนึ่งที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับการจัดสวัสดิการสังคม สืบเนื่องจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทุกช่วงวัย รวมทั้งประเด็นปัญหาอันสืบเนื่องมาจากการพัฒนามนุษย์และสังคม นำมาเป็นข้อมูลที่สำคัญในการจัดสวัสดิการสังคมต่อไป

ธีระ นุชเปี่ยม (2533) กล่าวว่า ความคิดเรื่องการพัฒนามนุษย์กล่าวได้ว่าสะท้อนความกังวลสนใจหลักในปัจจุบันด้านการพัฒนาในประเด็นปัญหาความยากจน ชีวิตความเป็นอยู่ รวมไปถึงสุขภาพและสุขอนามัยและด้านอื่นๆ ของชีวิต ความเหลื่อมล้ำไม่เท่าเทียมและการกดขี่เอารัดเอาเปรียบ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับสตรี เด็ก และชาติพันธุ์กลุ่มน้อยในสังคม) ตลอดจนประเด็นด้านความมั่นคงมนุษย์ โดยเฉพาะที่เป็นผลพวงจากการพัฒนาในสภาพที่เป็นอยู่ บ่งบอกถึงความล้มเหลวของการพัฒนาในช่วงกว่าครึ่งศตวรรษที่ผ่านมา โดยเฉพาะการพัฒนาที่มุ่งเน้นไปที่การเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีได้ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนส่วนใหญ่ดีขึ้นเท่าใดนัก จึงก่อให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องให้ความสนใจทั้งด้านนโยบายและในเชิงวิชาการเกี่ยวกับพัฒนาการของมนุษย์ให้มากขึ้น

ความคิดเรื่องการพัฒนามนุษย์จึงกล่าวได้ว่าสะท้อนการเปลี่ยนแปลงสำคัญในกระบวนการทัศน์ด้านการพัฒนาด้วย ความสนใจเรื่องการพัฒนาปรากฏชัดเจนในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อมีประเทศเกิดใหม่จากการสลายตัวของลัทธิอาณานิคมจำนวนมาก ส่วนใหญ่ยังยากจนและล้าหลังในด้านต่าง ๆ เมื่อเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้ว มีถ้อยคำหลากหลายที่ใช้กับประเทศเกิดใหม่เหล่านี้ โดยเฉพาะ “ด้อยพัฒนา” และ “กำลังพัฒนา” และเมื่อเรียกรวมกันก็จะมีคำว่า “โลกที่สาม”

ปัญหาความซับซ้อนของกระบวนการพัฒนาเริ่มเป็นที่ประจักษ์ แต่ในช่วงทศวรรษนี้ และทศวรรษต่อมา ความคิดเรื่องการพัฒนาเป็นการมองกระบวนการนี้ ว่าจะเป็นการพัฒนาการแบบเส้นตรงไปสู่การเป็นสังคมที่พัฒนาแล้ว มักจะเรียกกระบวนการนี้ ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงไปสู่ “ความเป็นสมัยใหม่” เพราะเป็นการเปลี่ยนแปลงจากสังคมดั้งเดิมที่มีลักษณะเป็นสังคมแบบจารีตไปสู่สังคมสมัยใหม่ ปัญหาความยากจนและการพัฒนาเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของมนุษย์จะแก้ไขได้ด้วยการลงทุนอย่างเพียงพอด้านทุนทางกายภาพ และโครงสร้างพื้นฐาน คือ การลงทุนสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตหรือที่เป็น ปัจจัยพื้นฐานในการผลิตที่สนับสนุนการดำรงชีวิตไปพร้อมๆ กันด้วย เช่น การคมนาคมขนส่ง สาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา ระบบการสื่อสารคมนาคมระบบพลังงาน ตลอดจนสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ที่แสดงถึงความเป็นสมัยใหม่

ในขณะที่จิตติมา อัครธิพิงศ์ (2556) กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงในสาขาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีอยู่อย่างไม่ขาดสาย จึงเกิดแนวคิดต่าง ๆ เพื่อการพิจารณาและการดำเนินงานโดยองค์การ และปัจเจกบุคคล ได้แก่

1. เชื่อมการพัฒนาไปกับกลยุทธ์ขององค์การ ความสามารถของพนักงานในองค์การส่วนใหญ่ กำหนดความสามารถในการแข่งขันกับตัวเอง การพัฒนาคนสามารถสร้างอิทธิพลต่อกลยุทธ์ขององค์การ การเชื่อมกับกลยุทธ์นำความเหมาะสมมาสู่การฝึกอบรมการเรียนรู้ และกระบวนการพัฒนา โดยสังเกตความต้องการเพื่อการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการพิจารณาทิศทางและเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ขององค์การ การเชื่อมเชิงกลยุทธ์ก่อให้เกิดการจัดลำดับข้อบ่งชี้การเรียนรู้ที่สามารถทำประโยชน์โดยตรงต่อภารกิจ และจุดมุ่งหมายขององค์การ

2. การเรียนรู้ในองค์การ พนักงานติดต่อกับลูกค้าและจัดหาสินค้า จึงมีความใจที่ดีกว่า สิ่งแวดล้อมภายนอกและสามารถให้การเห็นที่ดีกว่าสู่ประเด็นธุรกิจต่าง ๆ องค์การควรให้โอกาสแก่พนักงานในการสร้างทักษะและความสามารถของเขาในการจัดการกับสิ่งแวดล้อมภายนอก และขจัดความผิดพลาดให้เป็นโอกาสการเรียนรู้ที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในองค์การการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผล ได้แก่

- 2.1 ความรอบรู้ส่วนตัว
- 2.2 รูปแบบการคิด
- 2.3 การมีส่วนร่วมในวิสัยทัศน์
- 2.4 การเรียนรู้เป็นทีม
- 2.5 การคิดอย่างเป็นระบบ
- 2.6 การเรียนรู้ในองค์การเกี่ยวข้องกับอุดมการณ์ที่เกิดขึ้นในหลายรูปแบบ
- 2.7 คุณลักษณะการมีส่วนร่วม
- 2.8 การให้โอกาสการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง
- 2.9 ใช้การเรียนรู้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของปัจเจกบุคคลและองค์การ
- 2.10 การเชื่อมการปฏิบัติงานของปัจเจกบุคคลกับขององค์การ
- 2.11 การสนับสนุนการสอบถาม และการสนทนาโดยให้คนได้มีส่วนร่วมอย่างเปิดเผย และใช้การเลี้ยง
- 2.12 การรับความตึงเครียดเชิงสร้างสรรค์เป็นแหล่งของพลังและการฟื้นฟูองค์การ

2.13 การตระหนักรู้ที่เสมอ และมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม

3. ปรับปรุงการสื่อความหมายในองค์การ การมีส่วนร่วมในปัญหาข่าวสารข้อมูลและความห่วงใยในองค์การระหว่างพนักงานช่วยพัฒนาความรู้สึกของความเป็นเจ้าของ พนักงานได้รับการสนับสนุนให้ทำประโยชน์สูงสุดต่อองค์การ การปรับปรุงการสื่อความหมายจึงช่วยสร้างพันธะและการจงใจในจิตใจ

4. การเชื่อมการเรียนรู้กับงาน การเชื่อมการเรียนรู้กับงานจะช่วยให้พนักงานคิดอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับความต้องการ และการตั้งใจของงานเพื่อจะได้เริ่มต้น ในสิ่งที่เราจะปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลง เจตคติและมอบอำนาจให้นำผลลัพธ์ของการฝึกอบรม และการพัฒนามาซึ่งที่ทำงานด้วยประสิทธิผลที่ดีกว่าเพื่อปรับปรุงผลลัพธ์

5. การบริหารความรู้ การบริหารความรู้เป็นกระบวนการที่องค์การก่อให้เกิดคุณค่าจากสินทรัพย์ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของสติปัญญาและความรู้มันเป็นแนวทางบริหารองค์การที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรู้ การบริหารความรู้แสดงถึงการบริหารระบบการเรียนรู้และประสิทธิภาพของความรู้เป็นส่วนผสมของข้อมูล ค่านิยม ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญ และเป็นตัวแทนของแหล่งของความสร้างสรรค์นวัตกรรม และความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในเศรษฐกิจโลก ความรู้ อาจจะเป็นความได้เปรียบในการแข่งขันที่ยิ่งใหญ่ที่สุด

6. การฝึกอบรมและการพัฒนาเพื่อให้ได้มา ซึ่งความได้เปรียบในการแข่งขัน วัตถุประสงค์ของธุรกิจใด ๆ คือ การทำให้ข้อได้เปรียบในการแข่งขันสำเร็จรักษาไว้ซึ่งได้เปรียบในการแข่งขันได้ผลตอบแทนสูงกว่า และดำเนินการอย่างมีจริยธรรม และถูกกฎหมาย โปรแกรมการฝึกอบรมและการพัฒนาที่มีประสิทธิผลช่วยปรับปรุงพนักงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

7. มอบอำนาจในการตัดสินใจเลยการมอบอำนาจให้กับพนักงาน ช่วยให้พนักงานแก้ปัญหาและช่วยในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีกว่าขององค์การ ทำให้สามารถเพิ่มความซื่อสัตย์มากขึ้น

8. ความรับผิดชอบในการเรียนรู้และพัฒนาตัวเอง องค์การต้องสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้ปัจเจกบุคคลได้ใช้เวลาตามลำพังเพื่อพิจารณาประเด็นการเรียนรู้และการพัฒนาของตัวเองแทนที่จะพึ่งพาตนเอง องค์การหรือหัวหน้าฝ่ายเดียว แต่ยังสำรวจแหล่งอื่น ๆ ของการเรียนรู้ เช่น กลุ่มเพื่อน อินเทอร์เน็ต หนังสือเรียน

9. การบริหารผู้มีความสามารถพิเศษและการพัฒนาผู้นำหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่นำมาสู่องค์การ คือ ความพยายามที่จะดึงดูดและคงไว้ซึ่งอาชีพที่ดีที่สุด มีการเปลี่ยนแปลง

และแสวงหามีอาชีพที่ดีที่สุด การบริหารผู้มีความสามารถส่งเสริมความคล่องแคล่วการตอบสนองและความสามารถเพื่อการแข่งขันและได้รับความสำเร็จ

10. การบูรณาการของเทคโนโลยีข่าวสารข้อมูลกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคโลกาภิวัตน์ มีการปฏิวัติในเทคโนโลยีข่าวสารข้อมูล การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สามารถถือเอาข้อได้เปรียบในการปฏิวัติเทคโนโลยีข่าวสารข้อมูล ทำให้กระบวนการ โปรแกรม และระบบพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สามารถตอบสนองและพึงพาได้มากขึ้น

โดยสรุปแนวคิดการพัฒนามนุษย์และสังคม เป็นแนวคิดหนึ่งที่สำคัญต่อการจัดสวัสดิการสังคมที่มีความเกี่ยวข้องทั้งตัวมนุษย์และองค์กรในการขับเคลื่อนพัฒนามนุษย์ การเรียนรู้อัจฉริยะ การบริหารพัฒนาทั้งองค์กรการเรียนรู้ การพัฒนามนุษย์ที่มีความเชื่อมโยงกับเทคโนโลยีในยุคปัจจุบัน

แนวคิดเกี่ยวกับการอยู่ดีมีสุข

พื้นฐานของการพัฒนาอย่างหนึ่ง คือ การมีหรือไม่มีเสรีภาพในการเลือกรูปแบบ และเป้าหมายของการดำเนินชีวิต และการพัฒนาจะนำไปสู่เป้าหมายปลายทางมีแนวคิดเกี่ยวกับการอยู่ดีมีสุขมีรายละเอียด ประกอบด้วย (บัวพันธ์ พรหมพักพิง, 2555)

1. ขึ้นอยู่กับคนแต่ละกลุ่ม แต่ละปัจเจก จะเลือกหรือตัดสินใจว่าจะอะไร คือ เป้าหมายหรืออะไรที่มีคุณค่า สำหรับชีวิตของกลุ่มหรือของเขาเอง ยังไม่อาจทำให้มองเห็นทางออกของการพัฒนาที่ชัดเจน โดยเฉพาะในกรณีที่ว่าเป้าหมาย หรือแนวทางของกลุ่มหรือของปัจเจกที่มีความขัดแย้งแตกต่างกัน แต่ที่จริงแล้วแม้มนุษย์จะมีเสรีภาพในการเลือกที่จะดำเนินชีวิต แต่ก็มิใช่ขาดการรวมการกระทำของปัจเจกหรือกลุ่มคนหนึ่ง ๆ ย่อมส่งผลกระทบต่อกลุ่มคนอื่น ๆ ด้วย

2. ต้องหันมาพิจารณาในเรื่องเป้าหมายปลายทางร่วม การพัฒนาจะนำมนุษย์ไปสู่เป้าหมายปลายทางในปัจจุบันที่น่าจะมีข้อโต้แย้งน้อยที่สุด คือ ความสุข เคยปรากฏเป็นประเด็น หรือเป็นข้อถกเถียงมานาน กฎหมายหรือหลักทางศีลธรรมต่าง ๆ จะต้องวางอยู่บนพื้นฐานที่ว่ากฎหมายและหลักทางศีลธรรมนั้น ๆ จะต้องมุ่งให้เกิดความสุขให้มากที่สุด เท่าที่จะเป็นไปได้ สังคมมนุษย์จะเป็นสังคมที่ดีก็ต่อเมื่อประชากรในสังคมนั้น ๆ มีความสุข กฎหมายจะเป็นกฎหมายที่ดีก็ต่อเมื่อกฎหมายนั้นได้เพิ่มความสุขของประชากร และลดความทุกข์ให้น้อยที่สุด การกระทำของเอกชนหรือสาธารณะจึงควรจะถูกตัดสิน โดยกฎหมายศีลธรรมหรือกฎหมายด้วยหลักการที่ว่ากระทำนั้นส่งผลต่อความสุขของคนทั้งมวล หลักทางปรัชญาได้รับการโต้แย้ง โดยเฉพาะจากสำนักคิดปฏิฐานนิยม คือ ความสุขไม่

อาจจะนิยามได้เนื่องจากว่ามีความแปรเปลี่ยนไปตามสภาวะจิตใจของบุคคล การพัฒนาที่ผ่านมา คำว่าความสุขจึงมักจะถูกแทนด้วยสภาพหรือเงื่อนไขบางอย่างจะทำให้คนสุขกายแล้วจะนำมาซึ่งสุขใจ ความจำเป็นพื้นฐาน คุณภาพชีวิต หรือการพัฒนามนุษย์ เป็นต้น

ในขณะที่ไชยฤทธิ์ อนุชิตวรวงศ์ (2560) กล่าวถึงเครื่องชี้วัดมาตรฐานสากลที่ใช้กันทั่วโลกที่จะวัดการเปลี่ยนแปลงในความอยู่ดีมีสุขของประชาชน และการเติบโตทางเศรษฐกิจที่อยู่ในระดับสูงไม่ได้หมายความว่า ประชาชนจะมีความอยู่ดีมีสุขในระดับสูงตามไปด้วย ซึ่งความอยู่ดีมีสุขต้องพิจารณาในขอบเขตของความสำเร็จของแต่ละปัจเจกบุคคลไม่ใช่เพียงแค่การพิจารณาเครื่องมือที่ประชาชนเป็นเจ้าของและใช้ไปสู่จุดหมายปลายทางในการดำรงชีวิตหรือแสวงหาความสำเร็จในชีวิต

โดยสรุปแนวคิดความอยู่ดีมีสุข เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สามารถนำมาประกอบการจัดสวัสดิการขั้นพื้นฐานที่จะนำไปสู่เป้าหมายที่สำคัญคือ ความอยู่ดีมีสุขของประชาชน กลุ่มองค์กร และสอดคล้องกับตัวชี้วัดมาตรฐานสากลที่วัดเกี่ยวกับความอยู่ดีมีสุขของประชาชน

สรุปท้ายบท

ประชาชนทุกคนต้องสนองความต้องการพื้นฐานที่ทุกคนมี และเป็นหน้าที่ของรัฐบาลในการให้บริการ ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค รัฐต้องจัดหาที่อยู่อาศัยให้กับประชาชน ภายใต้ขอบข่าย วิธีการส่งเสริมสวัสดิการสังคมเพื่อการพัฒนาสวัสดิการ การส่งเสริมและสนับสนุนบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา และองค์กรอื่น ๆ หรือความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ในแง่ของความต้องการทางกายภาพ ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการความรัก และความเป็นเจ้าของ ความต้องการเกียรติยศ ชื่อเสียง ความภาคภูมิใจ และความต้องการความสมบูรณ์ของชีวิต นอกจากนี้ แรงจูงใจ คือ ความต้องการ แรงผลักดัน และเป้าหมาย รวมถึงแนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับรัฐสวัสดิการของทุกคนในสังคมต่างๆ ที่จัดโดยรัฐทั้งหมด การสถาปนาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมชั้นใหม่ สังคมที่เข้มแข็ง และรัฐที่ขอธรรมเป็นประเด็นที่สำคัญที่สุดในการสร้างรัฐสวัสดิการเพื่อการพัฒนามนุษย์ในด้านความยากจน รวมทั้งสุขภาพ สุขาภิบาล และด้านอื่น ๆ ของชีวิตเพื่อให้บรรลุความเป็นอยู่ที่ดีในชีวิต

คำถามท้ายบท

1. จงอธิบาย และยกตัวอย่างการจัดสวัสดิการทางสังคม
2. จงอธิบายแนวคิดเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการทางสังคม
3. ให้นักศึกษาวิเคราะห์ทฤษฎีความต้องการพื้นฐานกับการจัดสวัสดิการทางสังคม
4. ให้อธิบาย และยกตัวอย่างทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจกับการจัดสวัสดิการทางสังคม
5. จงบอก และวิเคราะห์แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับรัฐสวัสดิการ
6. จงอธิบาย และยกตัวอย่างแนวคิดเกี่ยวกับการอยู่ดีมีสุข

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎา ศุภวรรธนะกุล. (2564). รัฐสวัสดิการกับสังคมประชาธิปไตย. สืบค้นเมื่อ กันยายน 4, 2564 จาก <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/thailand/15897.pdf>.
- จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร. (2553). รัฐสวัสดิการกับสังคมสวัสดิการ : มุมมองทางทฤษฎี. กันยายน 4, 2564 จาก http://www.nikomfoundation.org/autopagev4/show_page.php?topic_id=36&au.
- จิตติมา อัครธิตพิงค์. (2556). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยราชภัฏ พระนครศรีอยุธยา.
- จุฑาธิป วีระมโนกุล. (2557). การศึกษาเรื่องแรงจูงใจ สภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กร: กรณีศึกษา บริษัท พี.วาย.ฟู้ดส์ จำกัด. (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ไชยฤทธิ์ อนุชิตวรวงศ์. (2560). การศึกษาแนวทางการปรับปรุงการดำเนินนโยบายการพัฒนาที่ยั่งยืน และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยเพื่อตอบสนองยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี. (รายงานหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร). กรุงเทพฯ : วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันการป้องกันประเทศ.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2546). บทสังเคราะห์ภาพรวมการพัฒนากระบวนการสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีระ นุชเปี่ยม. (2533). ปัญหาความยากจนในสังคมไทย. สืบค้นเมื่อ กันยายน 4, 2564 จาก <Users/Procom/Downloads/48375-Article%20Text-111861-1-10-20160209.pdf>.
- บัวพันธ์ พรหมพักพิง. (2555). ความอยู่ดีมีสุข. *มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์*, 29(2), 23-50.
- ประภัสสร วัฒนา. (2560). แนวความคิดมนุษยนิยมของมาสโลว์ (Maslow) และแนวความคิดอัตถิภาวนิยมของฌอง ปอล ซาร์ตร์ (Jean Paul Sartre) ที่ปรากฏผ่านนวนิยายเรื่อง “วันหนึ่งในชีวิตของอีวาน เดนิโซวิช”. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัสเซียศึกษา). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- พรรณทิพย์ เพชรมาก. (2546). *ประสบการณ์จากภาคใต้เรื่องสวัสดิการชุมชน วิทย์ชุมชน อุดมกิจชุมชน : เอกสารประกอบงานมหกรรมชุมชนเข้มแข็ง*. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).
- เรียม ศรีทอง. (2542). *พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน : แบบฝึกปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : ธีรต์เวฟ เอ็ดดูเคชั่น.
- วัชรารณณ์ จันทนุกูล และสัญญา เคนาภูมิ. (2559). แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมระดับชุมชนอย่างยั่งยืน. *Area Based Development Research Journal*, 8(4), 3-14.
- วันทนีย์ วาสิกะสิน และคณะ. (2541). *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม และสังคมสงเคราะห์*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิจิตร ระวิวงศ์. (2532). *อนาคตสวัสดิการไทย*. ในเอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการเรื่องสวัสดิการสังคมไทยในปัจจุบัน และอนาคต (หน้า 1-42). กรุงเทพฯ: คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติสาขาสังคมวิทยา.
- Asa Briggs. (1961). The Welfare State in Historical Perspective. *European Journal of Sociology*, 2(2), 221-258.

แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 2

หัวข้อเนื้อหาประจำบท

1. ความหมายของสวัสดิการสังคม
2. ความหมายของสังคมสงเคราะห์
3. ลักษณะของสวัสดิการสังคม
4. รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคม
5. หลักการในการจัดการสวัสดิการสังคม
6. องค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคม
7. ประโยชน์ของการจัดการทางสวัสดิการทางสังคม

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. เพื่อให้ผู้เรียนบอกความหมายของสวัสดิการสังคม
2. เพื่อให้ผู้เรียนบอกความหมายของสังคมสงเคราะห์
3. เพื่อให้ผู้เรียนวิเคราะห์ลักษณะของสวัสดิการสังคม
4. เพื่อให้ผู้เรียนอธิบายรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคม
5. เพื่อให้ผู้เรียนอธิบายหลักการในการจัดการสวัสดิการสังคม
6. เพื่อให้ผู้เรียนวิเคราะห์และยกตัวอย่างองค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคม
7. เพื่อให้ผู้เรียนบอกประโยชน์ของการจัดการทางสวัสดิการทางสังคม

วิธีสอน และกิจกรรมการเรียนการสอน

1. วิธีสอน

- 1.1 วิธีสอนแบบบรรยาย
- 1.2 วิธีสอนแบบอภิปราย
- 1.3 วิธีสอนแบบศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง
- 1.4 วิธีสอนแบบกลุ่มกิจกรรม

2. กิจกรรม

2.1 ผู้สอนแนะนำเนื้อหาวิชา วัตถุประสงค์ การเรียนการสอน และการประเมินผล พร้อมทั้งแบ่งนักศึกษาออกเป็น 7 กลุ่ม

2.2 ผู้สอนแจกเอกสารให้นักศึกษาทุกคนได้ศึกษาด้วยตนเอง อธิบายถึงวิธีการจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และมอบหมายงานให้นักศึกษาไปศึกษาค้นคว้านอกชั้นเรียน

2.3 ผู้สอนบรรยาย ใช้สื่อ power point ให้นักศึกษาสังเกต และจดจำเนื้อหาที่เรียนที่เป็นพื้นฐานของรายวิชา โดยผู้เรียน และผู้สอนร่วมอภิปรายสรุปเนื้อหาพร้อมกัน เน้นการให้นักศึกษาเป็นศูนย์กลาง และเรียนรู้เชื่อมโยง

2.4 นักศึกษาทำชิ้นงานในหัวข้อที่นักศึกษา และอาจารย์ได้ตกลงกัน

2.5 กลุ่มกิจกรรมประกอบด้วย

ความหมายของสวัสดิการสังคม

ความหมายของสังคมสงเคราะห์

ลักษณะของสวัสดิการสังคม

รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคม

หลักการในการจัดการสวัสดิการสังคม

องค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคม

ประโยชน์ของการจัดการทางสวัสดิการทางสังคม

2.6 นักศึกษาแต่ละกลุ่มนำเสนอหน้าชั้นเรียนตามเนื้อหาที่ได้รับมอบหมาย

สื่อการเรียนการสอน

1. สื่อ power point รายวิชา หลักการพื้นฐานสวัสดิการสังคม
2. เอกสารประกอบคำบรรยาย รายวิชา หลักการพื้นฐานสวัสดิการสังคม
3. สื่อวีดีโอแบบออนไลน์

การวัดผล และการประเมินผล

1. สังเกตความสนใจในการเรียน
2. สังเกตการมีส่วนร่วมอภิปราย
3. สังเกตการณ์ทำกิจกรรมกลุ่ม
4. เปรียบเทียบการนำเสนอหน้าชั้นเรียนของแต่ละกลุ่ม

บทที่ 2

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม

บทที่ 2 นี้ เป็นการกล่าวถึง ความหมายของสวัสดิการสังคม สังคมสงเคราะห์ ลักษณะ และรูปแบบของสวัสดิการสังคม หลักการ องค์ประกอบ และประโยชน์ของการจัดสวัสดิการสังคม ที่สำคัญเพื่อเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการทางสังคมต่อไป และการจัดการความต้องการขั้นพื้นฐานด้านสิทธิมนุษยชนการมีส่วนร่วมของความยุติธรรมทางสังคมของคนในสังคมทุกระดับและความโปร่งใส และจำเป็นในการจัดการสวัสดิการสังคม นำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. ความหมายของสวัสดิการสังคม
2. ความหมายของสังคมสงเคราะห์
3. ลักษณะของสวัสดิการสังคม
4. รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคม
5. หลักการในการจัดการสวัสดิการสังคม
6. องค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคม
7. ประโยชน์ของการจัดการทางสวัสดิการทางสังคม

ความหมายของสวัสดิการสังคม

คำว่า สวัสดิการสังคม (Social welfare) มีนิยามความหมายที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับการรับรู้ และการให้คุณค่าของแนวคิดที่แตกต่างกัน ดังนี้

1. การใช้เกณฑ์คุณภาพชีวิตที่ดี หรือการอยู่ดีกินดี (Quality of life or well-being) ควบคู่กับการใช้นโยบาย ทางสังคม เพื่อสร้างระบบบริการสังคมอย่างครอบคลุมเพื่อนำไปสู่การสร้าง ความมั่นคงของมนุษย์และความมั่นคงทางสังคมโดยรวม

มารีสา ภูเพ็ชร์ (2535) ได้กล่าวว่า สวัสดิการสังคมเป็นงานที่มุ่งช่วยเหลือประชาชน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ทั้งในยามปกติและในยามที่ประสบปัญหาการให้ความช่วยเหลือ มีหลายรูปแบบ ทั้งที่เป็น เงิน สิ่งของ การดูแล และการให้บริการ (Cashes kinds care and services) โดยมี

องค์ประกอบของกิจกรรมด้านการศึกษา การสาธารณสุข ที่อยู่อาศัย การประกันรายได้ การจ้างงาน และบริการสังคม

สำหรับปัญญา เวชัชชัย และกิติพัฒน์ นนทปัทมะดูล (2546) ว่าเป็นเรื่องของการดำเนินชีวิต ประจำวัน หรือการบูรณาการที่แสวงหาสวัสดิการเพื่อความอยู่รอด-อยู่ได้-อยู่ดี ของบุคคล

นอกจากนั้น ญาณากร พิษยานิน (2547) ระบุว่าสวัสดิการสังคมเป็นเรื่องของทุกคนในสังคม เพราะคำว่า สวัสดิการ หรือสวัสดิภาพ มีความหมาย สู่ถึงสภาพการอยู่ดีกินดี (Social well-being) ของทุกคน ไม่เฉพาะผู้ยากไร้เท่านั้น คนทุกคนที่เกิดมาในโลกนี้ เรื่องสิทธิมนุษยชน กำหนดว่า คนทุกคนจะต้องได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานอันเป็นสิทธิที่ทุกคนจะต้องได้รับ และเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องจัดการบริการต่าง ๆ ไว้ให้ และความต้องการขั้นพื้นฐานเป็นสิ่งที่ทุกคนรู้ว่า หมายถึง อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ รัฐจะต้องจัดหา ที่อยู่อาศัยให้ประชาชน โดยจัดให้ประชาชนได้มีงานทำ เพื่อมีเงินสำหรับซื้อเสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค จัดให้มีสถานพยาบาลสำหรับประชาชนเมื่อเจ็บป่วย ไม่ว่าประชาชน คนนั้นจะอาศัยอยู่ในเมืองใหญ่หรือในชนบทที่ห่างไกล

2. การใช้เกณฑ์สวัสดิการสังคมเป็นวัตถุประสงค์ (Aims) ความหมายนี้เชื่อว่าสวัสดิการสังคมเป็นเป้าหมายการทำงาน เพื่อใช้งานสวัสดิการสังคมเป็นเครื่องมือที่จะนำไปสู่การพัฒนาสังคมโดยรวม

จิตร ระวิวงศ์ (2532) กล่าวว่า สวัสดิการสังคมมีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคม ในฐานะที่เป็นเป้าหมายหนึ่งของการพัฒนาสังคม ดังนั้นสวัสดิการสังคมยังอาจหมายถึงการกำหนดนโยบาย สังคมโดยรัฐ ที่จะมผลต่อความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 บริการ ได้แก่ บริการประกันสังคม (Social insurance) บริการสงเคราะห์ประชาชน/การประชา สงเคราะห์/สาธารณูปการ (Public assistance) และบริการ สังคม (Social service)

การนิยามของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2548) ได้สังเคราะห์ความหมายของสวัสดิการสังคมว่าเป็นระบบการจัดการเกี่ยวกับ บริการสังคมต่างๆ ของสถาบันทางสังคมที่กำเนิดขึ้นเพื่อช่วยเหลือบุคคลและกลุ่มให้บรรลุถึงซึ่งความพอใจในมาตรฐานของชีวิตและสุขภาพอนามัยและความพอใจในความสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานที่จะพัฒนาเขาเหล่านั้นให้มีความสามารถอย่างเต็มที่และส่งเสริมให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สอดคล้องกับความต้องการของครอบครัวและชุมชน

3. การใช้เกณฑ์ความหมายเฉพาะเจาะจงในรูปของโครงการ หรือกิจกรรม หรือบริการ (Project or activities or services) นักวิชาการที่ให้ความหมายของสวัสดิการสังคม โดยใช้เกณฑ์ความหมายเฉพาะเจาะจงในรูปของโครงการ หรือกิจกรรม เช่น ได้ระบุว่า สวัสดิการสังคมเป็นระบบโครงการ การให้ผลประโยชน์และการบริการของประเทศเพื่อช่วย ตอบสนองความต้องการด้านจิตใจ สังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งถือว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการมีชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคล และสังคม สอดคล้องกับหรือ สวัสดิการ สังคม หมายถึง โครงการที่รัฐหรือสังคมจัดขึ้นเพื่อช่วยเหลือคนที่ด้อยทางเศรษฐกิจและสังคมและไม่สามารถช่วยเหลือตนเอง ได้ ได้แก่ เด็กกำพร้า เด็กอนาถา ไร้ที่พึ่ง เด็กเร่ร่อนไร้ที่พึ่ง และคนยากจนที่ขาดรายได้ในการครองชีพ คนชรา คนพิการและ ผู้ประสบภัยต่าง ๆ เป็นต้น โครงการนี้ส่วนใหญ่ดำเนินการโดยรัฐ เรียกว่า “การประชาสงเคราะห์” สำหรับโครงการที่ดำเนินการโดย องค์กรเอกชน เรียกว่า “การสังคมสงเคราะห์” สวัสดิการสังคม เป็นโครงการที่ผู้ได้รับประโยชน์ไม่ต้องออกเงินสมทบ โดยได้เงินค่าใช้จ่ายจากงบประมาณของรัฐ และการบริจาค ในกรณีที่เป็นโครงการที่ดำเนินการโดยองค์กรเอกชน โดยทั่วไปจะแบ่งบริการ สวัสดิการสังคมเป็น 3 ประเภท ได้แก่ บริการประกันสังคม บริการสงเคราะห์ประชาชน และบริการสังคม

4. การใช้เกณฑ์สวัสดิการสังคมเป็นสถาบันทางสังคม (Social institution) นิยามว่า สวัสดิการสังคมเป็นสถาบันทางสังคม เช่น สวัสดิการสังคม เป็นสถาบันที่สำคัญสถาบันหนึ่งในสังคม ในขณะที่ทุกสังคมประกอบด้วยอย่างน้อย 5 สถาบันหลัก ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันการเมือง และสถาบันเศรษฐกิจ สวัสดิการสังคม ถือเป็นสถาบันที่ 6 ของสังคม ที่มีหน้าที่สำคัญและเด่นชัดในสังคม

Reid (1998) กล่าวว่า สวัสดิการสังคม คือ ความคิดที่แสดงให้เห็นว่าเป็นพันธะทางจริยธรรมทางสังคมที่จะช่วยเหลือผู้ยากไร้ในลักษณะของกิจกรรมที่จัดระบบโดยผ่านนโยบายและแผนงานของรัฐ เพื่อตอบสนองปัญหาสังคมที่เห็นได้เพื่อปรับปรุงความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของผู้ที่อยู่ในภาวะเสี่ยงทางสังคม ความสำคัญของการจัดสวัสดิการสังคมจะต้องอาศัยสถาบันทางสังคม โครงสร้างสังคมที่มีอยู่จริง เช่น ครอบครัว โบสถ์ วัด ชุมชน เผ่า รัฐ สหภาพแรงงาน ซึ่งเป็นสถาบันทางสังคมที่มีอยู่จริงมักทำหน้าที่ให้การช่วยเหลือกับกลุ่มที่เดือดร้อนและจำเป็นอยู่แล้ว หากสถาบันสังคมเหล่านี้สามารถทำหน้าที่การสร้างสวัสดิการที่ดีให้กับสมาชิกของตนเองก็จะนำไปสู่การมีสังคมสวัสดิการ (Welfare society) ซึ่งเป็นสังคมที่มีการจัดระเบียบทางสังคม โดยใช้สถาบันทางสังคมต่าง ๆ ในสังคมให้ทำหน้าที่ส่งเสริมความเป็นอยู่ของคนในสังคมที่ดี

5. การใช้เกณฑ์สวัสดิการสังคมเป็นสิทธิ และความเท่าเทียมของคนทุกคนในสังคม (Rights and equality) เช่น

ป่วย อังภากรณ์ (2530) ได้เขียนบทความเรื่อง “จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน” ซึ่งเป็นการเล่าถึงคุณภาพชีวิตของคน ตามวงจรชีวิต ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตายไว้อย่างน่าสนใจ โดยสรุปนักวิชาการด้านสวัสดิการสังคม มักแยกสวัสดิการทางสังคมออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ สวัสดิการเศรษฐกิจ หมายถึง การกินดีอยู่ดีของคนในสังคม เช่น มีรายได้ ทรัพย์สินที่ครอบครอง สถานะทางภาษี และดัชนีอื่น ๆ (รายได้ประชาชาติ รายได้ต่อหัว) และสวัสดิการที่ไม่ใช่เศรษฐกิจ หมายถึง การกินดีอยู่ดีมีสุขของคนในสังคมที่เกี่ยวข้องกับสภาพทางชีวภาพ สภาพอารมณ์จิตใจ และสภาวะมาตรฐาน ดังนั้น คนจนที่มีรายได้น้อยมักจะมีปัญหาสุขภาพกายและจิตใจ ที่ไม่ดี จึงมีความจำเป็นที่ต้องได้รับการทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ และเอกชน โดยเน้นสิทธิความเท่าเทียมกันที่จะได้รับบริการอย่างเป็นธรรมและเสมอภาค เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในสังคม การพัฒนาสังคมโดยรวม

เมื่อถูกเขียนไว้ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 ระบุว่า สวัสดิการสังคม หมายความว่า ระบบการจัดบริการทางสังคมซึ่งเกี่ยวกับการป้องกันการแก้ปัญหา การพัฒนา และการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสม เป็นธรรม และให้เป็นไปตามมาตรฐาน ทั้งทางด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงานและการมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรมและบริการทางสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับ และการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ และการจัดสวัสดิการสังคม” (มาตรา 3 วรรคสอง) แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวหมายความว่า การจัดบริการสวัสดิการสังคมตามมาตรฐานที่คณะกรรมการกำหนด

สวัสดิการ คือ กิจกรรมที่เกิดขึ้นไม่ว่าโดยส่วนราชการหรือเอกชน ชุมชน เพื่อช่วยเหลือบุคคลครอบครัว กลุ่มคน และชุมชนให้มีมาตรฐานการครองชีพที่ดี มีสุขภาพและอยู่ในสภาพสังคมที่น่าพึงพอใจ โดยการช่วยเหลือนั้นจะมุ่งให้บุคคลนั้นช่วยเหลือตนเอง และสามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้ต่อไป ได้กล่าวไว้ในหนังสือ The Field of International Social Welfare ว่า บริการสังคมใหญ่ๆ (“big five” social services) ที่สถาบันรัฐสวัสดิการนิยมจัดให้มีขึ้น ได้แก่ โครงการประกันรายได้ เช่น การประกันสังคม (Social Insurance) และการประชาสงเคราะห์ หรือการช่วยเหลือทางสังคม

(Social Assistance) บริการสุขภาพ (Health Services) โครงการทางการศึกษา (Educational Programs) ที่อยู่อาศัย (Housing) บริการสังคมสงเคราะห์ หรือบริการสังคมปัจเจกบุคคล (Social work Services or Personal Social Services) และได้กล่าวต่อไปอีกว่า บริการแก้ไขผู้กระทำความผิด (Correctional Services) โครงการ โภชนาการ (Nutrition Programs) การวางแผนครอบครัว (Families Planning) และบริการสังคมอื่นๆ มักจะถูกกละเลยและไม่เขียนไว้ในนโยบายสังคม ในการจัดบริการสังคมนี้ รัฐจะดำเนินการภายใต้ระบบภาษี (the tax system) หรือโดย การให้เงินอุดหนุน (subsidies) หรือการสร้างแรงจูงใจ (incentives)

วันทนี วาสิกะสิน (2536) มีความเห็นว่าสวัสดิการทางสังคมเป็นเรื่องของทุกคนในสังคม เพราะคำว่าสวัสดิการหรือสวัสดิภาพมีความหมายในแง่การอยู่ดีกินดี (social well-being) ของทุกคน ไม่เฉพาะผู้ยากไร้เท่านั้น แต่เป็นของทุกคนในโลกนี้ตามปรัชญาสากลขององค์การสหประชาชาติ ในเรื่องสิทธิมนุษยชนกล่าวว่า ทุกคนได้รับการตอบสนองในความต้องการขั้นพื้นฐาน ดังนั้นรัฐจะต้องจัดบริการพื้นฐานเป็น การให้มีงานทำเพื่อจะมีเงินซื้อเสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค จัดให้มีสถานรักษาสมาชิกสำหรับประชาชนเมื่อเจ็บป่วย ไม่ว่าจะอาศัยอยู่ในเมือง หรือชนบทที่อยู่ห่างไกล

สุวรรณ รื่นยศ (อ้างใน สุเทพ เชาวลิขิต, 2527) กล่าวว่า “งานสวัสดิการสังคม” หมายถึง การดำเนินการทุกอย่างของรัฐและเอกชน เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนมนุษย์ หรือกลุ่มชนที่รวมกันเป็นสังคม เป็นชาติ ผู้ที่ไม่สามารถช่วยตนเองให้มีความสุขทั้งทางกายและจิตใจ ให้มีปัจจัยอันจำเป็นแก่การดำรงชีพ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค ตลอดจนการบำบัดโรคร้ายไข้เจ็บ การศึกษา การพัฒนารูปแบบ การพัฒนาสังคม และสวัสดิการที่สอดคล้องกับความต้องการขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและการพัฒนาสังคมของประเทศให้มีการอบรมตามสมควรแก่อัตภาพ และความรู้ที่จะทำมาหาเลี้ยงชีพโดยสุจริต เพื่อความเรียบร้อยและความเป็นปึกแผ่นของสังคม

Encyclopedia Britannica (อ้างใน ระพีพรรณ คำหอม, 2549) กล่าวว่า “สวัสดิการสังคม” หมายถึง การปฏิบัติจัดทำทั้งหลายไม่ว่าโดยส่วนราชการ หรือเอกชน เป็นการปฏิบัติจัดทำเพื่อช่วยเหลือบุคคล ครอบครัว กลุ่มชน และชุมชนให้มีมาตรฐานการครองชีพอันดี มีสุขภาพ และสังคมที่น่าพึงพอใจ โดยมุ่งให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ และช่วยเหลือผู้อื่นในสังคมเดียวกันได้ต่อไป

John Turner (1974) ให้นิยามคำว่า “สวัสดิการสังคม” ว่าเป็นความพยายามส่งเสริมให้ ประชาชนมีมาตรฐานความเป็นอยู่ขั้นพื้นฐานมั่นคง โดยครอบคลุมบริการกับบุคคลและชุมชน

ในลักษณะการพัฒนาสังคม และการเสริมสร้างบุคคลให้สามารถเผชิญกับสภาพปัญหาทางร่างกาย จิตใจ เศรษฐกิจ สังคม ตลอดจน การพยายามขจัดภาวะที่พึ่งตนเองไม่ได้ของประชาชนให้หมดไป

Friedlander & Apte (1980) อธิบายว่า สวัสดิการสังคม เป็นระเบียบ นโยบาย ผลประโยชน์ และบริการ ซึ่งดำเนินการบริการต่าง ๆ เป็นไปโดยความสอดคล้องความต้องการของสังคม

Federigo (1980) อธิบายว่าสวัสดิการสังคมเป็นสถาบันที่สำคัญสถาบันหนึ่งในสังคมใน ขณะที่ทุกสังคมมักประกอบไปด้วยอย่างน้อย 5 สถาบันได้แก่ (1) สถาบันครอบครัว (2) สถาบันการศึกษา (3) สถาบันศาสนา (4) สถาบันการเมือง และ (5) สถาบันเศรษฐกิจ ส่วนสวัสดิการทางสังคมเป็นสถาบันที่ 6 ที่มีการทำหน้าที่อย่างสำคัญเด่นชัดในสังคม และมีความสัมพันธ์อย่างแยกไม่ออกกับสถาบันทั้งห้า

มาริสสา ภูเก็ต (2537) กล่าวว่า “สวัสดิการสังคม” หมายถึง งานที่มุ่งช่วยเหลือประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ทั้งในยามปกติและในยามที่ประสบปัญหา การให้ความช่วยเหลือมีหลายรูปแบบ ทั้งที่เป็นเงิน สิ่งของ การดูแล และการให้บริการ โดยมีองค์ประกอบของกิจกรรมด้าน การศึกษา การสาธารณสุข ที่อยู่อาศัย การประกันรายได้ การจ้างงาน และบริการสังคม

คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนางานสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ (2535 – 2539) นิยาม “สวัสดิการสังคม” ว่าหมายถึง ระบบการจัดบริการสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาทางสังคม อันเนื่องมาจากการที่ประชาชนไม่สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้ หรือไม่สามารถปรับตัวเข้ากับระบบของสังคม และไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ทางสังคมของตนเองได้ ทั้งนี้โดยที่บริการดังกล่าวจะต้องตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชน และความมั่นคงทางสังคมในระดับมาตรฐานเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม (2546) กล่าวถึงสวัสดิการสังคม หมายถึง ระบบการจัดบริการทางสังคมซึ่งเกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ไขปัญหา การพัฒนาและส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึงเหมาะสมเป็นธรรมและให้เป็นไปตามมาตรฐาน ทั้งทางด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงานและการมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรม และบริการสังคมทั่วไป โดย คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับ และการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการ สังคมทุกระดับ

เรณู โขติติก (อ้างใน ระพีพรรณ คำหอม, 2549) กล่าวว่า “งานสวัสดิการสังคม” หมายถึง ความเป็นอยู่ของประชาชนในระดับพื้นฐาน โดยสวัสดิการสังคมจะต้องประกอบด้วย การมีหลักประกันรายได้ขั้นต่ำ มีการจัดหาบ้านช่องที่พักอาศัยของประชาชน มีบริการในเรื่องสุขภาพของประชาชน มีระบบการประกันสังคม การพัฒนารูปแบบ การพัฒนาสังคมและสวัสดิการที่สอดคล้องกับความต้องการขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและการพัฒนาสังคมของประเทศ

นิคม จันทรวินัย (อ้างใน ระพีพรรณ คำหอม, 2549) กล่าวว่า “งานสวัสดิการสังคม” หมายถึง โครงการที่รัฐหรือสังคมจัดขึ้น เพื่อช่วยเหลือคนที่ด้อยทางเศรษฐกิจและสังคม และไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ได้แก่ เด็กกำพร้า เด็กอนาถาไร้ที่พึ่ง เด็กเร่ร่อนไร้ที่พึ่ง และคนยากจนที่ขาดรายได้ในการครองชีพ คนชรา คนพิการ และผู้ประสบภัยต่าง ๆ เป็นต้น โครงการนี้ส่วนใหญ่ดำเนินการโดยรัฐ เรียกว่า “การประชาสงเคราะห์” สำหรับโครงการที่ดำเนินการโดยองค์กรเอกชน เรียกว่า “การสังคมสงเคราะห์” สวัสดิการสังคมเป็นโครงการที่ผู้ได้รับประโยชน์ไม่ต้องออกเงินสมทบ โดยได้เงินค่าใช้จ่ายจากงบประมาณของรัฐ และการบริจาคในกรณีที่เป็นโครงการที่ดำเนินการโดยองค์กรเอกชน

เทอร์เนอร์, (Turner, 1974 : 14 อ้างถึงใน วันทนี วาสิกะสิน, 2553 : 1) ให้นิยามคำว่า “สวัสดิการสังคม” ว่าเป็นความพยายามส่งเสริมให้ประชาชนมีมาตรฐานความเป็นอยู่ขั้นพื้นฐานที่มั่นคง โดยครอบคลุมการบริการกับบุคคล และชุมชนในลักษณะการพัฒนาสังคม และการเสริมสร้างให้บุคคลสามารถเผชิญกับสภาพปัญหาทางร่างกาย จิตใจ เศรษฐกิจ และสังคม ตลอดจนการพยายามขจัดสภาวะที่พึ่งตนเองไม่ได้ของประชาชนให้หมดไป

Friedlander and Apte (1980 อ้างใน วันทนี วาสิกะสิน, 2553) อธิบายว่า “สวัสดิการสังคม” เป็นระเบียบ นโยบาย ผลประโยชน์ และบริการ ซึ่งจะทำให้การดำเนินการจัดบริการต่าง ๆ เป็นไปโดยสอดคล้องกับความต้องการของสังคม เป็นที่ยอมรับว่าสวัสดิการสังคมเป็นพื้นฐานที่มีความสำคัญทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและถาวร เปลี่ยนแปลงจากสภาวะที่เคยยากลำบากไปสู่สิ่งที่คาดหวังว่าดีกว่า รวมไปถึงความอุดมสมบูรณ์ในที่สุด

บาร์คเกอร์, (Barker, 1987 : 154 อ้างถึงใน จิราลักษณ์จงสถิตมัน, 2539) ให้ความหมายว่า สวัสดิการสังคม คือ “ระบบที่ประกอบด้วยโครงการต่าง ๆ ประโยชน์ตอบแทน และบริการในระดับชาติที่ช่วยให้ประชาชนได้รับการตอบสนองความต้องการทางสังคมเศรษฐกิจ การศึกษา

และสาธารณสุข อันเป็นพื้นฐานที่จะทำให้สังคมดำรงอยู่ได้ รวมทั้งยังหมายถึงสถานะของความอยู่ดีมีสุขโดยรวมของคนในชาติ และของชุมชนหรือสังคมอีกด้วย

พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม (2546) ให้ความหมายไว้ว่า สวัสดิการสังคมหมายถึง ระบบการจัดบริการทางสังคมซึ่งเกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ไขปัญหาการพัฒนา และการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึงเหมาะสมเป็นธรรม และให้เป็นไปตามมาตรฐาน ทั้งทางด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงาน และการมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรม และบริการทางสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับ และการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ

ระพีพรรณ คำหอม (2549) ได้สรุปความหมายของคำสวัสดิการสังคมโดยรวบรวมความหมายตามหลักเกณฑ์ ได้แก่ เกณฑ์คุณภาพชีวิตที่ดี หรือการกินดีอยู่ดี (Quality of Life or Well-being) ควบคู่กับการใช้นโยบายทางสังคม เพื่อสร้างระบบบริการสังคมอย่างครอบคลุมเพื่อนำไปสู่การสร้างความมั่นคงของมนุษย์ และความมั่นคงทางสังคมโดยรวม เกณฑ์สวัสดิการสังคมเป็นวัตถุประสงค์ (Aims) ซึ่งความหมายนี้เชื่อว่าสวัสดิการสังคมเป็นเป้าหมายการทำงานเพื่อใช้งานสวัสดิการสังคมเป็นเครื่องมือที่จะนำไปสู่การพัฒนาสังคมโดยรวม

สุรพล ปธานวนิช (2547 : 18) ได้กล่าวว่าความหมายของคำว่า สวัสดิการ (Welfare) จะเปลี่ยนไปตามเนื้อหาที่อ้างอิง อย่างไรก็ตาม สวัสดิการมีความหมายได้อย่างน้อย 3 ความหมาย ความหมายแรก หมายถึง สวัสดิภาพหรือสภาวะการเป็นอยู่ที่ดีหรือมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า การกินดีอยู่ดีหรือ well-being ซึ่งเป็นเป้าหมายของนโยบายสังคมทั้งในระดับบุคคลและรัฐ คำว่ารัฐสวัสดิการจึงหมายถึงรัฐที่ถึงพร้อมซึ่งการอยู่ดีกินดีเลวิส (Lewis) ได้ใช้คำว่า สวัสดิการในความหมายนี้เมื่อกล่าวถึงเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของนโยบายสังคมไว้ว่าเป็นนโยบาย ที่มีเจตนาปรับปรุงสภาพการกินดีอยู่ดีทางสังคม (social well-being) หรือสวัสดิภาพของพลเมือง

ชินชัย ชี้เจริญ (2560) ได้กล่าวว่า สวัสดิการสังคม หมายถึง ระบบการจัดบริการทางสังคมเกี่ยวกับการป้องกันการแก้ไขปัญหา การพัฒนาและการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชน มีคุณภาพชีวิต และพึ่งตนเองได้ทั่วถึง เหมาะสมเป็นธรรมตามมาตรฐาน ทั้งทางด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงาน และการมีรายได้ นันทนาการ

กระบวนการยุติธรรม และบริการทางสังคมทั่วไปโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับ และมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ

สรุปได้ว่า ความหมายของสวัสดิการสังคม ระบบการจัดการบริหารทางสังคมซึ่งเกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ไขปัญหา การพัฒนาและการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชน ให้มีคุณภาพชีวิต เพื่อสามารถให้ประชาชนพึ่งตนเองได้ และมีการพึ่งพาทางรัฐ มีสิทธิที่ประชาชนจะได้รับอย่างทั่วถึง ในทุกด้าน และมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ

ความหมายของสังคมสงเคราะห์

การจัดสวัสดิการสังคม มีความเกี่ยวข้องกับทางด้านสังคมสงเคราะห์ที่เป็น การให้ความช่วยเหลือแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้กับบุคคล ครอบครัวและชุมชน ซึ่งประสบความเดือดร้อนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการนำมาพิจารณาเพื่อจัดสวัสดิการสังคมต่อไป ดังที่นักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ ประกอบด้วย

เฮเลน ไอ คลาร์ค (Helen I Clarke, 1947 : 16) ได้อธิบายความหมายของการสังคมสงเคราะห์ ไว้ว่า การสังคมสงเคราะห์เป็นรูปแบบหนึ่งของการบริการวิชาชีพ ซึ่งประกอบด้วยความรู้ และทักษะ (Knowledge and Skills) ในอันจะช่วยเหลือปัจเจกชน (Individual) ให้มีความพึงพอใจ ตามความต้องการทางสังคมของเขา ทั้งยังเป็นการขจัดปัดเป่าสิ่งที่เป็นอุปสรรคของมวลชนความต้องการของปัจเจกชน และช่วยให้เขาสามารถทำงานใด สำเร็จลุล่วงด้วยดี

เฮอริเบิร์ต เอช สตรูป (Herbert H. Stroup, 1960) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า “การสังคมสงเคราะห์ คือ ศิลปะของการนำเอาทรัพยากรตลอดจนความคิดมาพิจารณาใช้เพื่อช่วยบรรเทาความต้องการของปัจเจกชน กลุ่มชน และชุมชน โดยใช้วิธีการตามหลักวิทยาศาสตร์เพื่อจะช่วยให้บุคคลช่วยตัวเองได้”

เบรนกัน (T. Brennan, 1966) อธิบายความหมายของการสังคมสงเคราะห์ ได้ว่า งานสังคมสงเคราะห์เป็นทั้งวิชาชีพ ทั้งความรู้ และวิชาการที่นำเอาทฤษฎี และวิทยาการสาขาต่าง ๆ มาใช้ปฏิบัติ เช่น วิชาการด้านสังคมวิทยา มานุษยวิทยา จิตวิทยาและอื่น ๆ

อาร์เธอร์ อี ฟิงค์ (Arthur E. Fink, 1974) ได้อธิบายว่า “การสังคมสงเคราะห์ เป็นทั้งศาสตร์ และศิลป์ของการจัดหาบริการ เพื่อช่วยส่งเสริมความสามารถภายในส่วนบุคคล และหน้าที่ทางสังคม

(Social Functioning) ของบุคคลซึ่งใช้กับบุคคลแต่ละคน หรือเป็นกลุ่มก็ได้ คำว่า ศิลป์ (Art) หมายถึง ความเหมาะสมกลมกลืนเข้ากันได้ ส่วนศาสตร์หมายถึง รู้หรือ ความรู้

โซเฟีย ที่ บิวทริม (Zofia T. Butrym, 1976) ได้ให้นิยามของการสังคมสงเคราะห์ ไว้ว่า การสังคมสงเคราะห์เป็นอาชีพของการให้ความช่วยเหลือ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสวัสดิภาพของมนุษย์

แมรี อี ริชมอนด์ (Mary E. Richmond, 1922) กล่าวว่า การสังคมสงเคราะห์ เป็นขบวนการที่จะพัฒนาบุคลิกภาพ โดยการปรับตัวเข้าหากันระหว่างบุคคลต่อบุคคล และระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม

สำหรับประเทศไทย นันทนีย์ ไชยสุด (2516) ได้ให้ความหมายของการสังคมสงเคราะห์ ไว้ว่า การสังคมสงเคราะห์ หมายถึง การจัดให้มีมาตรการต่าง ๆ เพื่อป้องกัน และแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนของประชาชนเป็นรายบุคคลเป็นกลุ่มหรือทั้งชุมชน โดยใช้หลักทฤษฎีของการสังคมสงเคราะห์เป็นแนวปฏิบัติ ผู้ที่ปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ หรือที่เรียกว่า “นักสังคมสงเคราะห์” จะต้องปฏิบัติงานนี้โดยใช้หลักวิชาชีพหรือนัยหนึ่งก็คือ ใช้หลักการ วิธีการ และกระบวนการของสังคมสงเคราะห์ ไม่ใช่เพียงแต่หยิบยื่นสิ่งที่มีปัญหาต้องการก็เป็นอันใช้ได้ นับว่าได้ให้บริการสังคมสงเคราะห์แล้ว

นิคม จันทรวิชูร (2525) ได้ให้ความหมายว่า “การสังคมสงเคราะห์ คือ กิจกรรมหรือวิธีการซึ่งรัฐบาลหรือองค์การเอกชน จัดขึ้นเพื่อช่วยเหลือบุคคลหรือครอบครัว กลุ่มชน และชุมชนให้พ้นจากปัญหาคความเดือดร้อน เพื่อที่จะสามารถมีชีวิตอยู่ด้วยความผาสุก และมั่นคง

เรณู ลุศนันท์ (อ้างถึงใน พจนานารถ มนวรินทร์กุล, 2526 : 7) อธิบายว่า “การสังคมสงเคราะห์ในส่วนรวม มีความมุ่งหมายที่จะยกระดับมาตรฐานการครองชีพ และความเป็นอยู่ของประชาชนทั่วประเทศ โดยเฉพาะได้เฟื่องถึงถึงอุดมคติที่จะส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชนได้มีที่อยู่ที่ดีเหมาะสมกับอัตราภาพ มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ ได้รับการศึกษา มีการพักผ่อนหย่อนใจและได้รับการบริการอื่น ๆ รวมทั้งอุปการณ์ ความผาสุกเพื่อประชาชนทุกคนโดยทั่วถึงกัน”

ส่วนการสังคมสงเคราะห์ ตามเอกสารของสำนักงานสหประชาชาติ (ปกรณ อังคุสิงห์, 2511) ให้ความหมายไว้ว่า “การสังคมสงเคราะห์เป็นการปฏิบัติการจัดทำทั้งหลาย ไม่ว่าจะส่วนราชการหรือเอกชน การช่วยเหลือบุคคล และครอบครัว กลุ่มชนหรือชุมชน ให้ได้มาตรฐานการครองชีพที่ดี

และมีความสุขกาย มีสัมพันธภาพทางสังคมที่น่าพอใจ สามารถช่วยตนเองและช่วยเหลือผู้อื่นในสังคมเดียวกันได้ต่อไป

คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนางานสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ (2530) ได้ให้ความหมายไว้ในแผนพัฒนาการสังคมสงเคราะห์แห่งชาติฉบับที่ 1 ว่า การสังคมสงเคราะห์ หมายถึง ศาสตร์และศิลป์ในการป้องกัน แก้ไข ฟื้นฟู และพัฒนาบุคคล กลุ่ม ชุมชน ทั้งที่ประสบและไม่ประสบปัญหาความเดือดร้อน ให้สามารถช่วยเหลือตนเองและสังคมได้

สรุปได้ว่า ความหมายของสังคมสงเคราะห์ คือ เป็นการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้กับบุคคล ครอบครัว กลุ่มชน และชุมชน ซึ่งประสบความเดือดร้อนทางกาย หรือทางใจให้สามารถแก้ปัญหาเพื่อให้พ้นจากความเดือดร้อน และช่วยตนเองให้ดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุขทั้งกายและจิตใจของบุคคลนั้น ๆ

ลักษณะของสวัสดิการสังคม

การสังเคราะห์ความหมายของงาน “สวัสดิการสังคม” ว่ามี 3 ลักษณะ ได้แก่ (บ้านจอมพล, 2543 อ้างอิงใน อภิญา เวชยชัย)

1. ความหมายที่เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์สังคม ระบบการจัดบริการสังคมที่ครอบคลุมฐานชีวิตทั้งหมดของมนุษย์ การได้รับการตอบสนองความจำเป็นพื้นฐาน การเข้าถึงคุณภาพชีวิต และความมั่นคงของชีวิตในระยะยาวอย่างยั่งยืน การได้รับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในระดับต่าง ๆ สวัสดิการที่เคารพ ยอมรับในคุณค่า และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ประสบปัญหา สวัสดิการที่อยู่บนฐานความหลากหลาย เป็นธรรมทางสังคม

2. ความหมายกว้างขวาง ครอบคลุมเรื่องระบบการให้บริการและความมั่นคงของชีวิตมากขึ้น สวัสดิการที่ประกอบด้วยองค์ประกอบที่รอบด้าน ในด้านของความมั่นคงในชีวิต เช่น การศึกษา สาธารณสุข ที่อยู่อาศัย รายได้และการมีงานทำ ความมั่นคงทางสังคม นันทนาการ และบริการทางสังคม

3. ความหมายที่มองสวัสดิการสังคมเชิงลึกในด้านการพัฒนา และบริการเสริมสร้างพลังอำนาจให้แก่กลุ่มผู้ใช้บริการมากกว่าการสงเคราะห์เป็นด้านหลัก

สวัสดิการในความหมายนี้ให้ความสำคัญกับแนวคิดสิทธิมนุษยชน ความเสมอภาค ความเท่าเทียมทางโอกาส การเสริมสร้างพลังอำนาจให้แก่กลุ่มเป้าหมายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการ

ของตนเองมากขึ้น สวัสดิการจึงเป็นเรื่องการพิทักษ์และคุ้มครองสิทธิ การส่งเสริมสวัสดิภาพ การพัฒนาความสามารถของกลุ่ม การให้ความหมายของงานสวัสดิการสังคมในทุกมิติจึงเกี่ยวข้องกับ กลไกของนโยบายรัฐ กลไกการบริหารจัดการ กลไกการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล โดยทั่วไปงานสวัสดิการสังคมทั่วโลก จึงเลือกทำเฉพาะด้านหลักที่น่าจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต ของประชาชนในสังคม เช่น ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข ด้านที่อยู่อาศัย การจัดสวัสดิการสังคม จึงจำเป็นต้องพัฒนาระบบทุกด้านให้ก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะ การสร้างนโยบายสาธารณะให้เรื่องสวัสดิการเป็นแบบสากลมากขึ้นและกระจายความรับผิดชอบทาง สังคมสู่ภาคส่วนต่าง ๆ ในลักษณะของโครงการ หรือบริการต่าง ๆ ให้กับคนทุกคนในสังคม ภายใต้หลักการสิทธิ ความเท่าเทียมกัน ความเสมอภาค และความเป็นธรรมทางสังคม เพื่อนำไปสู่ การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในสังคม การพัฒนาสังคมโดยรวม รวมทั้งการสร้างระบบความมั่นคง ของมนุษย์และสังคมในระยะยาว

สรุปได้ว่า ลักษณะของสวัสดิการทางสังคม คือ ลักษณะของระบบการจัดบริการสังคม ที่ครอบคลุมการดำเนินชีวิต ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุการณ์ต่าง ๆ ของสังคม ทั้งด้านระบบ การบริการความมั่นคงของชีวิตให้มากยิ่งขึ้น และการมีสวัสดิการทางสังคมที่ดี ยังมีการได้รับการ คุ้มครองสิทธิมนุษยชนในระดับต่าง ๆ

รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคม

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2548) หมายถึง การจัดสวัสดิการ สังคมที่เกิดขึ้นในความเป็นจริงของสังคมไทย ขึ้นอยู่กับการให้ ความหมายโดยใช้ฐานคิดในลักษณะใด ลักษณะหนึ่งในสังคมนั้น ๆ โดยทั่วไปปรากฏ ดังนี้

1. รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมตามพื้นที่ (Area – based) การจัดสวัสดิการสังคม ในรูปแบบของพื้นที่เป็นฐาน โดยทั่วไปเป็นการจัดสวัสดิการตามพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ พื้นที่การปกครอง ประเทศ เช่น ภาค จังหวัด อำเภอ ท้องถิ่น ตำบล รูปแบบ การจัดสวัสดิการลักษณะนี้ หน่วยงานใน พื้นที่จะต้องมาร่วมกันจัดบริการตามภารกิจหน้าที่ขององค์กร สวัสดิการสังคม เพื่อให้เกิดความ ครอบคลุม ทั่วถึงเป็นธรรม และมีมาตรฐานที่ดีด้านคุณภาพบริการ รูปแบบสวัสดิการตามพื้นที่ เป็นฐาน จึงมีข้อจำกัดต่อการเข้าถึงแหล่งบริการของกลุ่มเป้าหมาย เพราะต้องแสดงหลักฐานสิทธิตาม ภูมิลาเนาของการตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัยเป็นหลัก ปัจจุบันรูปแบบนี้ควรพัฒนาโดยใช้มิติอื่น ๆ มาร่วม เช่น ใช้ทั้งพื้นที่เป็นฐานร่วมกับการใช้โครงสร้าง การบริหารงานขององค์กรภาครัฐ และการใช้การมี

ส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อให้เกิดรูปแบบ การจัดสวัสดิการทั้งแนวตั้ง และแนวราบร่วมกันสร้าง กระบวนการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ

2. รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมตามวิธีการ (Methods) รูปแบบนี้ให้ความสำคัญกับวิธีการ ให้บริการทางสังคมสงเคราะห์ระดับจุลภาค เช่น เฉพาะรายกลุ่มชนและชุมชน ซึ่งถือเป็นรูปแบบการจัดบริการโดยตรงกับกลุ่มเป้าหมาย ขณะที่การให้บริการโดยทางอ้อมระดับมหัพภาค เช่น การบริหารงานองค์กรและการวิจัยก็เป็นการสนับสนุนให้เกิดรูปแบบการจัดสวัสดิการใหม่ ๆ ขึ้น แต่โดยทั่วไปรูปแบบการจัดสวัสดิการจะเน้นที่การให้บริการเฉพาะราย จึงส่งผลให้รูปแบบการจัดสวัสดิการในวิธีการอื่น ๆ ถูกให้ความสำคัญน้อยกว่ารูปแบบการจัด สวัสดิการสังคมในลักษณะนี้ จึงต้องใช้ทั้งระดับจุลภาคร่วมกับระดับมหัพภาค ปัจจุบันรูปแบบการจัดสวัสดิการ จึงต้องพัฒนาหลาย ๆ วิธีการทางสังคมสงเคราะห์ เน้นการบูรณาการร่วมกัน โดยเฉพาะการกระทำทางสังคม เช่น การรณรงค์ การผลักดัน การต่อรอง กับกลไกต่าง ๆ ทางสังคม เพื่อให้เกิดรูปแบบสวัสดิการใหม่ ๆ ขึ้น การพัฒนารูปแบบ การพัฒนาสังคมและสวัสดิการที่สอดคล้องกับความต้องการ

3. รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมในลักษณะของการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movement) รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมในลักษณะนี้ เป็นการสร้างกระแสใหม่ กระแสทางเลือกของสังคมต่อการจัดสวัสดิการที่เชื่อมโยงกับประเด็นปัญหาสำคัญของสังคมที่เชื่อว่า ต้องเสริมสร้างพลังอำนาจให้กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ให้รู้จักการปกป้อง คุ้มครองสิทธิของตนเอง การเมือง และสังคม วัฒนธรรม การเคลื่อนไหวทางสังคมก็เพื่อสร้างความตระหนักของคนในสังคม ความรับผิดชอบทางสังคมร่วมกันด้านสวัสดิการสังคม เช่น การใช้เครือข่าย การใช้องค์กรชุมชนเคลื่อนไหวต่อรองกับอำนาจ รัฐ เป็นต้น รูปแบบนี้ เชื่อว่าจำเป็นต้องกำหนดแผนยุทธศาสตร์ เป้าหมาย กลไกการทำงาน เพื่อให้เกิด การขับเคลื่อนไปในทิศทางที่เหมาะสม

4. รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมโดยสถาบัน (Institutional – based) รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมโดยสถาบันเป็นการจัดสวัสดิการที่รัฐเชื่อว่ารัฐควรแทรกแซงการจัดสวัสดิการให้กับประชาชน โดยใช้โครงสร้างอำนาจของรัฐทำหน้าที่จัดระบบสวัสดิการสังคมในลักษณะต่าง ๆ เช่น สวัสดิการภาคบังคับ เป็นการจัดผ่านกลไกนโยบายสังคมทางกฎหมาย เช่น บริการประกันสังคม บริการการศึกษาภาคบังคับ บริการประกันสุขภาพ บริการสถานสงเคราะห์ เป็นต้น แต่เนื่องจากบริการดังกล่าวไม่สามารถตอบสนองกับความต้องการของคนทุกคนในสังคมได้ จึงทำให้เกิดรูปแบบการจัดบริการสวัสดิการที่ลดการพึ่งพาสถาบันของรัฐลง บริการในลักษณะนี้ เกิดขึ้นจากภาคส่วนของ

ชุมชน ประชาชนที่มีศักยภาพ ความเข้มแข็งเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดบริการเฉพาะกลุ่ม เช่น กลุ่ม สัจจะออมทรัพย์ กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ชุมชน บริการลักษณะนี้ มีความเชื่อว่ารัฐควรลดบทบาท การแทรกแซงการจัดสวัสดิการลง แต่ปล่อยให้กลไกของชุมชน ประชาชนทำหน้าที่จัดสวัสดิการ แทนรัฐ

รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคม หมายถึง การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ในการจัดสวัสดิการสังคมที่เหมาะสม เป็นธรรม ทัวถึง เท่าเทียม มีมาตรฐาน เป็นรูปแบบที่มีความหลากหลาย เป็นสวัสดิการแบบทางเลือกให้กับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ในสังคม มีจุดแข็ง หมายถึง จุดเด่นหรือจุดเข้มแข็ง หรือข้อดีที่ทำให้การจัดสวัสดิการสังคมบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ มีจุดอ่อน หมายถึง ข้ออ่อนหรือข้อเสียที่ทำให้การจัดสวัสดิการสังคมเกิดปัญหาอุปสรรค และไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้ มีทางเลือกของรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคม หมายถึง การที่ภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคมมีส่วนร่วม กำหนด ร่วมจัดรูปแบบสวัสดิการสังคมที่มีมากกว่า 1 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบรัฐสวัสดิการ รูปแบบสวัสดิการสังคมพหุลักษณะ รูปแบบสวัสดิการสังคมประชานิยม รูปแบบสวัสดิการสังคมท้องถิ่น และรูปแบบสวัสดิการสังคมเฉพาะกลุ่ม เป็นต้น รูปแบบสวัสดิการ หมายถึง รูปแบบสวัสดิการที่เกิดจากการจัดสวัสดิการมากกว่า 1 รูปแบบขึ้นไป ถือเป็นรูปแบบใหม่ที่เกิดจากการจัดระเบียบโลกใหม่ (New World Order Model) ของนักคิดสวัสดิการสังคมทั่วโลกที่เชื่อว่า หลังยุคโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลให้ระบบสวัสดิการสังคมในอดีตที่ผ่านมาต้องปรับตัวใหม่ เนื่องจากความหลากหลายของชนเผ่า เชื้อชาติ วัฒนธรรมมีมากขึ้น การจัดสวัสดิการในรูปแบบนี้จึงให้ความสำคัญกับมนุษย์ทุกคน (Welfare for Alls) ภายใต้หลักการสิทธิ ความเท่าเทียม ความเป็นธรรม การมีส่วนร่วม และความต้องการของประชาชน ในที่นี้หมายถึง 3 ส่วนหลัก ได้แก่

1. สวัสดิการกระแสหลัก หมายถึงสวัสดิการโดยรัฐ เป็นการจัดสวัสดิการภาคบังคับของรัฐที่จัดให้กับประชาชน โดยคำนึงถึง ความครอบคลุม ทัวถึง เป็นธรรม ครบถ้วน รูปแบบที่จัดให้ เช่น การจัดบริการในรูปแบบของสถาบัน การจัดบริการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดสวัสดิการกระแสหลักนี้ส่วนใหญ่จะเป็นการจัดโดยผ่านกลไกระบบการเงินการคลัง ระบบภาษีของรัฐ และโครงสร้างการบริหารงานขององค์กรเป็นหลัก เช่น รูปแบบสวัสดิการพื้นฐาน (ภาคบังคับ) รูปแบบสวัสดิการท้องถิ่น เป็นต้น

2. สวัสดิการกระแสรอง หมายถึง สวัสดิการทางเลือกที่เกิดขึ้นจากศักยภาพ ความเข้มแข็งของภาคชุมชน ภาคประชาชน และภาคพื้นถิ่น สวัสดิการในรูปแบบนี้จะเกิดขึ้นจากความสนใจ

ความสมัครใจร่วมกันของกลุ่มเป้าหมายเป็นรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ การจัดระบบสวัสดิการจึงขึ้นอยู่กับข้อตกลงร่วมกัน ประกอบด้วยสวัสดิการพื้นฐาน หมายถึง การสร้างหลักประกันผ่านช่องทางของวัฒนธรรมให้กับคนในชุมชน เป็นสวัสดิการที่เกิดขึ้นจากฐานคิดด้านประเพณี ด้านวัฒนธรรม เฉพาะถิ่น ด้านภูมิปัญญาชาวบ้าน ด้านศาสนา ด้านจิตวิญญาณ ด้านอื่น ๆ เช่น กองบุญข้าว กองทุนชาภาคในศาสนาอิสลาม เป็นต้น สวัสดิการชุมชน สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนได้ให้ความหมาย สวัสดิการชุมชน หมายถึง การสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงของคนในชุมชน หมายรวมถึงทุกอย่างที่จะทำให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งในรูปแบบของสิ่งของ เงินทุน น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บ ตาย เช่น กองทุนสัจจะออมทรัพย์ กองทุนออมวันละบาท กองทุนสวัสดิการผู้นำชุมชน กองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุในชุมชน เป็นต้น

3. สวัสดิการท้องถิ่น หมายถึง สวัสดิการโดยรัฐที่เกิดจากการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น เป็นรูปแบบการจัดสวัสดิการร่วมระหว่างรัฐบาลกลางกับรัฐบาลท้องถิ่น โดยใช้แผนโครงการ กิจกรรมด้านสวัสดิการสังคมที่ตอบสนองกับความต้องการของแต่ละท้องถิ่น ทิศทางการจัดสวัสดิการสังคม หมายถึง การคาดการณ์ถึงการปรับตัวของระบบการจัดสวัสดิการสังคมไทยในอนาคตที่น่าจะเกิดขึ้น หรือเป็นไปได้ในระยะ 5-10 ปีข้างหน้า ในที่นี้จะคาดการณ์เป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะสั้น (5 ปี) และระยะยาว (10 ปีขึ้นไป)

การจำแนกแนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมของ(Titmuss, 1974 อ้างถึงใน ระพีพรรณ คำหอม, 2554) ได้แบ่งแนวคิดการจัด สวัสดิการสังคมไว้ 3 รูปแบบ ได้แก่

1. สวัสดิการที่รัฐบาลเข้าไปให้ความช่วยเหลือบรรเทาปัญหาเป็นครั้งคราว หรือชั่วคราว แก่บุคคลที่ประสบกับปัญหาความเดือดร้อน หรือประสบภัยพิบัติเกินกว่าที่บุคคลอื่น หรือครอบครัว สามารถจะช่วยเหลือได้สวัสดิการสังคมในรูปแบบนี้เรียกว่า สวัสดิการสังคมแบบชั่วคราว สวัสดิการสังคมแบบเก็บตก สวัสดิการสังคมแบบชะลอปัญหา หรือบรรเทาปัญหา หรือสวัสดิการสังคมส่วนที่เหลือ แต่ไม่ว่าจะเรียกชื่อสวัสดิการสังคมในรูปแบบนี้ว่าอย่างไร รูปแบบสวัสดิการสังคมแบบนี้จะตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า บุคคลในสังคมจะได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานจากแหล่งที่สำคัญ 2 แหล่ง คือ ครอบครัว (Family) และตลาด (Private Market)

2. สวัสดิการสังคมที่เป็นเสมือนกลไกชนิดหนึ่งในระบบเศรษฐกิจและถูกนำไปใช้ เป็นเครื่องตอบแทนแก่บุคคลที่เป็นกำลังสำคัญในการผลักดันระบบเศรษฐกิจ เกณฑ์การจัดสรรสวัสดิการให้กับ

บุคคลว่าใครควรได้รับอะไร มากน้อยเท่าใดนั้นจะพิจารณาจากความสามารถในการทำงาน สถานภาพ หรือบทบาทการทำงาน ผลผลิตภาพ และผลผลิตของงาน บุคคลใดมีความสามารถในการทำงานสูง สามารถสร้างผลผลิตภาพและผลผลิตที่น่าพึงพอใจแก่องค์กรหรือสถานภาพและบทบาท ต่อการผลิต อย่างสูงก็จะได้รับสวัสดิการสังคมที่ดีกว่ามากกว่าบุคคลที่มีความสามารถในการทำงานต่ำ หรือสถานภาพและบทบาทต่อการผลิตที่ต่ำกว่า สวัสดิการสังคมในรูปแบบนี้เรียกว่า สวัสดิการสังคม แบบสัมฤทธิ์ผลทางอุตสาหกรรม (Industrial Achievement Performance) ซึ่งผู้ทำงานเท่านั้น จะได้รับสวัสดิการสังคม

3. สวัสดิการสังคมแบบสถาบัน ถือว่าสวัสดิการสังคมเป็นสถาบันทางสังคมหนึ่ง ที่จะก่อให้เกิดบูรณภาพในสังคม เป็นสวัสดิการสังคมที่ทำหน้าที่ให้ระบบสังคมดำเนินไปได้อย่างราบรื่น กล่าวคือ เมื่อสังคมใช้ระบบเศรษฐกิจตลาดเสรี (Free Market) ให้ความสำคัญกับทุนและการแข่งขัน ผู้ที่มีความสามารถสูงเท่านั้นที่จะชนะและได้รับประโยชน์จากสินค้าและบริการสูงสุด ส่วนผู้ที่พ่ายแพ้ หรือด้อยโอกาสก็มีโอกาสน้อยที่จะเข้าถึงสินค้าและบริการที่ตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน ของตนได้บุคคลเหล่านี้จะกลายเป็นผู้ที่ประสบกับปัญหาความเดือดร้อนที่รัฐจำเป็นต้องเข้าไปบรรเทา ความเดือดร้อน แนวคิดสวัสดิการสังคมแบบสถาบันมีความเหมาะสมกับระบบเศรษฐกิจเสรีควรที่จะ ดำเนินการควบคู่กันไป เพื่อเป็นการต่อต้านกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจ ที่ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม

การจำแนกแนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมของ Williams ได้เสนอแนวคิด สวัสดิการสังคมไว้ 7 รูปแบบ ดังนี้

1. สวัสดิการสังคมต่อต้านมวลชนนิยม (Anti-Collectivism) ซึ่งพัฒนาขึ้นในสังคมที่ใช้ลัทธิ เศรษฐกิจเสรีนิยม โดยเน้นการกระจายทรัพยากร และสินค้าและบริการผ่านระบบตลาดเสรี และลดบทบาทของรัฐบาลในการจัดสวัสดิการสังคม

2. สวัสดิการสังคมมวลชนนิยมแบบปฏิเสชนวทางสังคมนิยม (Non-Socialist Collectivism) กล่าวคือ สวัสดิการสังคมนี้นี้ไม่เห็นด้วยที่รัฐจะต้องจัดสวัสดิการให้แก่ประชาชนด้วยตนเอง ทั้งหมดเหมือนเช่นประเทศสังคมนิยม เพราะจะทำให้ประชาชนขาดความกระตือรือร้น

3. สวัสดิการสังคมสังคมนิยมแบบเฟเบียน (Fabian Socialism) ซึ่งเป็นรูปแบบในการจัด สวัสดิการสังคมที่ให้ความสำคัญกับความเสมอภาค การขจัดปัญหาความทุกข์ยากเดือดร้อนของคนใน

สังคมทั่วไป การรวมตัวกันของบุคคลแบบสหภาพแรงงานและความเป็นประชาธิปไตย และการรวมตัวกันของบุคคลแบบสหกรณ์ ฯลฯ

4. สวัสดิการสังคมรูปแบบ (Radical Social Administration) เน้นการกระจาย ความมั่งคั่งออกไปให้กว้างขวางที่สุด เห็นว่านโยบายสังคมควรจะต้องมีความสำคัญสูงกว่านโยบาย เศรษฐกิจ โดยนโยบายทางสังคมควรถูกกำหนดให้เป็นกลยุทธ์ของการสร้างสรรค์และป้องกันสังคมมากกว่า การชดเชย การทดแทน หรืออุดหนุนของนโยบายเศรษฐกิจ หรืออีกนัยหนึ่งเป็นนโยบายสังคมเชิงรุก และนโยบายทางเศรษฐกิจจะต้องเป็นไปเพื่อสนับสนุนนโยบายทางด้านสังคม

5. สวัสดิการสังคมแบบเศรษฐกิจการเมือง (Political Economy of Welfare) มองสวัสดิการสังคมภายใต้ระบบทุนนิยมมาจากความขัดแย้งทางชนชั้น เห็นว่าสังคมที่เลือกใช้ระบบ เศรษฐกิจแบบทุนนิยมและตลาดเสรีนั้นไม่ได้ให้ความสำคัญกับสวัสดิการของชนชั้นผู้ใช้แรงงาน สวัสดิการสังคมจะมีมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับ การต่อสู้และพลังอำนาจในการต่อรองของทั้งสองฝ่าย ถ้าช่วงใดผู้ใช้แรงงานมีพลังอำนาจในการต่อสู้ และต่อรองสูงสวัสดิการสังคมที่พวกเขาจะได้รับก็จะมากไปด้วย และตรงกันข้ามหากช่วงไหนเวลาใด ฝ่ายนายทุนมีพลังอำนาจในการต่อสู้และต่อรองสูง ช่วงเวลานั้นสวัสดิการสังคมจะมีน้อย

6. สวัสดิการสังคมสตรีนิยม (Feminist Critique) สวัสดิการสังคมรูปแบบนี้เห็นว่าสตรีควรได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันกับบุรุษในเรื่องของการได้รับสวัสดิการสังคม ดังนั้น สตรีจึงควรได้เข้าไปมีบทบาทในการกำหนดนโยบายสังคมที่เอื้อประโยชน์ต่อสตรีในสังคมให้เท่าเทียมกับบุรุษมากขึ้น ไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติที่แตกต่างกันระหว่างทั้งสองเพศสวัสดิการสังคมในรูปแบบนี้มุ่งเน้นความเป็นธรรมทางสังคมเป็นเป้าหมายหลัก

7. สวัสดิการสังคมต่อต้านการเหยียดผิว (Anti-racist Critique) สวัสดิการรูปแบบนี้เห็นว่าคนผิวสีและผิวดำควรได้รับการปฏิบัติในเรื่องสวัสดิการสังคมที่เป็นธรรมและเท่าเทียมคนผิวขาวในสังคม การละเว้นที่จะเลือกปฏิบัติเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ฉะนั้นสวัสดิการที่คนดำ และคนผิวสีได้รับจะต้องเป็นไปในมาตรฐานเดียวกันกับคนผิวขาว โดยรัฐจำเป็นต้องเข้ามาจัดสวัสดิการสังคมให้แก่ทุกคนในสังคม โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความยุติธรรม ความเสมอภาคและความเท่าเทียม

สรุปได้ว่า รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคม คือ การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในการจัดสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมเป็นธรรมมีมาตรฐานเป็นรูปแบบหลากหลายภายใต้เป้าหมายต่าง ๆ ของสังคม และรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมที่มีมากกว่า 1 รูปแบบ

หลักการในการจัดการสวัสดิการสังคม

หลักการของงานสวัสดิการสังคม 4 ประการ คือ (Titmuss, 1974 อ้างถึงใน ระพีพรรณ คำหอม, 2554)

1. การจัดสวัสดิการสังคมจะต้องคำนึงถึงปัญหาหรือความต้องการบริการ หรือความจำเป็น (Needs)
2. การใช้มาตรการของงานสวัสดิการจากงานอาชีพ (Occupational Measure) โดยใช้หลักการครอบคลุมทั้งสากล (Universal Coverage) ให้เฉพาะกลุ่มเป้าหมาย กำหนด คุณสมบัติของผู้มีสิทธิรับบริการสวัสดิการ
3. การใช้มาตรการบริการสังคม (Social Services Measure) ในฐานะพลเมืองของรัฐ ประชาชนมีสิทธิได้รับบริการสังคมจากรัฐเพื่อให้ความมั่นคงทางสังคม
4. ระบบการจัดการสวัสดิการสังคม มี 3 ด้าน ได้แก่ การสงเคราะห์ประชาชน การประกันสังคม และการบริการสังคม

ฮักแมน, (Hugman, 1998 อ้างถึงใน ระพีพรรณ คำหอม, 2554 : 26) ได้กล่าวถึง หลักการให้คุณค่าการจัดการสวัสดิการสังคมต้องคำนึงถึง ความต้องการ (Needs) ความเป็นพลเมือง (Citizenship) สิทธิและความรับผิดชอบ ความเสมอภาคและความยุติธรรม (Rights and Responsibility, Equity and Fairness) สวัสดิการจะถูกกำหนดโดยความจำเป็นของสังคมในส่วนรวม และเป็นสิ่งที่ทุกคนจะต้องเข้าถึงจะต้องได้รับ เพราะเป็นเรื่องของสิทธิขั้นพื้นฐาน ทางสังคม (Social Basic Right) ของทุกคน (อภิญา เวชชัย และศิริพร ยอดกมลศาสตร์, 2547 อ้างถึงใน ปัทมาวดีโพชนกุล ชูชุกิ, 2552 : 13) สำหรับหลักการของสวัสดิการสังคมไทยในปัจจุบันได้คำนึงถึงหลักการที่สอดคล้องกับความเป็นสากลสำคัญ (ระพีพรรณ คำหอม, 2554 : 27 - 28) ได้แก่ สิทธิมนุษยชน (Human Rights) ความต้องการขั้นพื้นฐาน (Basic Needs) ความยุติธรรมทางสังคม (Social Justice) การมีส่วนร่วมของคนในสังคมทุกระดับ (Participation) และความโปร่งใส (Transparency)

ทั้งนี้ การจัดสวัสดิการสังคมในแง่ของประชาชนมีหลักเกณฑ์ที่ควรคำนึงถึง (ธีระ ศรีธรรมรักษ์ และวิทย์ ชนะภัย, 2538 : 52 – 53 อ้างถึงใน ระพีพรรณ คำหอม, 2554 : 29 - 30) ในประเด็นการจัดให้ตรงตามความต้องการของประชาชน การให้ประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมรับผิดชอบในการจัดสวัสดิการ การจัดให้ประชาชนทุกระดับโดยเท่าเทียมกัน ความสม่ำเสมอ การไม่เป็นภาระแก่ประชาชน ขณะที่การจัดสวัสดิการสังคมในแง่ของรัฐหรือองค์กรมีหลักเกณฑ์ (ระพีพรรณ คำหอม,

2554 : 30 - 31) ในประเด็นค้ำึงถึงต้นทุนหรืองบประมาณ ค้ำึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น ค้ำึงถึงประโยชน์ที่ได้รับ และค้ำึงถึงการจ้ดลำดับความสำคัญของปัญหา

สรุปได้ว่า หลักการในการจัดการสวัสดิการสังคม คือ การจ้ดสวัสดิการสังคมต้องค้ำึงถึงปัญหาต่าง ๆ หรือความต้องการบริการหรือความจำเป็น สวัสดิการจะถูกกำหนดตามความต้องการของสังคมและเป็นสิ่งที่ทุกคน ตามสิทธิที่ทุกคนจะได้รับโดยมีการค้ำึงถึงต้นทุนในการจ้ดสวัสดิการให้แก่สังคม มีหลักเกณฑ์ หลายหลักเกณฑ์ที่นำมาใช้ในการตัดสินใจ เพื่อนำมาจ้ดทำเป็นสวัสดิการให้แก่สังคมได้

องค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคม

องค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคมโดยทั่วไป มีการใช้ใน 2 ลักษณะคือ ลักษณะกว้าง และลักษณะแคบ ดังนี้

1. องค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคมในลักษณะกว้าง แบ่งเป็น 7 ด้าน ได้แก่

- 1.1 การศึกษา (Education)
- 1.2 สุขภาพอนามัย (Health)
- 1.3 ที่อยู่อาศัย (Housing)
- 1.4 การทำงานและการมีรายได้ (Employment and Income Maintenance)
- 1.5 ความมั่นคงทางสังคม (Social Security)
- 1.6 บริการสังคม (Social Services) นันทนาการ (Recreation)

2. องค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคมในลักษณะแคบตามพระราชบัญญัติความ มั่นคงทางสังคมของประเทศสหรัฐอเมริกา แบ่งเป็น 3 บริการ ได้แก่

2.1 บริการประกันสังคม (Social Insurance) เป็นบริการที่เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 โดยใช้ระยะเวลาอยู่นาน ถึง 38 ปี (2495 - 2533) ซึ่งกฎหมายดังกล่าว บังคับให้สถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป ต้องจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคม การจ่ายเงินเข้ากองทุนประกันสังคมประกอบด้วย 3 ฝ่าย ได้แก่ นายจ้าง ลูกจ้าง และรัฐบาล ในอัตราไม่เกินร้อยละ 1.5 ของลูกจ้าง รายเดือนของลูกจ้างแต่ละคนเท่า ๆ กัน โดยครอบคลุมให้ลูกจ้างได้สิทธิประโยชน์ทดแทนในระยะแรก 4 กรณี ได้แก่ กรณีประสบอันตราย หรือเจ็บป่วยนอกเวลาการทำงาน กรณีพิการทุพพลภาพ กรณีคลอดบุตร และกรณีตาย ต่อมาเมื่อวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2541

กองทุนประกันสังคมได้ขยายสิทธิประโยชน์ทดแทนเพิ่มขึ้นอีก 2 กรณี คือ กรณีสงเคราะห์บุตร และกรณีชราภาพ จึงส่งผลให้ผู้ประกันตนต้องจ่ายเพิ่มอีกร้อยละ 2.0 และรัฐบาลสมทบเพิ่มร้อยละ 1.0 เงินสมทบที่ฝ่ายนายจ้างและลูกจ้างนำส่งร้อยละ 3.5 ต่อเดือน ในปี 2546 รัฐบาลเห็นว่าเศรษฐกิจเริ่มที่จะฟื้นตัว จึงประกาศเพิ่มอัตราเงินสมทบ 2 กรณีหลังเป็นร้อยละ 3.0 รวมเงินสมทบฝ่ายนายจ้างและลูกจ้างต้องนำส่งเป็นร้อยละ 4.5 ต่อเดือน จนกระทั่งวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2547 ได้ขยายครอบคลุมกรณีว่างงาน จึงทำให้มีการจัดเก็บเงินสมทบเพิ่มจากนายจ้างและลูกจ้างร้อยละ 0.5 และรัฐบาลสมทบเพิ่มอีกร้อยละ 5.0 ต่อเดือน ในปี พ.ศ. 2547 บริการประกันสังคมครอบคลุมจำนวนผู้ประกันตนทั่วประเทศ 8,429,085 ล้านคน หรือ 8.4 ล้านคน ส่วนผู้ที่ไม่ได้รับการคุ้มครองทางสังคมจากกองทุนประกันสังคม ได้แก่ กลุ่มแรงงานนอกระบบ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพอิสระ และกลุ่มที่รับจ้างทำงานตามบ้าน บริการสงเคราะห์ประชาชน บริการประชาสงเคราะห์/บริการสาธารณูปการ (Public Assistance) มีการใช้คำนี้อยู่หลายคำ เช่น บริการประชาสงเคราะห์ บริการสาธารณูปการ การสงเคราะห์แบบให้เปล่า เป็นต้น บริการในลักษณะนี้เป็นบริการหนึ่งที่รัฐให้การช่วยเหลือแก่ประชาชนหรือครอบครัวที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ โดยหน่วยงานที่ให้การช่วยเหลือจะมีการทดสอบความจำเป็น (Means - Test) ก่อนให้การช่วยเหลือถือเป็นบริการทดแทนชั่วคราว เป็นการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์เฉพาะหน้า (Relief) เช่น การให้เงิน (Cashes) การให้สิ่งของหรือเครื่องอุปโภคบริโภค (Kinds) การให้บริการอื่น ๆ ที่จำเป็น (Services) ได้แก่ บริการให้คำแนะนำปรึกษา บริการให้ความรู้ บริการฝึกอาชีพ บริการจัดหางาน บริการจัดหาที่อยู่อาศัย เป็นต้น บริการเหล่านี้ถือเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการจัดบริการสวัสดิการสังคม ซึ่งมักจะทำให้เกิดการเข้าใจผิดต่อวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ว่าเป็นการช่วยเหลือสงเคราะห์เฉพาะหน้าเท่านั้น เมื่อผู้ใช้บริการได้รับการช่วยเหลือเบื้องต้นไปแล้ว นักสังคมสงเคราะห์จำเป็นจะต้องใช้วิธีการ และกระบวนการทำงานต่อเนื่อง ร่วมกับผู้ใช้บริการเพื่อพัฒนาให้ผู้ใช้บริการได้จัดการปัญหา และพัฒนาตนเองและสังคมในระยะยาวได้ต่อไป

2.2 บริการสังคม (Social Services) เป็นบริการที่รัฐ หรือเอกชนที่มีความพร้อมทำหน้าที่จัดให้มีบริการสังคม จึงเป็นบริการทางเลือกที่รัฐเปิดโอกาสให้ภาคเอกชน ภาคประชาชนได้เข้ามามีส่วนรับผิดชอบสังคม โดยจัดบริการให้กับประชาชนแทนรัฐ เป็นการใช้กลไกตลาดเข้ามาจัดการมุ่งส่งเสริมสวัสดิภาพของบุคคลในสังคมให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุขตามอัตภาพ ซึ่งผู้ใช้บริการสามารถเลือกใช้บริการได้ตามความต้องการของตนเอง เช่น บริการของโรงพยาบาล เอกชน บริการรักษาความปลอดภัย บริการสถาบันการศึกษาเอกชน เป็นต้น บริการสังคมที่

ดำเนินการโดยเอกชน จึงเป็นบริการทางเลือกให้กับประชาชนที่สามารถซื้อหาบริการได้โดยไม่จำเป็นต้องรอใช้บริการของรัฐเพียงด้านเดียว บริการเหล่านี้ ได้แก่ สถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุในชุมชน สถานพักฟื้นผู้ป่วยในโรงพยาบาล เป็นต้น บริการสังคมเป็นบริการที่กระจายให้ทั้งภาครัฐและเอกชนดำเนินการ จนทำให้ขาดการตรวจสอบ ควบคุมติดตามบริการดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้นองค์ประกอบของงาน “สวัสดิการสังคม” ในลักษณะกว้าง 7 ด้าน และองค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคมในลักษณะแคบ จึงขึ้นอยู่กับการนำไปใช้ของนักสวัสดิการสังคม สำหรับในสังคมไทยนำมาใช้ทั้ง 2 ลักษณะ ทั้งด้านกว้างและด้านแคบ แต่โดยทั่วไปแล้วสังคมไทยมักจะรู้จักบริการสวัสดิการสังคมในลักษณะแคบมากกว่า โดยบริการประกันสังคมถือเป็นบริการที่นำไปสู่การสร้างความมั่นคงทางสังคมให้กับลูกจ้างผู้ใช้แรงงานที่พัฒนาขยายความครอบคลุมและสิทธิประโยชน์ทดแทนมากขึ้น ขณะที่บริการสงเคราะห์ประชาชนยังคงเป็นบริการที่รัฐต้องจัดสรรงบประมาณการช่วยเหลือกับผู้เดือดร้อน เป็นต้น

องค์ประกอบการจัดสวัสดิการสังคม การกำหนดยุทธศาสตร์สวัสดิการสังคม การจัดทำนโยบายสวัสดิการสังคม รวมทั้งการมองสวัสดิการสังคมเชิงนโยบายทางสังคมต้องมองอย่างเป็นองค์รวม ต้องพิจารณา “คนเป็น ศูนย์กลาง” ซึ่งสามารถป้องกันบรรเทาปัญหาและพัฒนาคนอย่างยั่งยืน หลักการปฏิบัติงานสวัสดิการสังคม หลักการปฏิบัติงานด้านสวัสดิการสังคม มีนักวิชาการได้เสนอไว้โดยสอดคล้องกับ ความเป็นสากล ดังนี้ (ระพีพรรณ คำหอม และคณะ, 2542)

1. สิทธิมนุษยชน (Human right) สำคัญสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้กำหนดถึงสิทธิของบุคคล สิทธิของเด็ก สตรีคนชราและคนพิการทุพพลภาพที่เน้นให้การพิทักษ์ปกป้องคุ้มครองสิทธิของกลุ่มเป้าหมายดังกล่าว โดยเฉพาะบริการพื้นฐานที่ประชาชนไทยควรได้รับ เช่น บริการด้านการศึกษาภาคบังคับ 12 ปีบริการประกันสุขภาพจากโครงการ 30 บาท รักษาทุกโรค

2. ความต้องการขั้นพื้นฐาน (Basic needs) ประชาชนทุกคนควรได้รับสวัสดิการสังคมขั้นพื้นฐานจากรัฐ บริการที่มุ่งตอบสนองปัญหาและความต้องการของคนในสังคมโดยทั่วไปบริการพื้นฐานมักจะถือเป็นบริการขั้นต่ำสุดที่รัฐต้องจัดให้กับคนในสังคม เช่น การศึกษาภาคบังคับบริการสุขภาพอนามัยของรัฐ เป็นต้น ซึ่งรัฐได้กำหนดให้มีเครื่องชี้วัดความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) เพื่อให้สามารถตอบสนองกับปัญหา และความต้องการของคนในสังคมได้ในระดับหนึ่ง

3. ความเป็นธรรมทางสังคม (Social justice) หลักการสำคัญข้อนี้บริการสวัสดิการสังคมที่ดีจะต้องเป็นบริการที่อยู่บนพื้นฐานความถูกต้องของกฎหมายความยุติธรรมทางสังคมบริการที่ไม่เลือกปฏิบัติว่าจะเป็นเพศ ชนชั้น สีผิวศาสนาวัฒนธรรม ซึ่งหลักการข้อนี้ยังแสดงถึง ความครอบคลุมครบถ้วนของบริการสังคม โดยไม่ถูกตัดโอกาสออกไป

4. การมีส่วนร่วมของคนในสังคมทุกระดับ (Participation) บริการสวัสดิการสังคมจำเป็นต้องตระหนักถึงหลักการมีส่วนร่วมของคนทุกคนในสังคม เพราะบริการสังคมสวัสดิการ สังคมเป็นบริการที่เกี่ยวข้องกับคนในสังคมตั้งแต่เกิดถึงตาย เพราะฉะนั้นจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้คนทุกกลุ่มทุกระดับที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่ร่วมคิดปัญหา ร่วมวิเคราะห์ ร่วมวางแผน ร่วมจัดบริการ และร่วมติดตามประเมินผลบริการที่จัดให้ว่า เป็นที่พึงพอใจ และสอดคล้องกับความต้องการของสังคมมากน้อยเพียงใด

5. ความโปร่งใส (Transparency) หลักการข้อนี้เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชน องค์กรต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดบริการ สามารถเข้ามาร่วมตรวจสอบถึงความถูกต้องเหมาะสมของโครงการโดยคำนึงผลประโยชน์ของประชาชนผู้รับบริการเป็นหลักโดยองค์กรจะต้องใช้

กระบวนการประชาธิปไตยเข้ามาในการบริการสวัสดิการสังคม เช่น การมีตัวแทนเข้ามาเป็นปากเสียง การติดตามการตรวจสอบผลงานของรัฐให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องขอขยายของงานสวัสดิการสังคม งานสวัสดิการสังคมเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนในสังคม และความเป็นอยู่ที่ดี มีคุณภาพชีวิต 7 ด้าน ดังนี้

1. การมีสุขภาพอนามัยที่ดีหมายความว่าถึง ประชาชนพึงได้รับการป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ การรักษาพยาบาลการส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพร่างกาย จิตใจอารมณ์และสังคมอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน โดยประชาชนไม่ว่าเพศใด อายุวัยใด เชื้อชาติใด ศาสนาใด อยู่ในภูมิภาคใด หรืออยู่ในวัฒนธรรมใด มีความสนใจในทางการเมือง มีแบบแผนการดำรงชีวิตเช่นใด หรือมีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมในระดับขั้นใดก็ตาม พึงได้รับบริการสวัสดิการสังคมด้านสุขภาพอนามัยที่ได้ มาตรฐานอย่างทั่วถึง เสมอภาคเป็นธรรม สอดคล้องกับความต้องการและสถานการณ์ปัญหาของ บุคคลกลุ่มบุคคลและประชาชน

2. การมีการศึกษาที่ดีหมายความว่าถึง ประชาชนพึงได้รับบริการที่ส่งเสริมและพัฒนาตนเองให้มีความรู้ทักษะ ตลอดจนปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงานและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อนำไปสู่การดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพต่อไป และแม้ว่าประชาชนจะมีข้อบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ

สติปัญญาอารมณ์และสังคม หรือด้วยโอกาสทางการศึกษาก็จะได้รับบริการการศึกษาพิเศษ และจัดรูปแบบการศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนที่มีข้อจำกัดเหล่านั้น ทั้งนี้ประชาชนทุกคนต้องได้รับการศึกษาในระดับอย่างน้อยที่สุด คือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ความพิการ ความบกพร่องด้านร่างกายจิตใจ สติปัญญาอารมณ์และสังคม ผู้ยากจนและผู้ด้อยโอกาส ชนกลุ่มน้อย คนต่างวัฒนธรรม ต่างศาสนา ต่างความเชื่อ ต่างความสนใจทางการเมืองต่างแบบแผนการดำเนินชีวิต ผู้อยู่ในภูมิภาคท้องถิ่นห่างไกลเป็นผู้ด้อยโอกาส หรือแม้แต่เพศวัยผิวพรรณต้องไม่เป็นเหตุให้ประชาชนผู้ใดขาดโอกาสทางการศึกษา หรือได้รับบริการทางการศึกษาน้อยกว่า หรือด้อยกว่าไม่เป็นธรรมหรือไม่เท่าเทียมกับประชาชนโดยทั่วไป

3. การมีที่อยู่อาศัย หมายถึง การที่ประชาชนมีที่อยู่อาศัยตามควรแก่อัตภาพช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี ในทำนองเดียวกันประชาชนทุกคนควรจะมีที่อยู่อาศัยตามแต่กำลังความสามารถของบุคคลที่จะได้มาอย่างน้อยที่สุดที่อยู่อาศัยต้องให้ความปลอดภัยความมั่นคงอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ไม่มีสภาพเสื่อมโทรม แออัด แวดล้อมมลพิษ หรือเสี่ยงต่อภัยพิบัติเสี่ยงต่อความเสื่อมเสีย ทั้งทางร่างกายจิตใจอารมณ์และสังคม

4. การมีงานทำการมีรายได้และการมีสวัสดิการแรงงาน หมายความว่า ประชาชนมีงานทำที่ให้มีรายได้อย่างน้อยเพียงพอแก่การดำรงชีพ งานที่ทำมีสวัสดิการที่ดีหรืออย่างน้อยตามที่กฎหมายกำหนด งานที่ต้องไม่เสี่ยงต่อการเจ็บป่วย อุบัติเหตุ และอุบัติเหตุต่าง ๆ ไม่เป็นงานที่สร้างความเสื่อมเสียแก่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่ผิดศีลธรรม หรือผิดกฎหมาย ประชาชนมีความภาคภูมิใจในงานที่ทำและมีโอกาสก้าวหน้าในการทำงานนั้น ๆ ประชาชนต้องได้รับรายได้ และสวัสดิการจากการทำงานอย่างเสมอภาค เท่าเทียม และยุติธรรม ประชาชนสามารถรวมกลุ่มรวมตัวกันปกป้องผลประโยชน์ของตนในรูปของสหภาพแรงงาน เมื่อมีการเลือกปฏิบัติหรือ ประชาชนทราบว่า ไม่ได้ได้รับความยุติธรรมในเรื่องรายได้ สภาพการทำงานและสวัสดิการ แรงงาน ประชาชนต้องได้รับความคุ้มครองจากหน่วยงาน หรือองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง กระบวนการและกลไกด้านแรงงานสัมพันธ์ต้องสามารถรองรับปัญหาและความต้องการของประชาชนด้านนี้ได้

5. การมีความมั่นคงทางรายได้ หมายความว่า ประชาชนทุกคนที่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ ได้รับการคุ้มครองในเรื่องความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของตนและครอบครัวในรูปของการประกันสังคมซึ่งครอบคลุมเรื่องผลประโยชน์จากการประกันสุขภาพ การสงเคราะห์บุตร

การชดเชยการขาดรายได้จากการเจ็บป่วย พิกัด ทุพพลภาพ ชราภาพ และการว่างงาน การประกันสังคม เป็นมาตรการหนึ่งที่จะสร้างความมั่นคงทางสังคม โดยเฉพาะกับประชาชน ผู้มีรายได้ประจำไม่ให้ ได้รับความเดือดร้อน เมื่อมีเหตุให้สูญเสียรายได้ทั้งหมดบางส่วนหรือไม่เพียงพอ กับการยังชีพ

6. สวัสดิการด้านนันทนาการ หมายความว่า ประชาชนมีกิจกรรมนันทนาการเพื่อการบันเทิง และการพักผ่อนใจอย่างมีคุณภาพ โดยกิจกรรมนันทนาการนั้น ๆ ไม่เป็นการทำให้เสื่อมเสียศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ไม่ผิดศีลธรรม และไม่ผิดกฎหมาย ไม่เป็นการเอารัดเอาเปรียบ กดขี่ข่มเหง หรือ ละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนในกลุ่มอื่น ๆ

7. การบริการสังคมทั่วไป หมายถึงการให้บริการแก่ประชาชน โดยเฉพาะผู้ยากจน ผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มเป้าหมายพิเศษ เพื่อช่วยสร้างเสริมการมีคุณภาพชีวิตที่ดีช่วยพัฒนาชีวิต ความเป็นอยู่ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุขตามควรแก่อัตภาพ งานสวัสดิการสังคม มีลักษณะเป็นงานบริการหรือโครงการ ทั้งภาครัฐและเอกชนที่จัดขึ้น เพื่อส่งเสริมสภาพความเป็นอยู่ หรือคุณภาพชีวิตของประชาชน

งานสวัสดิการสังคม แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะกว้าง ๆ ดังนี้ มุ่งป้องกันปัญหา เช่น การฝึกอาชีพเยาวชน บริการสาธารณสุขมูลฐาน เป็นต้น มุ่งแก้ปัญหาความเดือดร้อนหรือบำบัดรักษาทดแทน พิ้นฟู เช่น การแก้ไขพื้ฟูเด็กที่ กระทบผิดในสถานพินิจรับเด็กเข้าสถานสงเคราะห์จัดหาครอบครัว อุปการะ ปรับปรุงสภาพทาง กายภาพในชุมชนแออัด เป็นต้น มุ่งพัฒนาศักยภาพความคิดและจิตใจ ของประชาชน เช่น การฝึกอบรม และพัฒนา ความเป็นผู้นำการพิทักษ์สิทธิ พิ้นฐาน ของประชาชน การพัฒนาชุมชน เป็นต้น ทั้งนี้การบริการสวัสดิการสังคมแก่ประชาชนจำเป็นต้องใช้ ศาสตร์ทางสังคมสงเคราะห์มาเป็นแนวทางปฏิบัติงาน และนักสังคมสงเคราะห์จึงเป็นหนึ่งในวิชาชีพ ต่าง ๆ หรือสหวิชาชีพที่ร่วมให้บริการแก่ประชาชน จากการวิเคราะห์งานสังคมสงเคราะห์ในลักษณะ ที่เป็นสากลครอบคลุมงานสวัสดิการ 3 ด้าน ดังนี้

1. การสงเคราะห์ประชาชน โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาส ผู้ประสบความเดือดร้อนจากภัย พิบัติ ต่าง ๆ ซึ่งเป็นการช่วยเหลือแบบให้เปล่าด้วยงบประมาณของรัฐ

2. การประกันสังคม ซึ่งเป็นการสร้างหลักประกันให้สมาชิกอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี โดยรัฐเป็นผู้ดำเนินการแต่ให้ผู้ได้รับประโยชน์เข้ามามีส่วนร่วม

3. การบริการสังคม เช่น บริการด้านการศึกษาสาธารณสุขการจัดหางาน การเคหะสงเคราะห์ เพื่อพัฒนาศักยภาพและรายได้

Midgley (1997) ได้กล่าวไว้ว่า บริการสังคม 5 ด้าน ใหญ่ๆ (“Big five” social services) ที่สถาบันรัฐสวัสดิการนิยม จัดให้มีขึ้น ได้แก่ โครงการประกันรายได้ เช่น การประกัน สังคม (Social insurance) และการประชาสงเคราะห์ หรือการช่วยเหลือทางสังคม (Social assistance) บริการสุขภาพ (Health services) โครงการทางการศึกษา (Educational programs) ที่อยู่อาศัย (Housing) บริการสังคมสงเคราะห์ หรือบริการสังคมปัจเจกบุคคล (Social work services or Personal social services) นอกจากนั้นยังกล่าวไว้ว่าบริการแก้ไขผู้กระทำความผิด (Correctional services) โครงการโภชนาการ (Nutrition programs) การวางแผนครอบครัว (Families planning) และบริการสังคมอื่น ๆ มักจะถูกกละเลยและไม่ได้เขียนไว้ในนโยบาย

ทัศนีย์ ลักษณะภิกษินชัช (2545) ได้ระบุถึงขอบเขต ของงานสวัสดิการสังคม ได้แก่ การศึกษา สุขภาพอนามัย การประกันรายได้ มีงานทำ มีรายได้ มีสวัสดิการแรงงานที่อยู่อาศัย ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความมั่นคงทางสังคม นันทนาการ และบริการสังคมปัจเจกบุคคล

องค์ประกอบของสวัสดิการสังคมโดยทั่วไปมีการใช้ใน 2 ลักษณะ ได้แก่

1. องค์ประกอบของสวัสดิการสังคมในลักษณะกว้างๆ แบ่งเป็น 8 ด้าน ได้แก่ การศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงานและการมี รายได้ ความมั่นคงทางสังคม บริการทางสังคม นันทนาการ และ กระบวนการยุติธรรม

2. องค์ประกอบของสวัสดิการสังคมในลักษณะแคบ แบ่งตามพระราชบัญญัติความมั่นคงทางสังคมของประเทศสหรัฐอเมริกาแบ่งเป็น 3 บริการ ได้แก่ บริการประกันสังคมบริการสงเคราะห์ ประชาชน บริการสงเคราะห์ และบริการสังคม

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคม คือ องค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคม มี 7 ด้าน คือ การศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงานและการมีรายได้ ความมั่นคงทางสังคม บริการสังคม และนันทนาการ และยังมีทำให้สิทธิมนุษยชนความต้องการขั้นพื้นฐาน ความเป็นธรรมทางสังคม การมีส่วนร่วมของคนในสังคมทุกระดับ และความโปร่งใส เป็นองค์ประกอบ อีกด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นที่ใช้ในการจัดการสวัสดิการทางสังคม (จิรัชยา เจียวก๊ก และคณะ, 2558)

ประโยชน์ของการจัดการทางสวัสดิการทางสังคม

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครราชสีมา (2560 : 5) ได้กล่าวว่า ประโยชน์ของการจัดการทางสวัสดิการทางสังคม

1. ทำให้ทราบถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการขององค์กรสวัสดิการสังคม แนวทางการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารของกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการขององค์กรสวัสดิการสังคม และความพร้อมขององค์กรในการบริการให้คำปรึกษาเพื่อรองรับผู้มีสิทธิขอใช้เงินกองทุนในการเข้าถึงกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการขององค์กรสวัสดิการสังคม

2. ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาการเข้าถึงกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการขององค์กรสวัสดิการสังคมในด้านกฎระเบียบ ข้อบังคับของกองทุน กระบวนการจัดทำโครงการของผู้มีสิทธิขอใช้เงินกองทุน และความพร้อมของบุคลากร ผู้มีสิทธิขอใช้เงินกองทุน

รัตติยา พนาจันทร์ (ม.ป.ป) ได้กล่าวว่าประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากสวัสดิการทางสังคม เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาเชิงกฎหมายเกี่ยวกับการปฏิรูประบบสวัสดิการสังคมและสนับสนุนข้อมูลทางวิชาการเพื่อการขับเคลื่อนระบบสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมกับประเทศไทย รวมถึงผลักดันและให้ความรู้ในการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของภาคประชาสังคม องค์กรชุมชน และภาคธุรกิจในการร่วมมือจัดสวัสดิการสังคม เพื่อส่งเสริมให้ประเทศไทยมุ่งสู่การเป็นสังคมสวัสดิการ

สรุปได้ว่า ประโยชน์ของการจัดการทางสวัสดิการทางสังคม คือ ทำให้ทราบถึงสวัสดิการสังคม และการสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาในการเข้าถึงของกองทุนสวัสดิการสังคม เป็นการนำความรู้มาส่งเสริมในการจัดสวัสดิการต่อไปประโยชน์จากการที่ได้รับสวัสดิการนี้ทั้งหมดให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

สรุปท้ายบท

สวัสดิการสังคมเป็นระบบการจัดการสังคมที่เกี่ยวข้องกับการป้องกัน การแก้ไขปัญหา การพัฒนาและส่งเสริมการประกันสังคมให้เป็นไปตามความต้องการพื้นฐานของประชาชน คุณภาพชีวิตเพื่อให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ และขึ้นอยู่กับรัฐมีสิทธิที่ประชาชนจะได้รับอย่างทั่วถึงในทุกด้านและมีส่วนร่วมในการจัดสังคม สวัสดิการทุกระดับ ส่วนงานสังคมสงเคราะห์เป็นการช่วยแก้ปัญหาให้กับบุคคล ครอบครัว กลุ่ม และชุมชนที่กำลังทุกข์ทรมานทางร่างกายหรือจิตใจ ให้สามารถแก้ปัญหาให้พ้นทุกข์ และช่วยให้ตนเองมีชีวิตเป็นสุขทั้งกายและใจของผู้นั้นได้ ลักษณะของ

สวัสดิการสังคมเป็นลักษณะของระบบบริการสังคมที่ครอบคลุมชีวิต ที่เปลี่ยนแปลงไปตามกิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ ทั้งในด้านระบบบริการ ความมั่นคงของชีวิตให้มากขึ้น และมีสวัสดิการสังคมที่ดี สิทธิมนุษยชนก็ได้รับการคุ้มครองเช่นกัน รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคม คือ การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในการจัดสวัสดิการสังคมที่เหมาะสม ยุติธรรม และมีมาตรฐานต่าง ๆ เพื่อเป้าหมายต่าง ๆ ของสังคม มีการจัดสวัสดิการสังคมมากกว่าหนึ่งรูปแบบ แบบอย่างรัฐสวัสดิการ แบบสวัสดิการสังคมแบบประชานิยมแบบประชานิยม แบบแผนสวัสดิการสังคมท้องถิ่นและแบบสวัสดิการสังคมเฉพาะกลุ่ม เป็นต้น หลักการจัดการสวัสดิการสังคมคือการจัดการสวัสดิการสังคม ต้องคำนึงถึงปัญหาหรือความต้องการ หรือบริการ หรือความจำเป็นต่าง ๆ สวัสดิการถูกกำหนดโดยความต้องการของสังคมและเป็นสิ่งที่ทุกคนมี ตามสิทธิที่ทุกคนได้รับในเรื่องค่าใช้จ่ายในการจัดสวัสดิการสังคมเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการลดความตายมีหลายประการ เพื่อเตรียมเป็นสวัสดิการสังคม องค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคม ได้แก่ การศึกษา สุขภาพ ที่อยู่อาศัย การงาน และรายได้ ประกันสังคม บริการสังคม และนันทนาการ และการจัดหาความต้องการขั้นพื้นฐานด้านสิทธิมนุษยชน การมีส่วนร่วมของความยุติธรรมทางสังคมของคนในสังคมทุกระดับและความโปร่งใส ให้ตระหนักถึงสวัสดิการสังคมและสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการเข้าถึงกองทุนสวัสดิการสังคมเป็นการใช้ความรู้เพื่อส่งเสริมสวัสดิการที่เป็นประโยชน์ทั้งปวงจากการได้รับสวัสดิการนี้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

คำถามท้ายบท

1. จงบอกความหมายของสวัสดิการสังคม
2. จงบอกความหมายของสังคมสงเคราะห์
3. จงวิเคราะห์ลักษณะของสวัสดิการสังคม
4. จงอธิบายรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคม
5. ให้นักศึกษาอธิบายหลักการในการจัดการสวัสดิการสังคม
6. จงวิเคราะห์และยกตัวอย่างองค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคม
7. จงบอกประโยชน์ของการจัดการทางสวัสดิการทางสังคม
8. จงอธิบายแนวทางการดำเนินการเกี่ยวกับสังคมสงเคราะห์
9. จงอธิบายแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย
10. จงอธิบายแนวโน้มการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทยในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- ชินชัย ชี้เจริญ. (2560). *การจัดระบบงานด้านสวัสดิการสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- โชคชัย สุทธาเวศ. (2564). *ความรู้พื้นฐานว่าด้วยรัฐสวัสดิการและสวัสดิการสังคม*. สืบค้นเมื่อ เมษายน 29, 2564 จาก http://www.nikomfoundation.org/autopagev4/print_in.php?idp=topic&topic_id=66&auto_id=24&fbclid=IwAR0ydF0daX85wMMBlGdLbnAFPKqcNuzUswKAuoUlfVM61XMmT5g7P0Ur5JQ.
- บ้านจอมยุทธ. (2543). *สวัสดิการสังคม*. สืบค้นเมื่อ เมษายน 28, 2564 จาก https://www.baanjomyut.com/library_2/extension1/social_welfare/03.html?fbclid=IwAR0JGlt1-EkZ1ueLZOIphj0uUNO-QVoXGRhJFiPcSuxXkbYYI4oAwqqqHUo.
- รัตติยา พนาจันทร์. (ม.ป.ป). เอกสารวิชาการ “*การส่งเสริมประชาชนเป็นหุ้นส่วนร่วมกับรัฐในการจัดสวัสดิการสังคม*”. กลุ่มงานคณะกรรมการกิจการเด็ก เยาวชน สตรีผู้สูงอายุและผู้พิการ สำนักงานกรรมการ 3.
- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครราชสีมา. (2560). *การเข้าถึงกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการขององค์กรสวัสดิการสังคมในจังหวัดนครราชสีมา*. (รายงานการวิจัย). นครราชสีมา : สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครราชสีมา.
- สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 2. (2558). *การศึกษารูปแบบพัฒนาสังคมและสวัสดิการที่สอดคล้องกับความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและการพัฒนาสังคมของประเทศ : กรณีศึกษา ในพื้นที่ความรับผิดชอบของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 2*. (เอกสารวิชาการ). ชลบุรี : สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 2.

แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 3

หัวข้อเนื้อหาประจำบท

1. ความหมายของนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคม
2. พัฒนาการความเป็นมาการจัดการสวัสดิการสังคม
3. ความสำคัญของนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคม
4. วัตถุประสงค์ของนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคม
5. ปัญหาของการจัดสวัสดิการสังคม
6. ประโยชน์ของนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคม
7. แนวโน้มของนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคม

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. เพื่อให้ผู้เรียนบอกความหมายของนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคม
2. เพื่อให้ผู้เรียนวิเคราะห์พัฒนาการความเป็นมาของการจัดการสวัสดิการสังคม
3. เพื่อให้ผู้เรียนบอกความสำคัญของนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคม
4. เพื่อให้ผู้เรียนบอกวัตถุประสงค์ของนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคม
5. เพื่อให้ผู้เรียนอธิบายปัญหาของการจัดสวัสดิการสังคม
6. เพื่อให้ผู้เรียนยกตัวอย่างประโยชน์ของนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคม
7. เพื่อให้ผู้เรียนอธิบายและยกตัวอย่างแนวโน้มของนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคม

วิธีสอน และกิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1. วิธีสอน
  - 1.1 วิธีสอนแบบบรรยาย
  - 1.2 วิธีสอนแบบอภิปราย
  - 1.3 วิธีสอนแบบศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง
  - 1.4 วิธีสอนแบบกลุ่มกิจกรรม

2. กิจกรรม

2.1 ผู้สอนแนะนำเนื้อหาวิชา วัตถุประสงค์ การเรียนการสอน และการประเมินผล พร้อมทั้งแบ่งนักศึกษาออกเป็น 7 กลุ่ม

2.2 ผู้สอนแจกเอกสารให้นักศึกษาทุกคนได้ศึกษาด้วยตนเอง อธิบายถึงวิธีการจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และมอบหมายงานให้นักศึกษาไปศึกษาค้นคว้านอกชั้นเรียน

2.3 ผู้สอนบรรยาย ใช้สื่อ power point ให้นักศึกษาสังเกต และจดจำเนื้อหาที่เรียนที่เป็นพื้นฐานของรายวิชา โดยผู้เรียน และผู้สอนร่วมอภิปรายสรุปเนื้อหาพร้อมกัน เน้นการให้นักศึกษาเป็นศูนย์กลาง และเรียนรู้เชื่อมโยง

2.4 นักศึกษาทำชิ้นงานในหัวข้อที่นักศึกษา และอาจารย์ได้ตกลงกัน

2.5 กลุ่มกิจกรรมประกอบด้วย

- ความหมายของนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคม
- พัฒนาการความเป็นมาการจัดการสวัสดิการสังคม
- ความสำคัญของนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคม
- วัตถุประสงค์ของนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคม
- ปัญหาของการจัดสวัสดิการสังคม
- ประโยชน์ของนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคม
- แนวโน้มของนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคม

2.6 นักศึกษาแต่ละกลุ่มนำเสนอหน้าชั้นเรียนตามเนื้อหาที่ได้รับมอบหมาย

สื่อการเรียนการสอน

1. สื่อ power point รายวิชา หลักการพื้นฐานสวัสดิการสังคม
2. เอกสารประกอบคำบรรยาย รายวิชา หลักการพื้นฐานสวัสดิการสังคม
3. สื่อวีดีโอแบบออนไลน์

การวัดผล และการประเมินผล

1. สังเกตความสนใจในการเรียน
2. สังเกตการมีส่วนร่วมอภิปราย
3. สังเกตการณ์ทำกิจกรรมกลุ่ม
4. เปรียบเทียบการนำเสนอหน้าชั้นเรียนของแต่ละกลุ่ม

บทที่ 3

รูปแบบ และนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคม

รูปแบบ และนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคมครอบคลุมการดำเนินการทั้งหมดของรัฐ และเอกชนเพื่อช่วยเหลือ และสนับสนุนเพื่อนมนุษย์ให้มีปัจจัยที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต นำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. ความหมายของนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคม
2. พัฒนาการความเป็นมาการจัดการสวัสดิการสังคม
3. ความสำคัญของนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคม
4. วัตถุประสงค์ของนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคม
5. ปัญหาของการจัดสวัสดิการสังคม
6. ประโยชน์ของนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคม
7. แนวโน้มของนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคม

ความหมายของนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคม

นักวิชาการทั้งต่างประเทศ และในประเทศไทย นโยบายการจัดการสวัสดิการสังคม สวัสดิการสังคมที่แตกต่างกันเป็นการใช้เกณฑ์คุณภาพชีวิตที่ดีควบคู่กับการใช้นโยบายทางสังคม เพื่อสร้างระบบบริการสังคมอย่างครอบคลุม เพื่อนำไปสู่การสร้างความมั่นคงของมนุษย์และความมั่นคงทางสังคมโดยรวม อีกทั้งความหมายในลักษณะนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคมของมาริสสา ภูเพ็ชร (2535) ได้กล่าวว่า เป็นงานที่มุ่งช่วยเหลือประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ทั้งในยามปกติ และในยามที่ประสบปัญหา การให้ความช่วยเหลือมีหลายรูปแบบ ทั้งที่เป็นเงิน สิ่งของ การดูแล และการให้บริการ การปฏิบัติจัดทำทั้งหลาย ไม่ว่าจะโดยส่วนราชการหรือเอกชน เป็นการปฏิบัติจัดทำเพื่อช่วยเหลือบุคคล ครอบครัว กลุ่มชน และชุมชนให้มีมาตรฐานการครองชีพอันดี ในขณะที่สุวรรณ รื่นยศ (2512) ให้ความหมายว่า นโยบายการจัดการสวัสดิการสังคมครอบคลุมไปถึงการดำเนินการทุกอย่างของรัฐและเอกชน เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนมนุษย์ หรือกลุ่มชนที่รวมกันเป็นสังคม เป็นชาติ ผู้ที่ไม่สามารถช่วยตนเองให้มีความสุขทั้งทางกายและจิตใจ ให้มีปัจจัยอันจำเป็นแก่การดำรงชีพ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค ตลอดจนการบำบัดโรคภัยไข้เจ็บ

การศึกษาอบรมตามสมควรแก่อัตภาพ และความรู้ที่จะทำมาหาเลี้ยงชีพโดยสุจริต เพื่อความเรียบร้อยและความเป็นปึกแผ่นของสังคม

อีกทั้งเรณู โชติติติก (2554) ได้ให้ความหมายที่เพิ่มเติมนอกเหนือจากความเป็นอยู่ของประชาชน โดยเพิ่มว่า พื้นฐานในเรื่องสวัสดิการสังคมและนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคมจะต้องประกอบด้วยหลักประกันรายได้ขั้นต่ำ มีการจัดหาบ้านช่องที่พักอาศัยของประชาชน มีบริการในเรื่องสุขภาพของประชาชน และระบบประกันสังคม ประกอบกับบอภิศักดิ์ ธีระวิสิษฐ์ (2553) ได้เสนอแนะในระดับนโยบาย คือ การผ่อนปรนระเบียบข้อกฎหมายการจัดการให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาความต้องการของท้องถิ่น และข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติการในพื้นที่ควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการวางแผนการปฏิบัติงานส่งเสริมการจัดการสังคมเชิงพื้นที่ร่วมกันเพื่อลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับประโยชน์ด้านการจัดการสวัสดิการสังคมมากที่สุด

พัฒนาการความเป็นมาการจัดการสวัสดิการสังคม

(สำนักงานปลัด กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2550) ได้กล่าวถึงพัฒนาการความเป็นมาการจัดการสวัสดิการสังคม ดังนี้

1. สวัสดิการสังคมหรือนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคมมีปรากฏอยู่ในสังคมไทยมานานนับตั้งแต่การช่วยเหลือเกื้อกูลในหมู่เครือญาติ เพื่อนสนิท ชุมชน รวมทั้งหน่วยงานสงเคราะห์ของภาคเอกชนต่าง ๆ เช่น ผู้สูงอายุเลี้ยงหลาน หลานส่งเงินให้ปู่ย่าตายาย ทำบุญเข้าวัด การบวชเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาของเด็กชาย การหยิบยืมเงินเพื่อนบ้าน ทำบุญให้ผู้ยากไร้ ฯลฯ เมื่อสังคมไทยพัฒนาเข้าสู่วิถีการผลิตแบบทุนนิยม โครงสร้างสังคมเศรษฐกิจ และการเมืองเปลี่ยนแปลงระบบสวัสดิการใหม่จึงถูกสร้างขึ้น เพื่อรองรับปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเติบโตของภาคอุตสาหกรรมในเมือง และการล่มสลายของภาคชนบทสวัสดิการสังคมแบบใหม่ มีปรากฏให้เห็นครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 5 พร้อมกับการปฏิรูประบบราชการ โดยจัดให้มีสวัสดิการสังคมที่เรียกว่า การบริการสังคม และการสงเคราะห์สังคม สังคมไทยจึงเริ่มจัดสวัสดิการที่เรียกว่า การประกันสังคม ทำให้การจัดการสวัสดิการครอบคลุมทุกประเภท แต่ทั้งหมดก็เป็นเพียงสวัสดิการขั้นต่ำ ซึ่งมีการดำเนินงานทั้งโดยภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชน

2. ในอดีตแนวคิดสวัสดิการสังคมในสังคมไทย ให้ความสำคัญกับงานด้านประชาสงเคราะห์ (public assistance) เน้นช่วยเหลือประชาชนผู้ด้อยโอกาสซึ่งจะต้องถูกทดสอบ (means test) ก่อนว่าด้อยโอกาสจริง ๆ จึงจะได้รับการสงเคราะห์ ด้วยเหตุนี้ นโยบายสวัสดิการสังคมของไทย จึงกลายเป็นนโยบายการประชาสงเคราะห์มาโดยตลอดจนกระทั่งมีการจัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการสังคม เพื่อทบทวนนโยบายด้านสวัสดิการสังคมที่มีอยู่ และยอมรับว่าการดำเนินงานของกรมประชาสงเคราะห์ที่ผ่านมา เน้นเฉพาะด้านประชาสงเคราะห์ ยังไม่ครอบคลุมสวัสดิการสังคม ด้านอื่น ๆ ทั้งด้านที่มีอยู่แล้ว และที่กำลังพัฒนาขึ้นมา จึงได้มีการขยายความหมาย และขอบข่ายงาน ออกกลายเป็นนโยบายสวัสดิการสังคม และสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ

3. ต่อมาก็มีการยกร่างพระราชบัญญัติสวัสดิการสังคม โดยอิงความมั่นคงทางสังคม คือ ตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชนและความมั่นคงทางสังคมในระดับมาตรฐาน ซึ่งการประกาศใช้ พ.ร.บ. ประกันสังคม ได้กระตุ้นให้มีการปรับเปลี่ยนแนวคิดเรื่องสวัสดิการสังคม ในประเทศไทยเพราะการประกันสังคมได้สร้างระบบสวัสดิการสังคมรูปแบบใหม่ที่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลกว้างขวางกว่าการสังคมสงเคราะห์ ทำให้กรมประชาสงเคราะห์เริ่มตระหนักว่า ที่ผ่านมากการจัดสวัสดิการสังคมมีลักษณะ “วิ่งตามแก้ปัญหา มากกว่าการป้องกันปัญหา” ดังนั้น กรมจึงเริ่มปรับเปลี่ยนแนวคิดใหม่ หันมาจัดสวัสดิการสังคมในเชิงป้องกันควบคู่กับการแก้ไข ซึ่งทำให้การจัดสวัสดิการสังคมมีรูปแบบการจัดการและจุดเน้นแตกต่างไปจากอดีต โดยเห็นว่า “คนควรได้รับการพัฒนาให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ในชีวิต (full potential development person) ได้รับการบริการทางสังคมพื้นฐานอย่างเพียงพอ และได้อยู่ในครอบครัวที่สามารถทำหน้าที่ของสถาบัน ครอบครัวได้อย่างครบถ้วน” ในปัจจุบัน หน่วยงานหลักที่ดูแลงานด้านสวัสดิการสังคม คือ กระทรวงแรงงาน และกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีภารกิจครอบคลุมด้านการประชาสงเคราะห์ การประกันสังคม การพัฒนาฝีมือแรงงาน การจัดหางาน การคุ้มครองแรงงาน และการแรงงานสัมพันธ์แต่ไม่อาจครอบคลุมด้านบริการสังคม โดยเฉพาะด้านการศึกษาและสาธารณสุขว่านโยบายสวัสดิการสังคมเป็นนโยบายที่จะต้องครอบคลุมทั้งสามด้าน คือ การบริการสังคม การประกันสังคม และการประชาสงเคราะห์ ดังนั้น หน่วยงานต่าง ๆ ทุกกระทรวง ทบวง กรม ที่เกี่ยวข้องกับการงานสามด้านนี้ จึงควรมีการดำเนินงานอย่างประสานสอดคล้องกัน ภายใต้นโยบาย และแผนงานสวัสดิการแห่งชาติ นอกเหนือจากการจัดสวัสดิการสังคมโดยภาครัฐแล้ว ภาคธุรกิจ และชุมชนก็สามารถจัดสวัสดิการสังคมให้แก่คนจำนวนมากได้เช่นกัน

ความสำคัญของนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคม

การจัดการสวัสดิการที่ตื่นอกจากรัฐเป็นผู้จัดสรรสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์การบริหารจัดการในเรื่องการสร้างระบบสวัสดิการอย่างมีส่วนร่วมของประชาชนก็เป็นแนวทางที่ควรส่งเสริม ดังนี้ (กองกฎหมาย สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2544; ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างเสริมกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติพ.ศ. 2554

1. นโยบายการมีส่วนร่วมจากคนในสังคมหรือการเป็นหุ้นส่วนทางสังคม เพื่อให้ทุกคนรับผิดชอบร่วมกัน มองเห็นส่วนได้ส่วนเสียที่เกิดขึ้นในชุมชนและสังคม
2. มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาให้ดีขึ้น โดยเป็นการร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคม คือ รัฐบาล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรธุรกิจ ชุมชน และประชาสังคมให้มีการจัดรูปแบบสวัสดิการสังคมที่หลากหลาย ภายใต้ความรับผิดชอบและการดูแลของสังคมโดยรวม
3. การสร้างระบบสวัสดิการสังคมที่ยั่งยืน เป็นสังคมสวัสดิการ การสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในการจัดสวัสดิการ ทั้งระบบของภาคประชาสังคม ระบบของการจัดสวัสดิการของประชาชนในชุมชน หรือภาคธุรกิจในการทำกิจการเพื่อสังคม
4. ระบบช่วยเหลือตนเองเกิดจากประชาชนสามารถเข้าถึงสวัสดิการสังคมในระบบย่อย และได้มีโอกาสในการพัฒนาระบบสวัสดิการได้ด้วยตัวเอง และเกิดประสิทธิภาพได้อย่างเป็นรูปธรรม
5. การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของตนเอง และชุมชนให้ดีขึ้น โดยรัฐเป็นผู้หนุนเสริมโดยผ่านองค์กรภาคประชาสังคม ภาคธุรกิจ ควบคู่กับการดำเนินงานของรัฐ
6. การส่งเสริมและสนับสนุนการเป็นหุ้นส่วนทางสังคม จึงถือเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม ตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้
7. การส่งเสริมประชาชนให้เข้ามามีบทบาทในการจัดสวัสดิการสังคมร่วมกับรัฐ คือ การขาดงบประมาณที่มั่นคงในการทำงาน ขาดหน่วยงานหรือกฎหมาย รองรับการทำงานของภาคประชาชนที่ชัดเจน
8. การจัดระบบข้อมูลและฐานข้อมูลภาคประชาชนเพื่อการพัฒนา ปัจจัยสำคัญของการส่งเสริมและสนับสนุนการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการพัฒนาและจัดสวัสดิการสังคม คือ ระบบทางการเงินเกี่ยวกับระบบการเรียนรู้ พัฒนา และงบประมาณเพื่อการพัฒนาและส่งเสริมองค์กรภาคประชาชน

9. การส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามาเป็นหุ้นส่วนร่วมกับรัฐในการพัฒนาและจัดสวัสดิการสังคมโดยมีการส่งเสริมในรูปแบบของการจัดตั้งกองทุนในการจัดสวัสดิการสังคมโดยได้มีการจัดตั้งกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม ซึ่งการดำเนินงานที่หลากหลายยังไม่ครอบคลุมการดำเนินงานขององค์กรในภาคส่วนอื่น อีกทั้งรายได้ของกองทุนมาจากเงินสมทบจากรัฐบาลเท่านั้นอาจไม่เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืนขององค์กรสาธารณประโยชน์และองค์กรสวัสดิการสังคมในการดำเนินงานโดยประชาชนในการจัดสวัสดิการสังคมในระยะยาว

10. การจัดตั้งกองทุนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาและส่งเสริมกลุ่มบุคคลตามกลุ่มเป้าหมาย คือ เด็ก ผู้สูงอายุ โดยรัฐเป็นผู้ดำเนินงานในการจัดสวัสดิการ ส่วนรายได้ของกองทุนมีรายได้เงินทุนประเดิมที่รัฐบาลจัดสรรให้เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคหรือมอบให้เงินอุดหนุนจากต่างประเทศ หรือ 2 องค์กรระหว่างประเทศส่วนกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยรายได้ทางอื่นนอกจากเงินที่รัฐได้อุดหนุนในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต

11. มีอำนาจกระทำกิจการต่าง ๆ จากการหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาภาคประชาชน ในการมีส่วนร่วมของการดำเนินงานการจัดสวัสดิการโดยตรง แต่มีการพัฒนาภาคประชาสังคมในฐานะกลไกขับเคลื่อนหนึ่งเพื่อให้บรรลุเป้าหมายหลักของกองทุนนั้น ๆ

12. การส่งเสริมบทบาทและสร้างความเข้มแข็งขององค์กรภาคประชาสังคมในการร่วมพัฒนาสังคม และมีการตั้งคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาองค์กรภาคประชาสังคม ส่งเสริมภาคประชาสังคมก็ยังไม่เกิดอย่างเป็นรูปธรรม การกำหนดกรอบการส่งเสริมและสนับสนุนดำเนินกิจกรรม หรือโครงการเพื่อประโยชน์ส่วนรวมที่ชัดเจนในการสนับสนุนและส่งเสริมภาคประชาสังคมให้ได้ดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม

13. กลไก และการบริหารจัดการงานสวัสดิการสังคมที่ยังไม่สามารถก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบังคับใช้ได้อย่างแท้จริง เนื่องจากกำหนดกระบวนการ และกลไกไม่ชัดเจน โดยให้การส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรสาธารณประโยชน์ และองค์กรสวัสดิการชุมชน ไม่ได้บริหารจัดการระบบสวัสดิการสังคมทั้งระบบอย่างที่จะควรจะเป็นโดยเฉพาะอย่างยิ่งการไม่มีกลไกระดับท้องถิ่นเพื่อกระจายการให้บริการได้อย่างเป็นรูปธรรม

14. การกำหนดให้มีคณะกรรมการ ซึ่งมีอำนาจจัดทำนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนแม่บทในการสร้างเสริมกิจการเพื่อสังคม สนับสนุนให้มีการพัฒนาขีดความสามารถ ศักยภาพ และรูปแบบที่เหมาะสมของกิจการเพื่อสังคม

15. การสนับสนุนการพัฒนาช่องทางการเข้าถึงเงินทุนและทรัพยากรเพื่อให้มีกิจการเพื่อสังคมมากขึ้น แต่ยังไม่มีความชัดเจนของการดำเนินงานให้สอดคล้องกับการส่งเสริมกิจการเพื่อสังคมในประเทศไทย

16. การให้ความช่วยเหลือหรือการประกันสังคม ซึ่งล้วนเป็นการสนับสนุนโดยรัฐในการช่วยเหลือบุคคลตามกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงมีข้อจำกัดของกองทุนในการบริหารจัดการกองทุนภายใต้ระบบราชการ ที่แม้จะทำให้การใช้จ่ายงบประมาณ มีการควบคุมตรวจสอบได้แต่เกิดความติดขัดและไม่ต่อเนื่องในการจัดสรรงบประมาณ รวมถึงความจำกัดของแหล่งที่มาของงบประมาณ ซึ่งมีที่มาจากงบประมาณแผ่นดินเพียงแหล่งเดียว มีข้อจำกัดในการบริหารกองทุน อีกทั้งยังขาดความสม่ำเสมอในการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐอย่างเพียงพอต่อการพัฒนาในระยะกลางและระยะยาว

17. สวัสดิการชุมชนที่เป็นองค์กรชุมชนเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชนให้มีการสมทบงบประมาณระหว่างการออมของสมาชิกในชุมชนทั้งรูปแบบออมทรัพย์เดิมและการลดรายจ่ายวันละบาท โดยมี รัฐบาล และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสมทบทุนร่วมด้วยกระบวนการดำเนินการเพื่อกระจายสู่ประชาชนในการกำหนดสวัสดิการของตนเอง

18. การจัดตั้งก็ต้องมีการให้ความรู้พัฒนาศักยภาพของประชาชน รวมถึงภาคประชาสังคมให้การพัฒนาส่งเสริมสนับสนุน และพัฒนาภาคประชาสังคมให้มีความเข้มแข็ง มีบทบาทสามารถดำเนินกิจกรรม หรือโครงการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม รวมถึงกิจการสวัสดิการสังคมในด้านต่าง ๆ

19. การศึกษาวิจัย การฝึกอบรม และการพัฒนาศักยภาพขององค์กร ภาคประชาสังคม ระบบฐานข้อมูลองค์กรภาคประชาสังคม และเป็นกลไกสื่อกลางในกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ของประชาชนและชุมชนท้องถิ่นในการจัดทำนโยบาย และโครงการสาธารณะของหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งที่เกิดจากความริเริ่มของภาคประชาสังคม

20. การจัดสวัสดิการสังคมให้แก่ประเทศภายใต้นโยบายและความรับผิดชอบทางสังคมของธุรกิจ คือ วิสาหกิจเพื่อสังคมถือเป็นทางออกสำคัญของปัญหาการดำเนินงานขององค์กรสาธารณะประโยชน์ในการขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียนการขับเคลื่อน กิจกรรมสาธารณะประโยชน์เนื่องจากข้อจำกัดทางกฎหมายที่กำหนดให้กองทุนสามารถขอทุน ทั้งในและนอกประเทศ

21. การขับเคลื่อนธุรกิจให้เข้าสู่ระบบและหมุนเวียนขับเคลื่อนการแก้ปัญหาไปข้างหน้า โดยไม่ต้องพึ่งแหล่งทุนจากรัฐอย่างเดียว ควรเปิดให้องค์กรเอกชน องค์กรภาคประชาสังคม องค์กรชุมชน สามารถสร้างความเป็นหุ้นส่วนกับหน่วยงานภาครัฐในการร่วมกันจัดสวัสดิการสังคม โดยพัฒนารูปแบบการจัดทำบริการสาธารณะ และเปิดโอกาสให้ภาคส่วนอื่นเข้าร่วม รวมถึงการมุ่งสร้างปัจจัยเกื้อหนุนต่าง ๆ ให้การขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ดำเนินไปได้อย่างเป็นรูปธรรม

22. เครื่องมือและกลไกกฎหมายที่รัฐควรดำเนินการเพื่อการจัดสวัสดิการสังคมที่เชื่อมโยงการจัดสวัสดิการสังคมที่มีอยู่หลายรูปแบบ โดยมีการจัดตั้งกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม ทั้งในระดับชาติ และระดับท้องถิ่น การรับรองสิทธิ และการเข้าถึงบริการสวัสดิการสังคมของประชาชน เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิที่จะได้รับบริการที่มีมาตรฐาน และมีคุณภาพจากหน่วยงานบริการสวัสดิการสังคม (คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย, 2558)

วัตถุประสงค์ของนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคม

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครราชสีมา (2560) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคม ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมการจัดสวัสดิการขององค์กรสวัสดิการสังคม มีความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดสวัสดิการ ฯ และสามารถเข้าถึงกองทุน และงบประมาณไปใช้เพื่อพัฒนาชุมชน
2. เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานการ กระบวนการติดตามการดำเนินงาน และเข้าใจแนวทางปฏิบัติ ข้อมูลข่าวสารมีประโยชน์/น่าสนใจ ข่าวสารถูกต้อง/เที่ยงตรง มีการอบรมทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำโครงการ กฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง ควรมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดทำโครงการ การเขียนโครงการที่ถูกต้อง
3. เพื่อเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย และการกำหนดขอบเขตแนวทางการจัดทำข้อบังคับของกองทุนฯ มีช่องทางการสื่อสารเพิ่มกลุ่มงานที่มีส่วนได้ส่วนเสียให้ชัดเจนมากขึ้น มีบุคลากรที่จะเป็นสื่อกลาง แนะนำการเข้าถึงได้รวดเร็ว และมากขึ้น แจ้งช่องทางการสื่อสารเพิ่มมากขึ้น
4. การรายงานผลการปฏิบัติงานและการใช้จ่าย การบันทึกสรุปรายการใช้จ่ายงบประมาณ กองทุนและความครบถ้วนของข้อมูลที่จัดทำโครงการเพื่อเสนอฯ ได้แก่ ส่งเสริมกลุ่มคนรุ่นใหม่รวมกลุ่มเพื่อพัฒนาท้องถิ่น

5. การบริการให้คำปรึกษา การกำหนดขอบเขตของการทำงาน รอยต่อระหว่างองค์กร เช่น หน่วยงาน มูลนิธิองค์กรต่าง ๆ และความร่วมมือระหว่างท้องถิ่น
6. จัดระบบการทำงานให้ชัดเจนยิ่งขึ้น และแต่งตั้งคณะทำงานในเชิงเครือข่ายทุกอำเภอ ทุกตำบล และมีการสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่องทุกปี
7. แนวทางการพัฒนาเพิ่มเติมของนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคม ได้แก่ สร้างช่องทางในการสื่อสารที่สะดวกยิ่งขึ้น เพิ่มการติดต่อหลากหลายช่องทาง เช่น ผ่าน e-mail / Line / Facebook การประชาสัมพันธ์ ควรประชาสัมพันธ์ให้ลงถึงระดับตำบล หมู่บ้าน มีหน่วยงานออกไปพัฒนาพื้นที่ และพัฒนาบุคลากรในพื้นที่เพื่อเพิ่มบุคลากรในพื้นที่ให้มีคุณภาพให้มากขึ้น

ปัญหาของการจัดสวัสดิการสังคม

ปัญหาในการจัดสวัสดิการสังคม ดังนี้ (พัชรินทร์ ราชีวงศ์, 2559)

1. ปัญหาการสนับสนุนทุนการศึกษาให้กับเด็ก และเยาวชนที่ด้อยโอกาส มีปัญหาการสนับสนุนให้ประชาชนกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ได้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้มีปัญหการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
2. ปัญหาสุขภาพอนามัย การฝึกอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในการบริการสุขภาพเบื้องต้นแก่ประชาชน การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บและวิธีการป้องกันโรคระบาดแก่ประชาชน มีปัญหาการออกสำรวจข้อมูลสุขภาพประจำปีเป็นประจำเพื่อจัดทำฐานข้อมูลสุขภาพของประชาชน
3. ปัญหาการจัดการที่อยู่อาศัยให้แก่ประชาชนผู้ไร้ที่อยู่อาศัย การจัดการที่อยู่อาศัยแก่ประชาชนที่อยู่ในชุมชนแออัด การช่วยดำเนินการด้านกฎหมายสำหรับประชาชนที่มีปัญหากรรมสิทธิ์ที่ดินที่อาศัยอยู่มานาน แต่ไม่มีเอกสารสิทธิ
4. ปัญหาด้านการจ้างงาน การสร้างงานและการส่งเสริมอาชีพเสริมให้แก่ประชาชนในพื้นที่ การส่งเสริมอาชีพการเกษตรแก่ประชาชน เช่น การหาตลาด และการประกันราคา
5. ปัญหาด้านการคุ้มครองรายได้ การเข้าไปตรวจสอบชี้แจงให้คำแนะนำ และเข้าไปควบคุมการจัดการประกันสังคมหมู่บ้านให้แก่ประชาชน เช่น ประกันชีวิต การให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิอันพึงได้ของประชาชนในชุมชน

6. ปัญหาด้านการบริการสังคม การสนับสนุนช่วยเหลือประชาชนที่ประสบภัยเบื้องต้น เช่น น้ำท่วม ขาดแคลนน้ำ เป็นต้น

ประโยชน์ของนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคม

นโยบายการจัดการสวัสดิการสังคมมีประโยชน์ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดจันทบุรี, 2564)

1. การรับรองเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์ มูลนิธิสมาคมที่มีวัตถุประสงค์ในการจัดสวัสดิการสังคม หรือองค์กรภาคเอกชนที่มีผลงานเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมสามารถยื่นคำขอรับรองเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์

2. การรับรองเป็นองค์กรสวัสดิการชุมชน องค์กรภาคประชาชนที่มีวัตถุประสงค์ในการจัดสวัสดิการสังคมให้แก่สมาชิกในชุมชน หรือที่ได้รวมตัวกันเป็นเครือข่ายองค์กรสวัสดิการชุมชนสามารถยื่นคำขอรับรองเป็นองค์กรสวัสดิการชุมชน

3. การเข้าร่วมเป็นกรรมการ ได้แก่

3.1 องค์กรสาธารณประโยชน์และองค์กรสวัสดิการชุมชนสามารถส่งผู้แทนเพื่อเลือกกันเองเป็นกรรมการในคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ คณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัด คณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมกรุงเทพมหานคร

3.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถส่งผู้แทนเพื่อเลือกกันเองเป็นกรรมการในคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัด

3.3 องค์กรสาธารณประโยชน์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้สนใจสามารถเสนอชื่อบุคคลเพื่อรับการสรรหา เป็นกรรมการในคณะกรรมการบริหารกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม

4. ข้อมูล มีการจัดทำระบบข้อมูลและทะเบียนกลางองค์การสวัสดิการสังคม นักสังคมสงเคราะห์ อาสาสมัครและผู้รับบริการ ทำให้องค์การสวัสดิการสังคม นักสังคมสงเคราะห์ อาสาสมัคร ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลเพื่อการปฏิบัติงานและวางแผน

5. การพัฒนาบุคลากร องค์การสวัสดิการสังคมสามารถส่งนักสังคมสงเคราะห์ อาสาสมัคร และบุคลากรที่เกี่ยวข้องเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์และการจัดสวัสดิการสังคม

6. การรับรองมาตรฐานการปฏิบัติงาน องค์การสวัสดิการสังคม นักสังคมสงเคราะห์ อาสาสมัคร สามารถขอรับการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติงานด้านการจัดสวัสดิการสังคม

7. เงินทุน องค์การสวัสดิการสังคมสามารถเสนอโครงการเพื่อขอรับเงินอุดหนุนจากกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมได้ตลอดทั้งปี นอกจากนี้ยังสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการเชิงประเด็น กลุ่มเป้าหมาย และพื้นที่ที่กองทุนได้กระจายเงินไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่นในทุกจังหวัด และกรุงเทพมหานคร

8. การลดหย่อนภาษี ประชาชนหรือหน่วยงานที่บริจาคเงินเข้ากองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม สามารถนำเงินบริจาคไปหักลดหย่อนภาษีเงินได้

9. การได้รับสิทธิและการคุ้มครองทางสังคม กฎหมายส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมให้อำนาจคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมทั้งในระดับชาติและจังหวัดในการออกข้อกำหนด ระเบียบ ประกาศต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการจัดสวัสดิการสังคม เช่น การกำหนดบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเป้าหมาย สาขาลักษณะหรือรูปแบบและวิธีการในการจัดสวัสดิการสังคม มาตรฐานการจัดสวัสดิการสังคม การประสานงาน การส่งเสริมและสนับสนุน ซึ่งจะทำให้ประชาชน เช่น เด็ก เยาวชน คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการ หรือทุพพลภาพ ผู้ด้อยโอกาส ผู้ถูกละเมิดทางเพศหรือกลุ่มเป้าหมายอื่นตามที่คณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติกำหนด ได้รับสิทธิ และการคุ้มครองในการรับบริการด้านสวัสดิการสังคมต่าง ๆ

10. การให้ข้อเสนอแนะและเข้ามามีส่วนร่วม องค์การสวัสดิการสังคม นักสังคมสงเคราะห์ อาสาสมัครและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนประชาชนทั่วไป ได้แก่ บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน สถาบันศาสนา องค์กรวิชาชีพและองค์กรอื่น ๆ สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคม เช่น เข้าร่วมประชุม สัมมนาและร่วมงาน (งานวันสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ งานวันอาสาสมัครไทย การประชุมสมัชชาสวัสดิการสังคม)

11. ข้อเสนอแนะนโยบาย มาตรการ และการจัดทำแผน ตลอดจนการให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาสังคมและพัฒนางาน สวัสดิการสังคม นอกจากนี้้องค์การสวัสดิการ

สังคม นักสังคมสงเคราะห์ และอาสาสมัครได้รับการส่งเสริมสนับสนุน และการยกย่องเชิดชูเกียรติ ตามข้อกำหนด ระเบียบและประกาศต่าง ๆ ตามที่คณะกรรมการหรือมติคณะรัฐมนตรีกำหนด

แนวนโยบายของนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคม

แนวนโยบายของนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคม ดังนี้ (อุดมศักดิ์ เดโชชัย, อุทิศ สังข์รัตน์ และวันชัย ธรรมสังการ, 2562; อเนก เหล่าธรรมทัศน์, 2553)

1. นโยบายการจัดการสวัสดิการสังคมควรเตรียมนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคม เพื่อเข้าร่วมการปฏิรูปประเทศที่ต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จ ทั้งนี้เพื่อการยกระดับการขับเคลื่อนนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคม

2. การแสวงหาช่องทางเพื่อยกระดับการขับเคลื่อนนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคมสู่ “ชุมชนจัดการตนเอง” ภายใต้บรรยากาศของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

3. การสร้างภาคีพัฒนาต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชน ควรใช้ช่องทางนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคมเป็นเครื่องมือในการให้การสนับสนุนทรัพยากรและการขับเคลื่อนพันธกิจของหน่วยงานเพื่อบรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี “ประเทศไทย มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อสร้างคุณภาพของการพัฒนาร่วมกันระหว่างชุมชน รัฐ และเอกชน เป็นต้น

4. นโยบายการจัดการสวัสดิการสังคมจะต้องพัฒนายกระดับกลไกการขับเคลื่อน ให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้นจากภายในชุมชนเองที่ต้องมุ่งเน้นการสร้างสำนึกร่วมสาธารณะ หนุนเสริมพลังกลุ่มและองค์กรชุมชนที่เกิดขึ้นจากฐานทรัพยากร และทุนชุมชนที่มีอยู่อย่างหลากหลาย ภายใต้ นโยบายการจัดการสวัสดิการสังคม ทั้งนี้เพื่อลดการพึ่งพาจากทรัพยากรจากภายนอก

5. ประชาชนยกระดับตนเองขึ้นเป็นผลเมืองให้มีความเป็นเจ้าของรัฐ หรือรัฐบาล ให้มากขึ้น ให้มีความเสียสละ และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ให้มีความสามารถในการพึ่งตนเอง หรือรวมกำลังกันเพื่อแก้ไขปัญหาของตนเอง หรือปัญหาของส่วนรวมให้มากที่สุด สิ่งเหล่านี้จะเป็นแนวนโยบายสำคัญของการขับเคลื่อนนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคมที่จะนำไปสู่ชุมชนจัดการตนเอง ซึ่งจะเป็นการเติบโต และเข้มแข็งของขบวนการภาคพลเมืองไทยต่อไป

สรุปท้ายบท

รูปแบบ และนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคมครอบคลุมการดำเนินการทั้งหมดของรัฐ และเอกชนเพื่อช่วยเหลือ และสนับสนุนเพื่อนมนุษย์ให้มีปัจจัยที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต เพื่อความเรียบร้อย และความเป็นปึกแผ่นของสังคม ซึ่งสวัสดิการสังคมหรือนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคมมีปรากฏอยู่ในสังคมไทยมานานแล้วที่ให้ความสำคัญกับงานด้านประชาสงเคราะห์ และต่อมาก็มีการยกย่องพระราชบัญญัติสวัสดิการสังคมเพื่อจัดสรรสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ในเรื่องการสร้างระบบสวัสดิการอย่างมีส่วนร่วม และตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และพึ่งตนเองได้ ส่งเสริมและสนับสนุนดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมที่ชัดเจนอย่างเป็นที่มาตฐาน และมีคุณภาพตรงตามวัตถุประสงค์ของนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคม และมีประโยชน์ในประเด็นต่าง ๆ ตลอดจนการให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ ในการแก้ไขปัญหาสังคม และสวัสดิการสังคม เป็นแนวโน้มสำคัญของการขับเคลื่อนนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคมที่จะนำไปสู่ชุมชนจัดการตนเอง

คำถามท้ายบท

1. จงบอกความหมายของนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคม มาพอสังเขป
2. จงวิเคราะห์พัฒนาการความเป็นมาของการจัดการสวัสดิการสังคม
3. จงบอกความสำคัญของนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคม
4. ให้นักศึกษابอกวัตถุประสงค์ของนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคม
5. จงอธิบายปัญหาของการจัดสวัสดิการสังคม
6. ให้นักศึกษายกตัวอย่างประโยชน์ของนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคม
7. จงอธิบาย และยกตัวอย่างแนวโน้มของนโยบายการจัดการสวัสดิการสังคม

เอกสารอ้างอิง

- กองกฎหมาย สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2544). *พระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ พ.ศ. 2544*. กรุงเทพฯ : กองกฎหมาย สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.
- คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย. (2558). *ปฏิรูประบบประกันสังคม*. นนทบุรี : สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย.
- พัชรินทร์ ราชีวงศ์. (2559). ปัญหาการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลตำบลดงมะไฟ อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 13(62), 93-104.
- มาริสสา ภูเพ็ชร. (2535). สวัสดิการสังคม: แนวคิดและทฤษฎี. *วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์*, 7(1-2), 21-25.
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างเสริมกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2554.(2564). สืบค้นเมื่อ กันยายน 4, 2564 จาก <http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTEROPM/DRAWER01/GENERAL/DATA0004/00004460.PDF>.
- เรณู โชติดีติก. (2554). *นักบริหารงานประสงเคราะห์ เล่มที่ 1*. กรุงเทพฯ : สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด.
- สำนักงานปลัด กระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์. (2550). *พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ.2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2550*. กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัด กระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์.
- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดจันทบุรี. (2564). *คู่มือประชาชน*. จันทบุรี : สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดจันทบุรี.
- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครราชสีมา. (2560). *การเข้าถึงกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการขององค์กรสวัสดิการสังคมในจังหวัดนครราชสีมา*. (รายงานการวิจัย). นครราชสีมา : สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครราชสีมา.
- สุวรรณ รื่นยศ. (2512). *การประชาสงเคราะห์*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สหกรณ์ขายส่งแห่งประเทศไทย.

- อเนก เหล่าธรรมทัศน์. (2553). *ประชาธิปไตยชุมชน รัฐศาสตร์สำหรับสภาองค์กรชุมชน*. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์ส่วนพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และองค์ความรู้ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน
(องค์การมหาชน).
- อภิศักดิ์ ธีระวิสิษฐ์. (2553). การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์พัฒนาสังคม และสวัสดิการสังคมเชิงพื้นที่
กรณีศึกษา จังหวัดขอนแก่น. *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์*, 27(1), 81-106.
- อุดมศักดิ์ เตโชชัย, อุทิศ สังขรัตน์ และวันชัย ธรรมสัจการ. (2562). บริบทการขับเคลื่อนสภาองค์กร
ชุมชนตำบลนาแ้ว สู่ “ชุมชนจัดการตนเอง” ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
ปี 2560. *วารสารมหาจุฬานาครธรรม์*, 6(10), 5381-5392.

แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 4

หัวข้อเนื้อหาประจำบท

1. ความหมายและความสำคัญของการจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์
2. ความสำคัญของการจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์
3. วัตถุประสงค์ของการจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์
4. ปัญหาของการจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์
5. ประโยชน์ของการจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. เพื่อให้ผู้เรียนอธิบายความหมายและความสำคัญของการจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์
2. เพื่อให้ผู้เรียนวิเคราะห์ความสำคัญของการจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์
3. เพื่อให้ผู้เรียนบอกวัตถุประสงค์ของการจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์
4. เพื่อให้ผู้เรียนยกตัวอย่างปัญหาของการจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์
5. เพื่อให้ผู้เรียนบอกและยกตัวอย่างประโยชน์ของการจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์

วิธีสอน และกิจกรรมการเรียนการสอน

1. วิธีสอน

- 1.1 วิธีสอนแบบบรรยาย
- 1.2 วิธีสอนแบบอภิปราย
- 1.3 วิธีสอนแบบศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง
- 1.4 วิธีสอนแบบกลุ่มกิจกรรม

2. กิจกรรม

2.1 ผู้สอนแนะนำเนื้อหาวิชา วัตถุประสงค์ การเรียนการสอน และการประเมินผล พร้อมทั้งแบ่งนักศึกษาออกเป็น 5 กลุ่ม

2.2 ผู้สอนแจกเอกสารให้นักศึกษาทุกคนได้ศึกษาด้วยตนเอง อธิบายถึงวิธีการจัดกิจกรรม เพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ และมอบหมายงานให้นักศึกษาไปศึกษาค้นคว้านอกชั้นเรียน

2.3 ผู้สอนบรรยาย ใช้สื่อ power point ให้นักศึกษาสังเกต และจดจำเนื้อหาที่เรียนที่เป็นพื้นฐานของรายวิชา โดยผู้เรียน และผู้สอนร่วมอภิปรายสรุปเนื้อหาร่วมกัน เน้นการให้นักศึกษาเป็นศูนย์กลาง และเรียนรู้เชื่อมโยง

2.4 นักศึกษาทำชิ้นงานในหัวข้อที่นักศึกษา และอาจารย์ได้ตกลงกัน

2.5 กลุ่มกิจกรรมประกอบด้วย

ความหมายและความสำคัญของการจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์

ความสำคัญของการจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์

วัตถุประสงค์ของการจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์

ปัญหาของการจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์

ประโยชน์ของการจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์

2.6 นักศึกษาแต่ละกลุ่มนำเสนอหน้าชั้นเรียนตามเนื้อหาที่ได้รับมอบหมาย

สื่อการเรียนการสอน

1. สื่อ power point รายวิชา หลักการพื้นฐานสวัสดิการสังคม
2. เอกสารประกอบคำบรรยาย รายวิชา หลักการพื้นฐานสวัสดิการสังคม
3. สื่อวีดีโอแบบออนไลน์

การวัดผล และการประเมินผล

1. สังเกตความสนใจในการเรียน
2. สังเกตการมีส่วนร่วมอภิปราย
3. สังเกตการณ์ทำกิจกรรมกลุ่ม
4. เปรียบเทียบการนำเสนอหน้าชั้นเรียนของแต่ละกลุ่ม

บทที่ 4

การจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ

ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์

การจัดสวัสดิการครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงานและกลุ่มชาติพันธุ์ในการศึกษาหรือการได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อชีวิต การกำหนดมาตรการสวัสดิการสังคมที่ครอบคลุมในทุก ๆ ด้าน นำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. ความหมายและความสำคัญของการจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์
2. ความสำคัญของการจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์
3. วัตถุประสงค์ของการจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์
4. ปัญหาของการจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์
5. ประโยชน์ของการจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์

ความหมายและความสำคัญของการจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์

การจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นต่อแนวทางการจัดสวัสดิการทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคม รวมทั้งบทบาทของหน่วยงานต่างๆที่ได้ทำการจัดสวัสดิการสังคมให้แก่ประชาชน ดังที่นักวิชาการได้กล่าวถึงไว้ประกอบด้วย

รัตติยา พนาจันทร์ (มปป.) ได้กล่าวว่า การจัดสวัสดิการที่ตื่นนอกจากรัฐเป็นผู้จัดสรรสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์การบริหารจัดการในเรื่องการสร้างระบบสวัสดิการอย่างมีส่วนร่วมของประชาชน

ก็เป็นแนวทางที่ควรส่งเสริมนโยบายการมีส่วนร่วมจากคนในสังคมหรือการเป็นหุ้นส่วนทางสังคม เพื่อให้ทุกคนรับผิดชอบร่วมกัน มองเห็นส่วนได้ส่วนเสียที่เกิดขึ้นในชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาให้ดีขึ้น โดยเป็นการร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคม คือ รัฐบาล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรธุรกิจ ชุมชน และประชาสังคม ให้มีการจัดรูปแบบสวัสดิการสังคมที่หลากหลายภายใต้ความรับผิดชอบและการดูแลของสังคมโดยรวม ซึ่งเป็นการสร้างระบบสวัสดิการสังคมที่ยั่งยืน เป็นสังคมสวัสดิการการสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในการจัดสวัสดิการทั้งระบบของภาคประชาสังคม ระบบของการจัดสวัสดิการของประชาชนในชุมชนหรือภาคธุรกิจในการทำกิจการเพื่อสังคม ซึ่งเป็นระบบช่วยเหลือตนเอง เกิดจากประชาชนสามารถเข้าถึงสวัสดิการสังคมในระบบย่อยและได้มีโอกาสในการพัฒนาระบบสวัสดิการได้ด้วยตัวเอง และเกิดประสิทธิภาพได้อย่างเป็นรูปธรรมในด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของตนเอง ชุมชนให้ดีขึ้น โดยรัฐเป็นผู้หนุนเสริมโดยผ่านองค์กรภาคประชาสังคม ภาคธุรกิจ ควบคู่กับการดำเนินงานของรัฐ

การส่งเสริมและสนับสนุนการเป็นหุ้นส่วนทางสังคม จึงถือเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างไรก็ตามสภาพปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมประชาชนให้เข้ามามีบทบาทในการจัดสวัสดิการสังคมร่วมกับรัฐ คือ การขาดงบประมาณที่มั่นคงในการทำงาน ขาดหน่วยงานหรือกฎหมายรองรับการดำเนินงานของภาคประชาชนที่ชัดเจน ขาดการจัดระบบข้อมูลและฐานข้อมูลภาคประชาชนเพื่อการพัฒนา ปัจจัยสำคัญของการส่งเสริมและสนับสนุนการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการพัฒนาและจัดสวัสดิการสังคม คือ ระบบทางการเงินเกี่ยวกับระบบการเรียนรู้และพัฒนาและงบประมาณ เพื่อการพัฒนาและส่งเสริมองค์กรภาคประชาชน โดยกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามาเป็นหุ้นส่วนร่วมกับรัฐในการพัฒนาและจัดสวัสดิการสังคมโดยมีการส่งเสริมในรูปแบบของการจัดตั้งกองทุน ได้แก่ พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 เป็นกฎหมายแม่บทในการจัดสวัสดิการสังคมโดยได้มีการจัดตั้งกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม ซึ่งการดำเนินงานที่หลากหลายยังไม่ครอบคลุมการดำเนินงานขององค์กรในภาคส่วนอื่น อีกทั้งรายได้ของกองทุนมาจากเงินสมทบจากรัฐบาลเท่านั้นอาจไม่เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืนขององค์กรสาธารณประโยชน์และองค์กรสวัสดิการสังคมในการดำเนินงานโดยประชาชนในการจัดสวัสดิการสังคมในระยะยาว

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2546) ได้กล่าวถึงการจัดตั้งกองทุนตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ซึ่งเป็นการจัดตั้งกองทุนเพื่อส่งเสริมและพัฒนา และส่งเสริมกลุ่มบุคคลตามกลุ่มเป้าหมาย คือ เด็ก ผู้สูงอายุ โดยรัฐเป็นผู้ดำเนินงานในการจัดสวัสดิการ ส่วนรายได้ของกองทุนมีรายได้เงินทุน ประเดิมที่รัฐบาลจัดสรรให้เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคหรือมอบให้เงินอุดหนุนจากต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศส่วนกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการจัดตั้งตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 รายได้นอกจากเงินอุดหนุนจากรัฐบาลและเงินที่ได้รับบริจาคยังมีเงินรายได้จากการออกสลากหรือที่ได้มาจากการจัดกิจกรรม เงินที่นายจ้าง หรือเจ้าของสถานประกอบการส่งเข้ากองทุน และรายได้จากการขาย การลงทุน หรือการหาประโยชน์จากทรัพย์สินของกองทุน ซึ่งถือเป็นกองทุนที่กฎหมายกำหนดให้กองทุนดังกล่าวมีรายได้ที่ต่อเนื่องและมั่นคง โดยรายได้ทางอื่นนอกจากเงินที่รัฐได้อุดหนุนในการส่งเสริม และพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (2544) ได้กล่าวถึงกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพตามพระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริม สุขภาพ พ.ศ. 2544 รายได้นอกจากเงินอุดหนุนจากรัฐบาลและเงินอุดหนุนจากภาคเอกชนหรือองค์กรอื่น รวมทั้งจากต่างประเทศ หรือองค์การระหว่างประเทศ กองทุนยังมีอำนาจกระทำกิจการต่าง ๆ จากการหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของกองทุน ส่วนพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ. 2542 ลักษณะขององค์กรมหาชนเกี่ยวกับการบริการสาธารณะ กองทุนเหล่านี้ไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาภาคประชาชนในการมีส่วนร่วมของการดำเนินการจัดการสวัสดิการโดยตรง แต่มีการพัฒนาภาคประชาสังคมในฐานะกลไกขับเคลื่อนหนึ่งเพื่อให้บรรลุเป้าหมายหลักของกองทุนนั้น ๆ

นอกจากนี้ยังมีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการส่งเสริมและพัฒนาองค์กรภาคประชาสังคม พ.ศ.2558 (2558) ในการส่งเสริมบทบาท และสร้างความเข้มแข็งขององค์กรภาคประชาสังคม ในการร่วมพัฒนาสังคม และมีการตั้งคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาองค์กรภาคประชาสังคม (คสป.) แต่การส่งเสริมภาคประชาสังคมก็ยังไม่เกิดอย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากระเบียบดังกล่าวเป็นเพียง การกำหนดกรอบการส่งเสริมและสนับสนุนดำเนินกิจกรรม หรือโครงการเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมเท่านั้น ยังไม่มีการจัดสรรงบประมาณที่ชัดเจนในการสนับสนุน และส่งเสริมภาคประชาสังคมให้ได้ดำเนินงาน ด้านสวัสดิการสังคมอย่างเป็นรูปธรรม รวมถึงระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างเสริม กิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2554 มีข้อจำกัดในด้านกลไกและ

การบริหารจัดการงานสวัสดิการสังคม ที่ยังไม่สามารถก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบังคับใช้ได้อย่างแท้จริง เนื่องจากกำหนดกระบวนการ และกลไกยังไม่ชัดเจน โดยให้การส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรสาธารณประโยชน์ และองค์กรสวัสดิการชุมชนเท่านั้น มิได้บริหารจัดการระบบสวัสดิการสังคมทั้งระบบอย่างที่เราควรจะเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการไม่มีกลไกระดับท้องถิ่นเพื่อกระจายการให้บริการได้อย่างเป็นรูปธรรม ระเบียบดังกล่าวแม้มีการกำหนดให้มีคณะกรรมการซึ่งมีอำนาจจัดทำนโยบาย ยุทธศาสตร์และแผนแม่บทในการสร้างเสริมกิจการเพื่อสังคม สนับสนุนให้มีการพัฒนาขีดความสามารถ ศักยภาพ และรูปแบบที่เหมาะสมของกิจการเพื่อสังคม รวมถึงการสนับสนุนการพัฒนาช่องทางเข้าถึงเงินทุนและทรัพยากรเพื่อให้มีกิจการเพื่อสังคมมากขึ้น แต่ยังไม่มีความชัดเจนของการดำเนินงานให้สอดคล้องกับการสร้างเสริม กิจการเพื่อสังคมในประเทศไทย

ปัจจุบันมีกองทุนในประเทศที่ถือว่าการจัดสวัสดิการโดยรัฐ แต่มักเป็นกองทุน ประเภทการให้ความช่วยเหลือหรือการประกันสังคม ซึ่งล้วนเป็นการสนับสนุนโดยรัฐในการช่วยเหลือ บุคคลตามกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงมีข้อจำกัดของกองทุนในการบริหารจัดการกองทุนภายใต้ระบบราชการที่แม้จะทำให้การใช้จ่ายงบประมาณมีการควบคุมตรวจสอบได้แต่เกิดความติดขัด และไม่ต่อเนื่องในการจัดสรรงบประมาณ รวมถึงความจำกัดของแหล่งที่มาของงบประมาณ ซึ่งมีที่มาจากงบประมาณแผ่นดินเพียงแหล่งเดียว ทำให้มีข้อจำกัดในการบริหารกองทุน อีกทั้งยังขาดความสม่ำเสมอในการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐอย่างเพียงพอต่อการพัฒนาในระยะกลางและระยะยาวอีกด้วย หรือแม้แต่กองทุนสวัสดิการชุมชนที่เป็นองค์กรชุมชนเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชนให้มีการสมทบงบประมาณ ระหว่างการออมของสมาชิกในชุมชนทั้งรูปแบบออมทรัพย์เดิม และการลดรายจ่ายวันละบาท โดยมีรัฐบาล และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสมทบทุนร่วมด้วยอย่างไรก็ตาม กองทุนสวัสดิการชุมชนที่ถือว่าการกำเนิดจากองค์กรชุมชน โดยยังไม่มีกฎหมายชัดเจนในการดำเนินการตลอดจนอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงาน รวมถึงการตรวจสอบการบริหารจัดการกองทุนเพื่อความโปร่งใส กระบวนการดำเนินการของกองทุนเพื่อกระจายสู่ประชาชนในการกำหนดสวัสดิการของตนเองยังไม่ชัดเจนหากมีการจัดตั้งก็ต้องมีการให้ความรู้พัฒนาศักยภาพของประชาชน รวมถึงภาคประชาสังคมให้การพัฒนาส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาภาคประชาสังคมให้มีความเข้มแข็ง มีบทบาทสามารถดำเนินกิจกรรมหรือโครงการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม รวมถึงกิจการ สวัสดิการสังคมในด้านต่าง ๆ ตลอดจนให้มีการศึกษาวิจัย การฝึกอบรม การพัฒนาศักยภาพ และธรรมาภิบาลขององค์กรภาคประชาสังคม การพัฒนาระบบฐานข้อมูลองค์กรภาคประชา

สังคมและเป็นกลไกสื่อกลางในกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ของประชาชน และชุมชนท้องถิ่น ในการจัดทำนโยบายและโครงการสาธารณะของหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งที่เกิดจากความริเริ่มของภาคประชาสังคมเอง

กองทุนที่ปรากฏในประเทศไทยแม้เป็นปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนหุ้นส่วนทางสังคม แต่รัฐยังไม่มี การสนับสนุนที่ชัดเจนเนื่องจากอาจมีปัญหาด้านงบประมาณและข้อจำกัดของกฎหมาย ในการกำหนดเรื่องรายได้ของกองทุน แต่หากองค์กรเอกชน องค์กรภาคประชาสังคม องค์กรชุมชน จะพัฒนาโดยนำภาคธุรกิจมามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมให้แก่ประเทศภายใต้ นโยบาย ความรับผิดชอบทางสังคมของธุรกิจ คือ วิสาหกิจเพื่อสังคม (Social enterprise) ถือเป็นทางออก สำคัญ ของปัญหาการดำเนินงานขององค์กรสาธารณะประโยชน์ในการขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียน การขับเคลื่อน กิจกรรมสาธารณะประโยชน์เนื่องจากข้อจำกัดทางกฎหมายที่กำหนดให้กองทุน สามารถขอทุนทั้งใน และนอกประเทศ แต่ไม่ให้องค์กรสาธารณะประโยชน์หารายได้เอง หากมีกฎหมาย กำหนดให้องค์กร สาธารณะประโยชน์ตั้งกิจการเพื่อสังคมขึ้นโดยมีแนวทางการแก้ปัญหาสังคมที่ชัดเจน ออกแบบ การขับเคลื่อนธุรกิจให้เข้าสู่ระบบ และหมุนเวียนขับเคลื่อนการแก้ปัญหาไปข้างหน้า โดยไม่ต้องพึ่ง แหล่งทุนจากรัฐอย่างเดียว

ประเทศไทยควรเปิดช่องให้องค์กรเอกชน องค์กรภาคประชาสังคม องค์กรชุมชน สามารถ สร้างความเป็นหุ้นส่วนกับหน่วยงานภาครัฐในการร่วมกันจัดสวัสดิการสังคม โดยพัฒนารูปแบบการ จัดทำบริการสาธารณะและเปิดโอกาสให้ภาคส่วนอื่นเข้าร่วม รวมถึงการมุ่งสร้างปัจจัยเกื้อหนุนต่าง ๆ ให้การขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ดำเนินไปได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเครื่องมือและกลไกกฎหมาย ที่รัฐ ควรดำเนินการ ดังนั้น รัฐควรมีกลไกของกฎหมาย และนโยบายพื้นฐานในการกระจายอำนาจ การบริหารจัดการ และแหล่งเงินทุนเพื่อการจัดสวัสดิการสังคม เชื่อมโยงการจัดสวัสดิการสังคมที่มีอยู่ หลายรูปแบบ โดยมีการจัดตั้งกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น โดยจัดตั้งกองทุนเพื่อการสนับสนุนบทบาทและความเข้มแข็งในการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน องค์กร ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคประชาสังคม เพื่อเป็นหุ้นส่วนในการจัดสวัสดิการสังคม การรับรองสิทธิและการเข้าถึงบริการสวัสดิการสังคมของประชาชนเพื่อเป็นหลักประกันสิทธิ ที่จะได้รับบริการที่มีมาตรฐานและมีคุณภาพจากหน่วยงานบริการสวัสดิการสังคม

ดังนั้น การส่งเสริมและสนับสนุนหุ้นส่วนทางสังคม จึงถือเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริม ความมั่นคงทางสังคม ตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี

และพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสมและเป็นธรรม เพื่อให้ประเทศไทยได้เกิดการพัฒนาและนำไปสู่ การดำเนินงานการจัดสวัสดิการสังคมโดยผ่านหุ้นส่วนทางสังคมเพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อยอดการ จัดระบบสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมกับประเทศไทยที่จะนำไปสู่สังคมสวัสดิการที่ประชาชนสามารถ พึ่งพึ่งตนเองได้ประกอบกับการจัดระบบสวัสดิการสังคมที่ต้องมีการดำเนินงานแบบคู่ขนานระหว่าง รัฐเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองให้มีความยั่งยืน แต่การสนับสนุนการพัฒนาของหุ้นส่วน ทางสังคมยังไม่มีกลไกทางกฎหมายที่ชัดเจนในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคม ทุกระดับการดำเนินงานของหุ้นส่วนทางสังคม ดังนั้น จำเป็นจะต้องมีการศึกษาค้นคว้า เพื่อให้เกิด กลไก ทางกฎหมายในการส่งเสริมหุ้นส่วนทางสังคมอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้เกิดการพัฒนากฎหมาย การเชื่อมโยงในภาพรวมของกฎหมายในระบบสวัสดิการสังคมและชุมชน รวมถึงการส่งเสริม การมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมของประชาชนให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

การจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงานและกลุ่มชาติพันธุ์ ต้องได้รับการสนับสนุน และสนับสนุน จึงถือเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม ตอบสนองต่อความจำเป็นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีในการมีบทบาทในการจัด สวัสดิการสังคมกับรัฐ สนับสนุนการดำเนินงานของภาครัฐอย่างชัดเจน ขาดการจัดระบบสารสนเทศ และฐานข้อมูลภาครัฐเพื่อการพัฒนา

ความสำคัญของการจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์

การจัดสวัสดิการมีความสำคัญสำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์ และมีความสัมพันธ์เกี่ยวกับทิศทางการพัฒนาประเทศ การแก้ไขปัญหาสังคม การ ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสทางสังคม ในรูปแบบของการช่วยเหลือด้านต่างๆ เช่น ด้านเงิน ปัจจัยที่สำคัญ ต่อการยังชีพ ที่นำไปสู่การจัดทำเป็นนโยบายของภาครัฐในการส่งเสริม และพัฒนาคนให้มีคุณภาพ ชีวิตดีขึ้น ดังที่นักวิชาการได้กล่าวถึงความสำคัญไว้ ประกอบด้วย

ชัยพร พิบูลศิริ (2551) ได้กล่าวว่า การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม แห่งชาติที่ผ่านมาได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจมากกว่ามิติอื่น ส่งผลให้สังคมไทยขาดความ สมดุลและนำไปสู่ปัญหาต่าง ๆ เช่น ความไม่เป็นธรรมของการกระจายรายได้ การบริการขั้นพื้นฐาน ฯลฯ การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติได้นำพระราชดำรัส

เศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ และยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาแบบองค์รวม มีคุณภาพ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งกำหนดทิศทาง และรูปแบบ สังคมไทยที่พึงประสงค์

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และคณะ (2546) ได้กล่าวว่า การจัดสวัสดิการสังคมจึงเป็นปัจจัยหนึ่ง เพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคม และให้โอกาสกับคนจนคนด้อยโอกาส ซึ่งเป็นเงื่อนไขในการลด ปัญหาทางสังคม เป็นสิทธิพื้นฐานทางสังคมสร้างโอกาสให้กับคนจนบางกลุ่มชดเชย ความล้มเหลวของ ระบบตลาด และสร้างความสันติสุขให้เกิดแก่ผู้ยากไร้

อภิญา เวชชัย และศิริพร ยอดกมลศาสตร์ (2547) ได้กล่าวว่า การจัดสวัสดิการสังคม โดยรวมในสังคมไทยมีเป้าหมาย ได้แก่ การแก้ไขความเดือดร้อน หรือบำบัดรักษาโดยใช้รูปแบบ การสงเคราะห์ การป้องกันปัญหาซึ่งเน้นเรื่องการพัฒนาความรู้และการฝึกอาชีพ และการพัฒนา ศักยภาพ ความคิด และจิตใจ โดยการพัฒนาให้มีอารยธรรม ซึ่งมุ่งให้คนมีสวัสดิการชุมชนขั้นต่ำ คือ การจัดสวัสดิการสังคมที่ครอบคลุมถึงการสังคมสงเคราะห์ การประกันสังคม และบริการสังคม โดยภาครัฐ องค์กรการบริหารส่วนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน และภาคชุมชนเป็นกลไกสำคัญ ในการบริการสวัสดิการสังคม โดยการกำหนดยุทธศาสตร์สวัสดิการสังคม การจัดทำนโยบายสวัสดิการ สังคม รวมทั้งการมองสวัสดิการสังคมเชิงนโยบายทางสังคมอย่างเป็นองค์รวม โดยใช้คนเป็นศูนย์กลาง จึงสามารถป้องกันปัญหาและพัฒนาได้

ฤทธิชัย ชุนสิทธิ์ (2556) ได้กล่าวว่า สวัสดิการสังคมเกี่ยวข้องกับคนทุกคนในสังคมตั้งแต่แรก เกิดจนกระทั่งตาย อาจกล่าวได้ว่า วัฏจักรชีวิต (Life cycle) ของคนในสังคมต้องได้รับการขึ้น พื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต เช่น สุขภาพอนามัย การศึกษา ที่อยู่อาศัย เป็นต้น แต่นำมาสู่ คำถามว่าใครควรมีหน้าที่จัดระบบบริการสวัสดิการ สังคม ใครควรจะได้รับบริการบ้าง ทำอย่างไรที่จะ ทำให้คนในสังคมได้รับการบริการสวัสดิการสังคมอย่างทั่วถึง การกระจายการบริการมีลักษณะปัญหา หลากหลายแตกต่างกันไป ทำให้มีข้อโต้แย้งกันอยู่เรื่อยมา ทั้งในด้านปรัชญา แนวคิดพัฒนาการของ สังคมแต่ละสังคม และการประยุกต์ใช้ในลักษณะของนโยบายการดูแลคุ้มครองสมาชิก ของสังคมเป็น หน้าที่หลักของครอบครัวซึ่งเป็นสถาบันแรกในการสร้างระบบความมั่นคงทางสังคมของครอบครัว นั้น ๆ แต่หากครอบครัวไม่สามารถทำหน้าที่ได้ เครือญาติ และเพื่อนบ้านจะทำหน้าที่ให้การดูแล สงเคราะห์ แบบชั่วคราว ลักษณะเช่นนี้จึงทำให้รัฐต้องเข้ามามีบทบาท รับผิดชอบในการจัดบริการ

ชั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อกลุ่มคนที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ในลักษณะของการจัดตั้งสถาบันหรือองค์กรดูแลรับผิดชอบในทางปฏิบัติรัฐจะดูแลรับผิดชอบเฉพาะกลุ่มที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ หรือกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคมที่มีปัญหาแต่เพียงอย่างเดียวไม่ได้เพราะหน้าที่ของรัฐที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การดูแลรับผิดชอบให้คนทุกคนในสังคมได้รับการสังคมหรือบริการสวัสดิการสังคมของรัฐ ฉะนั้นสิทธิของประชาชนในฐานะที่เป็นพลเมืองของรัฐ (Civil right) ก็ควรจะได้รับการพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของรัฐในฐานะผู้ปกครองที่มีอำนาจหน้าที่การจัดสรรทรัพยากรให้กับประชาชน และรัฐสวัสดิการ (Welfare state) ก็เป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่มีอิทธิพลสำคัญต่องานสวัสดิการสังคม ข้อสังเกต คือ ในอดีตรัฐกับประชาชนได้สร้างพันธะสัญญาาร่วมกันที่เรียกว่า “สัญญาประชาคม” อำนาจของรัฐจึงเป็นอำนาจหน้าที่ชอบธรรมประกอบกับผู้นำรัฐที่ดีต้องมีคุณธรรม ประชาชนส่วนใหญ่จึงมีความศรัทธาเชื่อถือต่ออำนาจรัฐว่าเป็นผู้ที่เหมาะสมต่อการจัดสวัสดิการสังคมได้เป็นอย่างดีจากนโยบายของรัฐในรูปของกฎหมาย และพระราชบัญญัติสวัสดิการสังคมของแต่ละประเทศ สวัสดิการสังคมจึงขึ้นอยู่กับระบบการเมืองการปกครอง และระบบเศรษฐกิจ และระบบสังคมวัฒนธรรมด้วย

อาจกล่าวได้ว่า ความสำคัญของการจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นการช่วยเหลือทางการเงิน และสิ่งที่จะต้องแก้ไขปัญหเฉพาะหน้าซึ่งถือว่าไม่ตรงกับปัญหาและความต้องการของประชาชนส่งผลให้ประชาชนไม่สามารถพัฒนาตนเองได้ ต่อมาการจัดสวัสดิการสังคมของรัฐบาลได้พัฒนาเป็นรูปแบบโครงการพัฒนาสังคม และสวัสดิการสังคมตามนโยบายของรัฐบาลในการส่งเสริม และพัฒนาคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์

การจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

อนัญญา มูลเพ็ญ (2562) พบว่า มีโครงการที่เกี่ยวกับการลดความเหลื่อมล้ำประกอบด้วย โครงการสำหรับวัยเด็ก และครอบครัว สวัสดิการวัยเรียนและการศึกษา สวัสดิการวัยแรงงาน และการงานอาชีพ สวัสดิการสุขภาพ สวัสดิการผู้พิการ สวัสดิการผู้สูงอายุ สวัสดิการและการช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาต่าง ๆ เพื่อเป็นการเยียวยา รวมทั้งรัฐบาลได้จัดตั้งสำนักงานบูรณาการ

ลดความเหลื่อมล้ำ และแก้ไขปัญหาความ ยากจน เพื่อเป็นหน่วยงานกลางสำหรับการบูรณาการ ด้านการลดความยากจน และแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ มีคณะกรรมการขับเคลื่อนระดับนโยบาย อยู่ 2 ชุด คือ คณะกรรมการนโยบายการลดความเหลื่อมล้ำและแก้ไขปัญหาความ ยากจน (กนล.) มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน มีหน้าที่อำนาจกำหนดกรอบนโยบายและยุทธศาสตร์ความเหลื่อมล้ำ และแก้ไขปัญหาความยากจนในทุกมิติและทุกระดับ คณะกรรมการบริหารการลดความเหลื่อมล้ำ และแก้ไขปัญหาความยากจน (กบล.) มีรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นประธานมีหน้าที่ และอำนาจกำหนดกรอบตัวชี้วัดด้านความเหลื่อมล้ำทางสังคมของประเทศเพื่อกำกับทำงาน ในการลดความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำของทุกหน่วยงานให้ไปในทิศทางเดียวกันไม่ให้เกิด ความซ้ำซ้อนของการใช้งบประมาณ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจากข้อเสนอของนักวิชาการจาก ศูนย์วิจัยความเหลื่อมล้ำและนโยบายสังคม (CRISP) เป็นข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับการลดความ เหลื่อมล้ำในมิติด้านสวัสดิการสังคม มีดังนี้

1. ส่งเสริมให้มีการกระจายอำนาจทั้งการเมืองและการคลังเพื่อให้องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำของประเทศ
2. ส่งเสริมให้มีการจัดทำฐานข้อมูลคนยากจนอย่างเป็นระบบ ทัวถึง และโปร่งใส เพื่อให้ รัฐบาลสามารถจัดสรรงบประมาณทางด้านสวัสดิการต่าง ๆ ลงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และตรงจุด
3. การลดความเหลื่อมล้ำต้องเริ่มที่การลงทุนด้านการศึกษาในเด็กเล็กของครอบครัวยากจน
4. การยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น ให้มีอิสระในการ บริหารจัดการศึกษาได้เอง เพราะความรู้หรือภูมิปัญญาของท้องถิ่นนั้นจะทำให้เกิดสินค้า หรือบริการ ที่หลากหลาย และเป็นที่ต้องการได้สินค้าอาจเป็นสินค้าลักษณะเดียวกันแต่ก็มีความแตกต่าง หลากหลายไปตามแต่ละท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยให้เกิดธุรกิจขนาดเล็กที่หลากหลาย สนับสนุนการเติบโต ของท้องถิ่นได้
5. ส่งเสริมพัฒนาขีดความสามารถของธุรกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม โดยให้วิจัยร่วมกับ มหาวิทยาลัยและวิทยาลัย และสายอาชีพในท้องถิ่น
6. สนับสนุนเกษตรกรยากจนเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบเพื่อใช้ลงทุนการผลิตและดูแล สิ่งแวดล้อม เกษตรกร ที่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบ เพราะไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้ โดยให้เกษตรกรปลูกต้นไม้ตามเงื่อนไขของโครงการ และใช้เป็นหลักประกันเงินกู้ได้ซึ่งเป็นกรณี ตัวอย่างที่ใช้จุดแข็งของกลุ่มเกษตรกรในการช่วยพวกเขาเอง ช่วยภาคเกษตรและแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอทางนโยบายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำที่เกี่ยวกับสวัสดิการสังคมนั้นมีความเกี่ยวข้องกับ การดำเนินงานของงานสังคมสงเคราะห์ชุมชนทั้งการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาท ในการลดความเหลื่อมล้ำ การจัดทำฐานข้อมูลคนยากจนอย่างเป็นระบบ ทัวถึง และโปร่งใสเพื่อให้ รัฐบาลสามารถจัดสรรงบประมาณทางด้านสวัสดิการต่าง ๆ ลงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษา ในเด็กเล็กของครอบครัวยากจน การทำให้เกิดธุรกิจขนาดเล็กที่หลากหลายสนับสนุนการเติบโตของ ท้องถิ่นได้การส่งเสริมพัฒนาขีดความสามารถของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และการสนับสนุน เกษตรกรยากจนให้เข้าถึงแหล่งเงินกู้ในระบบเพื่อใช้ลงทุนการผลิตและดูแลสิ่งแวดล้อม ข้อเสนอทุก ประการดังกล่าวเป็นการทำงานที่ใช้กระบวนการผนวกรวมทางสังคม และเป็นการมองว่าการพัฒนา ไม่เพียงแต่ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนเท่านั้น แต่เป็นเรื่องในระดับท้องถิ่นที่จะช่วยดูแล กลุ่มชายขอบที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการ และทรัพยากรได้

จากวัตถุประสงค์ของการจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัว เด็ก และเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อส่งเสริมให้มีการกระจายอำนาจทั้งการเมืองและการคลังเพื่อให้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญ และเพื่อส่งเสริมให้มีการจัดทำฐานข้อมูลคนยากจน อย่างเป็นระบบ ทัวถึง และโปร่งใส สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ การลดความเหลื่อมล้ำต้องเริ่มที่การลงทุน ด้านการศึกษาในเด็กเล็กของครอบครัวยากจน อีกทั้งยังต้องคอยสนับสนุนเกษตรกรยากจนเข้าถึง แหล่งเงินกู้ในระบบเพื่อใช้ลงทุนการผลิต และดูแลสิ่งแวดล้อม เกษตรกรที่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่ง เงินทุนในระบบ และช่วยภาคเกษตรและแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมไปในตัว

ปัญหาของการจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์

การจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงานและกลุ่มชาติ พันธุ์ ประสบปัญหาในการจัดสวัสดิการสังคม ดังต่อไปนี้ คือ

1. ปัญหาของการจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัว งานใด ๆ จะสำเร็จได้นั้นจำเป็นต้องอาศัย ความร่วมมือจากหลายฝ่าย งานสวัสดิการครอบครัวก็เช่นกัน หากจะดำเนินการให้ประสบความสำเร็จ คงต้องพิจารณาในเรื่องการระดมความร่วมมือ และบูรณาการองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการ ครอบครัวจากภาคีองค์กรต่าง ๆ ที่นอกเหนือจากกลไกภาครัฐ เช่น ภาคธุรกิจเอกชน องค์กรพัฒนา เอกชน และชุมชน รวมไปถึงกลุ่ม “เครือข่ายครอบครัว” ที่เข้ามามีบทบาทและเข้มแข็งอย่างมาก

ในระยะเวลาที่ผ่านมา และเครือข่ายครอบครัวเกิดขึ้นมาจากการรวมตัวกันของสมาชิกในครอบครัวที่มีประสบการณ์ มีความสนใจ มีความต้องการ และมีเป้าหมายอย่างเดียวกันในการส่งเสริมศักยภาพ บำบัดรักษาฟื้นฟู หรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับสมาชิกในครอบครัว เป็นการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระดมความร่วมมือและทรัพยากรเพื่อการพัฒนาครอบครัว ซึ่งมีอยู่มากมายหลายกลุ่ม และในหลายพื้นที่ ณ ขณะนี้ เช่น เครือข่ายผู้ปกครองในสถานศึกษา กลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครองของผู้ป่วยโรคต่าง ๆ ชมรมเครือข่ายพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว ชมรมผู้ปกครองเด็กพิการ ชมรมครอบครัวอบอุ่นไร้รุนแรง ชมรมคนรักคุณธรรม เป็นต้น ซึ่งในแต่ละกลุ่มต่างมีวิธีการดำเนินงาน มีกิจกรรม หรือโครงการที่หลากหลายแตกต่างกันตามบริบทและทรัพยากรที่มีอยู่ การเรียนรู้จากประสบการณ์ของกลุ่มที่ดำเนินงานสวัสดิการครอบครัวแล้วประสบความสำเร็จ จึงเป็นองค์ความรู้อันมีค่าที่วันนี้พวกเราทุกคนจะได้เรียนรู้ร่วมกัน ได้แลกเปลี่ยน ชวนกันคิด และตกผลึกให้ได้แนวทางปฏิบัติที่มีพลังในการสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนให้กับครอบครัวไทยให้ได้

2. ปัญหาของการจัดสวัสดิการสำหรับเด็ก และเยาวชน ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มี การจัดสวัสดิการให้กับครอบครัวที่มีบุตรและไม่มีเวลาเลี้ยงดู หรือผู้ปกครองที่มีรายได้น้อยที่อาจต้องทิ้งเด็กไว้ตามลำพัง หรือฝากคนอื่นเลี้ยง หรือไม่มีญาติผู้ใหญ่ให้เลี้ยงดูที่อาจทำให้เด็กเป็นปัญหาสังคม แม้โดยพื้นฐานประชากรไทย เป็นพวกอยู่กับแบบสังคมครอบครัว แต่เมื่อเกิดสังคม เมือง ผู้มาอาศัยในเมืองก็จะมีปัญหาการที่รัฐจะสนับสนุนให้มีสถานรับเลี้ยงเด็กแก่ผู้ปกครองที่ทำงาน โดยมี มาตรฐานที่ดี ให้ผู้ปกครอง พ่อแม่เด็กมีความเชื่อถือในมาตรฐานการดูแลของสถานเลี้ยงเด็กนั้น จึงเป็นความจำเป็นที่จะต้องกระทำ และทั้งนี้ควรมีการกระจายศูนย์เลี้ยงเด็กดังกล่าวไปยังทุกจังหวัด โดยทั้งที่เป็นของรัฐ และเอกชนที่อยู่ในการกำกับดูแลของรัฐเพื่อให้มีการดูแลเด็กที่ได้คุณภาพ และมาตรฐานทั้งในด้านสุขภาพ โภชนาการ และการพัฒนาทางสมองและร่างกายต่อไป

3. ปัญหาของการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ การจัดบริการสังคมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุไทยในอนาคตที่ผลการศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด คือ บริการด้านการ ประกันรายได้ บริการด้านสุขภาพอนามัย และโภชนาการ บริการด้านนันทนาการ บริการสังคมทั่วไปหรือบริการสังคมที่มุ่งที่ตัวบุคคล ส่วนการจัดการบริการสำหรับผู้สูงอายุที่เหมาะสมเป็นเรื่องของรายได้ แสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุมีความต้องการในความมั่นคงทางด้านรายได้ จัดบริการสังคมเชิงบูรณาการระหว่างระบบครอบครัวและชุมชนกับระบบสถานสงเคราะห์ โดยรัฐมีหน้าที่คุ้มครองดูแลผู้สูงอายุที่ด้อยโอกาส และรัฐส่งเสริมให้ภาคเอกชน/ธุรกิจเอกชน จัดบริการสังคมให้ผู้สูงอายุที่ช่วยตนเองได้ สร้างทางเลือก

หลายรูปแบบที่เหมาะสมและสอดคล้องกับเพศ อายุ วัย ระดับการศึกษา ระดับการช่วยเหลือตนเอง ศักยภาพ ฐานะทางเศรษฐกิจ ภาวะสุขภาพและจิต วัฒนธรรมความเชื่อของผู้สูงอายุ และครอบครัว ในแต่ละท้องถิ่นบนแนวคิดพื้นฐานที่ว่า การดูแลผู้สูงอายุเป็นความรับผิดชอบของทุกคนในสังคมนั่นเอง โดยการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ ครอบครัว และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และรัฐมีกลไก การบริหารที่มุ่งพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุให้ผู้สูงอายุสามารถอยู่ในครอบครัว และชุมชนของตนได้ อย่างที่ผู้สูงอายุต้องการ

4. ปัญหาของการจัดสวัสดิการสำหรับผู้พิการ โดยปัญหาในการจัดสวัสดิการสำหรับคนพิการ ดังนี้ (จักรภพ ดุลศิริชัย และวิภาวี กฤษณะภูติ, 2551)

4.1 ปัญหาการขึ้นทะเบียนคนพิการ ปัญหาของการขึ้นทะเบียนคนพิการนั้น ได้แก่ การที่คนพิการไม่ทราบเกี่ยวกับขั้นตอนและเอกสาร หลักฐานในการขึ้นทะเบียน ทำให้ต้องมีการเดินทางไปขึ้นทะเบียนไม่น้อยกว่า 1 ครั้ง และปัญหาเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการให้บริการของเครื่องมือ ออกบัตรคนพิการเนื่องจากมีคนพิการเข้ามาใช้บริการเป็นจำนวนมากทำให้เครื่องพิมพ์บัตรไม่ตอบสนอง ได้ทันตามจำนวนคนพิการที่เข้ารับบริการ

4.2 ปัญหาของการขอรับสิทธิของคนพิการ ปัญหาของการขอรับสิทธิของคนพิการนั้น คนพิการส่วนใหญ่เข้าใจเพียงว่าตนเองมีสิทธิได้รับสวัสดิการสังคมบางประการเท่านั้น อีกทั้งยังไม่มี ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่คนพิการพึงจะได้รับ

4.3 ปัญหาการใช้สิทธิของคนพิการ ปัญหาการใช้สิทธิของคนพิการจะแตกต่างกันออกไป ตามประเภทของสิทธิที่ผู้พิการด้านการบริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกระบวนการทางการแพทย์ ปัญหา ที่พบ คือ คนพิการประสบปัญหาในการเดินทางเพื่อใช้สิทธิในการขอรับสิทธิ และปัญหาคนพิการ ญาติและผู้ที่เกี่ยวข้องไม่มีความรู้ความเข้าใจในสิทธิการ บริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกระบวนการทาง การแพทย์ที่ชัดเจนและไม่มีความรู้เรื่องการรักษาโรค บางโรคทำให้เข้าไม่ถึงสิทธิที่ตนเอง ควรจะได้รับ ด้านการจัดการศึกษา ได้แก่

4.3.1 ปัญหาด้านนโยบายการจัดการศึกษา นโยบายของกระทรวงศึกษา มีการเปลี่ยนแปลง หลักสูตรอยู่บ่อยครั้งและมีการจัดพิมพ์สื่อหลายสำนักพิมพ์ส่งผลกระทบต่อกระบวนการพิมพ์สื่อ และเอกสารการสอนอักษรเบรลล์ ซึ่งมีอยู่หลายขั้นตอนไม่สามารถจัดบริการได้ทันตามความต้องการ ของนักเรียน

4.1.2 ปัญหาด้านงบประมาณ สถานศึกษา ได้รับงบประมาณอุดหนุนรายหัวจากรัฐบาลในอัตราเท่ากับนักเรียนปกติแต่การจัดการศึกษาสำหรับ บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น ต้องใช้งบประมาณสูงกว่านักเรียนปกติ ทำให้มีงบประมาณไม่เพียงพอในการดำเนินงาน

4.1.3 ปัญหาด้านบุคลากร ครูผู้สอนไม่อธิบายโดยใช้ สรรพนามแทนสิ่งต่าง ๆ ที่ทำการสอน และไม่ตระหนักถึงการสอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นที่จะเอื้อให้เด็กนักเรียนมีพัฒนาการหรือมีการเรียนรู้เท่าที่ควร

4.1.4 บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็นญาติ หรือผู้ปกครองให้ความสำคัญกับการศึกษาสายวิชาชีพน้อย ผู้ปกครองจึงไม่ให้บุตรของตนเองมาเข้าศึกษา โดยให้เหตุผลว่าไม่มีใครดูแล และเกรงว่าไม่ได้รับความปลอดภัยเพราะสถานศึกษาอยู่ห่างไกลชุมชน

4.1.5 การฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ ได้แก่

1) การขาดกระบวนการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพที่ครบวงจร บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น ได้รับการอบรมทักษะในการประกอบอาชีพแล้ว หรือการใช้สิทธิในการกู้ยืมเงินเพื่อประกอบอาชีพแล้ว แต่ไม่มีการให้ความรู้หรือไม่ได้รับการส่งเสริมด้านอื่น ๆ เช่น ส่งเสริมการตลาด การแปรรูปผลิตภัณฑ์ หรือสถานที่ในการทำงาน เป็นต้น

2) ปัญหาด้านงบประมาณในการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพคนพิการมีจำกัด เมื่อเทียบกับสัดส่วนของคนพิการที่มีเพิ่มมากขึ้น ด้านการช่วยให้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการสื่อสารสำหรับคนพิการ ปัญหาที่พบ คือ การที่บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็นประสบกับปัญหาในเรื่องการไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ได้ทั้งที่เป็นเอกสาร ปกติและการใช้สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น คอมพิวเตอร์ไม่สามารถอ่านข้อมูลที่เป็นรูปภาพ และไฟล์ที่เป็นไฟล์รูปภาพได้ด้านการรับเบี่ยงความพิการ ปัญหาที่พบ คือ เกิดความล่าช้าในการจ่ายเบี้ยยังชีพคนพิการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต. และเทศบาล) ยังไม่มีระบบการตรวจสอบบัญชีรายชื่อคนพิการที่รับเบี่ยงความพิการอย่างมีประสิทธิภาพ

5. ปัญหาของการจัดสวัสดิการสำหรับแรงงาน ดังนี้ (บุษยรัตน์ กาญจนดิษฐ์, 2556)

5.1 กลุ่มแรงงานในระบบ ผลจากการปรับค่าจ้างขั้นต่ำ และการเตรียมการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน รวมถึงความร่วมมือระหว่างรัฐทุกระดับชาติ และท้องถิ่น นายทุน การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ตำรวจ ทหาร ผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น และศาล อีกทั้งการเข้ามาทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้นายจ้างของกลุ่มเจ้าหน้าที่กระทรวงแรงงานที่เกษียณอายุจากการทำงานในปัจจุบัน

สถานการณ์เหล่านี้ส่งผลต่อการรวมตัวและการใช้สิทธิของสหภาพแรงงานอย่างต่อเนื่อง สถานประกอบการมีการปรับโครงสร้างให้บริษัทมีขนาดเล็กลง แยกย่อยเป็นบริษัทเล็ก ๆ หลายบริษัทที่แต่ละบริษัทอ้างว่าเป็นคนละนายจ้าง เพื่อหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบในการคุ้มครองแรงงาน เช่น กรณีบริษัทโตโยต้า ทรานสปอร์ตไทยแลนด์ เป็นต้น อีกทั้งยังมีรูปแบบการจ้างงานหลายลักษณะ มีสวัสดิการที่แตกต่างกัน ยิ่งทำให้การรวมตัวของแรงงานในกิจการเดียวกันมีความยากลำบากขึ้น อำนาจต่อรองน้อยลง ข้อจำกัดของผู้นำที่ขาดการปรับตัวให้เท่าทัน พร้อมรับกับสถานการณ์ปัญหาที่รุกเร็ว-รุนแรง และการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เช่น ขาดความยืดหยุ่นในการประสานงาน เชื่อมมั่นในตนเองสูง ขาดการรับฟังความคิดเห็นจากคนรอบข้าง แม้ว่าสหภาพแรงงานแห่งนั้นจะมีความเข้มแข็ง แต่บทบาทผู้นำจะเอื้อให้เกิดการบ่อนเซาะทำลายสหภาพให้อ่อนแอได้ง่ายขึ้น

5.2 กลุ่มแรงงานนอกระบบ กลุ่มแรงงานนอกระบบ เป็นแรงงานประเภทกลุ่มอาชีพ เช่น กลุ่มแท็กซี่ มอเตอร์ไซด์รับจ้าง รถตุ๋ม ทาบเร่แผงลอย เกษตรพันธสัญญา ผู้รับงานไปทำที่บ้าน เป็นต้น ปัญหาหลักของกลุ่มแรงงานนอกระบบ คือ ปัญหาที่ส่งผลต่อการประกอบอาชีพและทำให้ขาดรายได้ หรือไม่ได้รับการคุ้มครองด้านรายได้ เช่น กลุ่มมอเตอร์ไซด์รับจ้าง และคนขับแท็กซี่ พบว่า ปัญหาหลักมาจากการถูกตำรวจจับกุมริดไถ และเมื่อมีการปรับหรือส่งฟ้องศาลจะต้องเสียค่าปรับค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับรายได้ที่ได้รับในแต่ละวัน บางสถานที่ เช่น โรงพยาบาล ต้องจ่ายค่าเข้าไปปรับผู้โดยสาร กลุ่มรถตุ๋มพบปัญหาเรื่องการจ่ายส่วยให้ตำรวจ และหัวหน้าคุมคิวรถตุ๋ม กลุ่มทาบเร่แผงลอย พบปัญหาเรื่องค่าเช่าแผงหน้าร้านในราคาที่สูง ต้องเสียค่าเช่าสูงถึงเดือนละ 45,000 บาท เป็นต้น อีกทั้งถ้ามีการตั้งร้านเลยออกมายังบริเวณริมฟุตบาทจะต้องเสียค่าเช่าเพิ่มเติมให้กับเทศกิจ บางแห่งเฉลี่ยสูงถึงวันละ 500 บาท เป็นต้น ในขณะที่ผู้รับงานไปทำที่บ้านยังเข้าไม่ถึงการคุ้มครอง เนื่องจากกระทรวงแรงงานยังไม่มีกรอบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการปฏิบัติตาม พรบ. เช่น ไม่สามารถบังคับให้นายจ้างต้องปฏิบัติตามกฎหมายในเรื่องการจ่ายค่าจ้างตามอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ เป็นต้น ในช่วงที่ผ่านมา กลุ่มแรงงานนอกระบบได้มีการรวมตัวกันเองเป็นศูนย์ประสานงานแรงงานนอกระบบระดับชาติ ลักษณะการทำงานเน้นการทำงานผลักดันระดับนโยบาย หรือฝ่ายการเมือง เพื่อให้มีนโยบาย / แนวทาง หรือกลไกที่เอื้อต่อการประกอบอาชีพแต่ละกลุ่ม แต่พบปัญหาสำคัญในการรวมตัว คือ

5.2.1 การรวมตัวของกลุ่มที่มีความหลากหลายอาชีพและต้องมาขับเคลื่อนนโยบายร่วมกัน จำเป็นต้องมีฐานข้อมูลสมาชิกและสภาพปัญหาแต่ละกลุ่มที่ชัดเจน รวมถึงข้อเสนอที่คมชัด ซึ่งยังเป็นข้อจำกัดในการดำเนินการของกลุ่มอยู่

5.2.2 การรวมกลุ่มก็ยังได้ในเรื่องกลุ่มสวัสดิการเฉพาะกลุ่ม ยังไม่สามารถยกระดับเป็นภาพรวมสวัสดิการแรงงานนอกระบบที่สามารถตอบปัญหาการเข้าไม่ถึงสวัสดิการของแรงงานนอกระบบทุกกลุ่มอาชีพได้จริง มองเห็นเฉพาะปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มอาชีพตนเองเท่านั้น

5.2.3 แม้ว่าที่ผ่านมาได้รับการสนับสนุนงบประมาณการดำเนินการจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) แต่ก็ยังเป็นลักษณะการทำงานที่แหล่งทุนลงมากำกับทิศทางการดำเนินงานมากกว่าการเข้าใจปัญหาและมุ่งแก้ไขปัญหากลุ่มแรงงานนอกระบบจริงๆอย่างต่อเนื่อง ระยะเวลา

5.2.4 นายจ้างใช้ช่องว่างเรื่องรายได้ มาเป็นตัวแปรในการทำให้แรงงานนอกระบบไม่สามารถรวมกลุ่มเจรจาต่อรองได้อย่างจริงจัง เพราะกังวลเรื่องการไม่มีงานทำ

5.3 กลุ่มแรงงานข้ามชาติ ทำให้แรงงานข้ามชาติไม่สามารถจัดตั้งสหภาพแรงงานเป็นของกลุ่มตนเองได้โดยตรง นอกจากการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกับกลุ่มแรงงานในระบบ แต่ถ้าพื้นที่ใดไม่มีแรงงานในระบบก็พบข้อจำกัดในการรวมกลุ่มตามกฎหมายในพื้นที่อำเภอรอบนอกหรืออำเภอแถบชายแดน แรงงานในกิจการจ้างงานประเภทนี้เข้าไม่ถึงการคุ้มครองโดยเฉพาะมีสภาพการจ้างงานที่ไม่เป็นธรรม ร่างกายต้องอยู่กับสารเคมีตลอดเวลาแต่ขาดการดูแลป้องกัน รวมทั้งระยะเวลาในการทำงานที่ยาวนาน เช่น 10-12 ชั่วโมงต่อวัน แม้ว่าแรงงานกลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มที่นักพัฒนาองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ควรให้ความสำคัญในการทำงาน แต่กลับพบว่า มีความยากลำบากในการเข้าถึงคนงานเพราะเป็นพื้นที่ที่ต้องขออนุญาตนายจ้าง และนายจ้างมักห้ามในการพูดคุยเรื่องสิทธิเน้นได้เฉพาะเรื่องสุขภาพเท่านั้น บางครั้งพบปัญหาจากผู้บังคับใช้กฎหมายที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายจะออกนอกพื้นที่ต้องขออนุญาตเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่ก่อน ทั้ง ๆ ที่โดยข้อเท็จจริงแรงงานสามารถเดินทางได้อย่างอิสระแต่กลับไม่ได้รับอนุญาตให้สามารถเดินทางได้ ในเชิงนโยบายพบปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายในการพิสูจน์สัญชาติที่มีรายจ่ายในการดำเนินงานสูง บางกลุ่มแรงงานข้ามชาติที่ไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ก็ต่อพึ่งพาบริษัทนายหน้า ทำให้เสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนหลักหลายหมื่นสำหรับตัวแรงงานข้ามชาติเอง พบข้อจำกัดในการสื่อสารภาษาไทย การไม่เข้าใจสิทธิที่ตนเองพึงได้รับในเรื่องต่างๆ ทำให้ทั้งถูกละเมิดสิทธิและเข้าไม่ถึงสิทธิ บางครั้งกลุ่มแรงงานข้ามชาติ มีความทับซ้อนกับกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ซึ่งโดยข้อเท็จจริงใช้กฎหมายคนละฉบับ และการเข้าถึงการคุ้มครองในเรื่องต่างๆที่มีความแตกต่างกัน

5.4 กลุ่มแรงงานไทยไปทำงานต่างประเทศ ปัญหาสำคัญในกลุ่มแรงงานไทยไปทำงานต่างประเทศ คือ การถูกเอารัดเอาเปรียบโดยเฉพาะในกระบวนการจัดส่งแรงงานของบริษัทจัดหางานเอกชน รวมทั้งการถูกลอยแพเมื่อประสบปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาสุขภาพในการทำงาน สารเคมีในไร่ การไม่ได้รับรายได้ตามสัญญาจ้าง จึงทำให้ไม่มีเงินใช้หนี้ที่ไปกู้ยืมจำนวนมาก และทำให้เป็นแรงผลักดันให้ต้องไปทำงานต่างประเทศต่อไป มีความพยายามในการทำงานรวมกลุ่มแรงงานในจังหวัดอุดรธานี ซึ่งเป็นจังหวัดอันดับหนึ่งที่มีการจัดส่งแรงงานไทยไปทำงานต่างประเทศมากที่สุด เป็น “สหภาพช่วยคนทำงานต่างประเทศ” ตั้งอยู่ที่บ้านหนองขาม ต. หนองไผ่ อ.หนองหาน จ. อุดรธานี มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อต้องการช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการไปทำงานต่างประเทศตั้งแต่ต้นทางจนถึงประเทศปลายทางและเมื่อเจอปัญหาแล้วกลับมาภูมิภาคนี้ รวมถึงการป้องกันปัญหาการถูกหลอกลวงก่อนตัดสินใจไปทำงานต่างประเทศ

5.5 กลุ่มแรงงานภาครัฐวิสาหกิจ แรงงานภาครัฐวิสาหกิจ มี พรบ.แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ. 2543 บังคับใช้สำหรับในเรื่องการจัดตั้งให้เกิดสหภาพแรงงานขึ้นมาไม่ใช่ปัญหาหลัก เนื่องจากกฎหมายได้ระบุไว้ว่า 1 รัฐวิสาหกิจ สามารถจัดตั้งสหภาพแรงงานได้ 1 แห่ง โดยตรงอยู่แล้ว ปัญหาสำคัญของการรวมตัวของแรงงานกลุ่มนี้คือ การขยายจำนวนสมาชิก รัฐวิสาหกิจบางแห่งที่สมาชิกมีสวัสดิการดีแล้วไม่เห็นความสำคัญของการมีสหภาพแรงงาน บางอาชีพมีการรวมตัวยาก เช่น แอร์โฮสเตส นักบิน เพราะสภาพการทำงานมีระยะเวลายาวนานข้ามประเทศ และไม่ได้อยู่ติดพื้นที่ การถูกขัดขวางจากผู้บริหารระดับสูงที่ไม่เห็นความสำคัญของการมีสหภาพแรงงาน การถูกแทรกแซงจากรัฐหรือนักการเมืองที่เข้ามาเป็นคณะกรรมการ ประธานสหภาพแรงงานมักถูกกลั่นแกล้ง กีดกันการโยกย้ายตำแหน่งหน้าที่การงาน กระทั่งการให้ออกเพราะถูกกล่าวอ้างเรื่องทุจริตต่อหน้าที่ เป็นต้น เมื่อมาพิจารณาในกลุ่มแรงงานรัฐวิสาหกิจ กิจกรรมขนส่งโดยตรง พบว่า กิจกรรมขนส่งครอบคลุม 8 สาขา ได้แก่ เรือเดินทะเล ท่าเรือ รถไฟ การขนส่งสินค้าและการคมนาคมทางบก การคมนาคมขนส่งทางน้ำ การประมง การท่องเที่ยว และการบินพลเรือน ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ อีกทั้ง 8 สาขามีความแตกต่างทั้งในระดับรายได้ และรูปแบบการจ้างงานที่มีหลายรูปแบบ ทั้งแรงงานในระบบ แรงงานนอกระบบ และแรงงานข้ามชาติ รวมถึงแรงงานเหมาค่าแรง บางครั้งในกิจการเดียวกัน เสมือนว่าเป็นอุตสาหกรรมประเภทเดียวกัน แต่พบว่าก็ยังสามารถจำแนกประเภทได้แตกต่างกัน เช่น งานประเภทขนถ่ายกับงานประเภทขนส่งก็เป็นคนละประเภทงานอุตสาหกรรม ทำให้ไม่สามารถจัดตั้งเป็นสหภาพแรงงานเดียวกันได้ สำหรับในประเทศไทยมีเฉพาะภาครัฐวิสาหกิจ

เป็นสมาชิกเท่านั้น ยังไม่มีภาคเอกชน แต่พบว่าจำนวนสมาชิกลดลงและมีความยากลำบากในการจัดตั้ง มากยิ่งขึ้น ทำให้สหภาพแรงงานแต่ละแห่งมีความอ่อนแอและขาดการหนุนช่วยระหว่างกัน

5.6 กลุ่มข้าราชการและคนทำงานภาครัฐ การรวมตัวของข้าราชการและคนทำงาน ภาครัฐ ที่ผ่านมามีกฎหมายรองรับในการจัดตั้งและรวมกลุ่มของคนทำงานในภาคราชการโดยตรง หรือรวมทั้งตัวกฎหมายก็เป็นปัญหาในการทำให้ไม่สามารถรวมตัวได้ ทั้ง ๆ ที่ในงานภาคราชการ มีรูปแบบการจ้างงานที่มีการคุ้มครองและเข้าถึงสวัสดิการที่แตกต่างกันมาหลายระดับ ทั้งกลุ่ม ข้าราชการ กลุ่มพนักงานของรัฐ และกลุ่มลูกจ้างชั่วคราว ปัญหาสำคัญในการทำงานของข้าราชการ คือ การถูกแทรกแซงจากฝ่ายการเมืองในการทำงาน และถ้ามีการรวมตัวก็จะถูกผู้บริหารมีมาตรการ ในการขัดขวางรูปแบบต่างๆ ดังนั้นรูปแบบการรวมตัวจึงอาศัยเทคโนโลยีในการสื่อสารและติดตาม สถานการณ์ร่วมกัน

6. ปัญหาของการจัดสวัสดิการสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ สาเหตุของความไร้สัญชาติไว้ว่า โดยทั่วไปรัฐมักยอมรับให้สิทธิอาศัยแก่คนไร้รัฐในช่วงแรกที่พบตัวบุคคลเหล่านั้น และยอมรับให้ สัญชาติเมื่อเกิดการผสมกลมกลืนระหว่างบุคคลนั้น และสังคมไทย แต่ยังคงพบว่ามีอีกหลายคน ที่ยังไร้รัฐหรือไร้สัญชาติอยู่อีก เพราะคนเหล่านั้นไม่ทราบถึงวิธีการแก้ไขปัญหาก็พวกเขาประสบอยู่ หรือแม้แต่ในหลายกรณีที่รัฐไทยยอมรับแล้วที่จะให้ สัญชาติไทยแก่พวกเขา แต่พวกเขาก็ยังไร้สัญชาติ เพราะเขาไม่ทราบถึงนโยบายการให้สัญชาติของรัฐ ข้อค้นพบนี้จึงต้องมีการพัฒนาและถ่ายทอดองค์ ความรู้ในเรื่องการแก้ไขปัญหามา สาเหตุแห่งความไร้รัฐหรือไร้สัญชาติปรากฏใน 4 สาเหตุ คือ การอาศัย อยู่ในเขตชายแดน ระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน การหนีภัยความตายมาจากประเทศ เพื่อนบ้าน การอาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกลจากอำนาจรัฐ โดยเฉพาะบนพื้นที่สูง หรือในท้องทะเล และความไม่รู้ในรากเหง้าของตนหรือไม่อาจพิสูจน์ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ ยอมรับรากเหง้าของตน

ในขณะที่สังคมไทยยังแยกแยะความแตกต่างของปัญหาความไร้รัฐของบุคคลออกจากปัญหา ความไร้สัญชาติไม่ได้ ทั้งที่สองปัญหานี้มีความแตกต่างกัน เมื่อปัญหาแตกต่างกันกระบวนการแก้ไขจึง แตกต่างกัน หากบุคคลไร้รัฐ การแก้ไขปัญหาที่ตรงประเด็นก็ย่อมต้องให้ความสำคัญคุ้มครองของรัฐ โดยเริ่มต้นจากการให้ความคุ้มครองของรัฐแก่บุคคล แต่ยังไม่จำเป็นต้องให้สัญชาติ แต่ควรให้สิทธิ มนุษยชนขั้นพื้นฐาน และอาจตามมาด้วยสิทธิที่จะได้รับการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมาย ซึ่งทำได้โดยการยอมรับให้มีสถานะทางทะเบียนราษฎร เพื่อที่จะสามารถมีเอกสารพิสูจน์ทราบตัว บุคคล และเมื่อคนไร้รัฐได้รับการรับรองในทะเบียนราษฎรของรัฐใดรัฐหนึ่ง พวกเขาก็จะไม่ไร้รัฐอีก

ต่อไป พวกเขาจะไร้เพียงสัญชาติเท่านั้น พวกเขาจะมีสถานะเป็นราษฎรในประเทศที่ยอมรับพวกเขา ในทะเบียนราษฎร แม้ไม่มีสัญชาติ พวกเขายังมีรัฐหนึ่งยอมรับให้ความคุ้มครองในสถานะรัฐเจ้าของ ภูมิลาเนา ดังนั้น จึงทำให้การแก้ไขปัญหาผิดพลาด สังคมไทยไม่เข้าใจคำว่า “ไร้รัฐ” คิดว่าทุกกรณี เป็นเรื่อง “ไร้สัญชาติ” เพื่อแก้ไขปัญหาให้ตรงจุดจึงควรต้องแยกปัญหาเป็น 2 ส่วน คือ การจัดการ ปัญหาความไร้รัฐ และการจัดการปัญหาความไร้สัญชาติสังคมไทยมีความเป็นไปได้ที่จะแก้ปัญหาความ ไร้รัฐและความไร้สัญชาติในสังคมไทย แต่ไม่มีแนวคิด และวิธีการเดียวสำหรับการแก้ไขปัญหา ปัญหา ความไร้รัฐ และความไร้สัญชาติมีความหลากหลายทั้งสาเหตุและปรากฏการณ์ แนวคิดและวิธีการ แก้ไขจึงมีความหลากหลาย มีความเป็นไปได้มากที่จะร้องขอให้รัฐให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขั้น พื้นฐานแก่คนไร้รัฐ แต่มีความเป็นไปได้น้อยมากที่จะร้องขอให้รัฐให้สัญชาติแก่คนไร้รัฐ แต่มีความ เป็นไปได้ที่จะร้องขอให้รัฐยอมรับให้สัญชาติแก่คนไร้สัญชาติที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนราษฎรของรัฐมา นาน

เมื่อองค์ความรู้เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความไร้รัฐ และความไร้สัญชาติ รวมถึงกระบวนการ เรียนรู้ของคนไร้รัฐ คนไร้สัญชาติที่ยังมีวัยเยาว์ และมีการศึกษา พวกเขาสามารถนำองค์ความรู้นั้นไป แก้ไขปัญหาของตนได้ ในขณะที่คนไร้รัฐ คนไร้สัญชาติที่มีอายุ และไม่มีการศึกษา นั้น มีไม่ให้ความ สนใจที่จะเรียนรู้กฎหมายและนโยบายที่จะแก้ไขปัญหาของตน และไม่เชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของ กฎหมาย หวาดกลัวที่จะไปร้องขอสิทธิตามที่ตนมี อย่างไรก็ตามการที่จะปรับทัศนคติให้แก่นคนไร้รัฐ คนไร้สัญชาติที่มีอายุมากและมีทัศนคติที่จ้านต่อปัญหา หรือแสวงหาการแก้ไขปัญหาในทางที่ผิด เช่น การไปซื้อบัตรประชาชนของคนอื่นมาใช้ หรือใช้บัตรประชาชนปลอมแทนที่จะพยายามร้องขอให้ ได้มาซึ่งสัญชาติ หรือสิทธิอาศัยที่ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งคนไร้รัฐ คนไร้สัญชาติจำนวนไม่น้อย ในหลายพื้นที่ศึกษาที่จะแก้ไข ปัญหาของตนเอง โดยการไปซื้อบัตรประชาชนของคนอื่นมาใช้ หรือใช้บัตรประชาชนปลอม และในหลายกรณีที่ถูกจับได้และถูกเพิกถอนสิทธิในสถานะบุคคล แม้ผู้กระทำผิดจะถูกลงโทษ แต่ผู้ ได้รับผลกระทบนั้นอาจไม่ใช่เพียงแค่มารดาของผู้ซื้อบัตรประชาชน ของผู้อื่นมาใช้เท่านั้น แต่ยังอาจส่งผลไปยังบุตรที่ยังเกิดในระหว่างที่มารดาสวมตัวบุคคลของคนอื่น ปัญหาที่เกิดขึ้นกับมารดาส่งผลถึงบุตรด้วยประกอบปัญหาความไร้รัฐ ความไร้สัญชาติที่บุคคลประสบ เป็นปัญหาที่แก้ไขได้ แต่ความคั่งค้างของปัญหาจำนวนไม่น้อยที่เกิดจากความไม่ยอมรับรู้ในกฎหมาย และนโยบายที่มีอยู่และเอื้อต่อการแก้ไขปัญหาความไร้รัฐและความไร้สัญชาติให้แก่บุคคล ความไม่ยอมรับนั้นไม่หมายเพียงถึงความไม่รู้ แต่ยังรวมหมายถึงความไม่ยอมรับรู้ ปัญหาที่เผชิญอยู่

จึงเป็นปัญหาที่เกิดจากทัศนคติของเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่มีลักษณะติดลบกับคนไร้รัฐ คนไร้สัญชาติ ปัญหาความไร้รัฐ ความไร้สัญชาติเกิดจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้แก่

6.1 ปัญหาความล่าช้าในกระบวนการพิจารณาการให้สถานะบุคคลที่ขอด้วยกฎหมาย ซึ่งได้แก่ ความล่าช้าในกรณีการพิจารณาอนุมัติให้สถานะคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย แก่คนต่างด้าวที่อพยพเข้ามาในประเทศไทย หรือการพิจารณาอนุมัติให้สัญชาติไทยกับบุตรที่เกิดจาก บิดาและมารดาต่างด้าวที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย

6.2 ปัญหาคนไร้รัฐ คนไร้สัญชาติที่ตกหล่นจากทะเบียนราษฎร เพราะเจ้าหน้าที่รัฐไม่ยอม แจกบัตรและทะเบียนประวัติที่สำรวจแล้วให้กับคนไร้รัฐ คนไร้สัญชาติจึงเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่คนไร้รัฐ คนไร้สัญชาติต้องเผชิญ

6.2 ปัญหาเรื่องเอกสารที่เจ้าหน้าที่รัฐออกให้ขัดแย้งกันเอง

6.3 ปัญหาเรื่องข้อมูลตามปากคำของคนไร้รัฐ คนไร้สัญชาติกับเอกสารของทางราชการ ไม่ตรงกัน

6.4 ปัญหาเรื่องทัศนคติของเจ้าหน้าที่รัฐต่อคนไร้รัฐ คนไร้สัญชาติ

6.5 ปัญหาเรื่องเจ้าหน้าที่รัฐขาดความรู้ความเข้าใจในกฎหมายที่เกี่ยวกับสถานะบุคคล ที่อาจนำไปสู่การปฏิเสธที่จะรับคำร้องเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

6.6 เกิดจากตัวของคนไร้รัฐและคนไร้สัญชาติ นอกจากปัญหาความไร้รัฐ และไร้สัญชาติ จะมาจากเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาแล้ว ปัญหาดังกล่าวยังมาจากตัวของคนไร้รัฐ และคนไร้สัญชาติเองด้วย คือ

6.6.1 การไม่ไปยื่นคำร้องเกี่ยวกับสถานะบุคคลเมื่อเจ้าหน้าที่เปิดรับคำร้อง อันเนื่องมาจากความไม่รู้หรือการไม่รับทราบข้อมูล

6.6.2 การไม่ติดตามความคืบหน้าภายหลังการดำเนินการยื่นคำร้องเพื่อขอสถานะ บุคคลตามกฎหมาย โดยเฉพาะกรณีของการขอสถานะคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย บุคคลเหล่านี้จึงไม่ทราบความคืบหน้าของคำร้องของตนว่าได้ดำเนินการไปถึงขั้นใดแล้ว

6.6.3 การตกหล่นจากทะเบียนประวัติ หรือทะเบียนราษฎร ซึ่งยังเป็นปัญหาหนึ่งที่พบแต่ในปัจจุบันก็ลดน้อยลงมาก ทั้งนี้เพราะทางเจ้าหน้าที่รัฐได้พยายามทำการสำรวจหลายครั้ง เพื่อให้ครอบคลุมกับคนไร้รัฐ และคนไร้สัญชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยมานาน และตกหล่นจาก ทะเบียนดังกล่าวให้มากที่สุด

6.7 บุคคลที่เข้ามาช่วยคนไร้รัฐ และคนไร้สัญชาติแก้ไขปัญหาด้านความรู้ความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายเกี่ยวกับสถานะและสิทธิบุคคล ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การแก้ไขปัญหาไม่คืบหน้า เนื่องจากคนไร้รัฐและคนและคนไร้สัญชาติในประเทศไทยนั้นมีมากกว่าคนทำงานเพื่อแก้ไขปัญหา ดังนั้น ปัญหาการขาดผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญที่จะเข้าไปแก้ไขปัญหาด้านสถานะและสิทธิบุคคล จึงกลายเป็นปัญหาที่สำคัญคงปฏิเสธไม่ได้ว่ากระบวนการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาความรู้รัฐและความไร้สัญชาตินั้นต้องนำไปสู่ค่าใช้จ่ายในการทำงาน และที่สำคัญคนไร้รัฐและคนไร้สัญชาติส่วนใหญ่ที่เข้าไปช่วยเหลือส่วนใหญ่เป็นคนที่มีความฐานะยากจน

จากปัญหาการจัดสวัสดิการให้กับครอบครัว ขาดการระดม ความร่วมมือ และบูรณาการองค์ความรู้เกี่ยวกับสวัสดิการครอบครัวจากองค์กรต่าง ๆ เครือข่ายผู้ปกครองในโรงเรียน กลุ่มผู้ปกครอง ผู้ป่วยโรคต่าง ๆ ชมรมเครือข่ายผู้ปกครองคนเดียว สมาคมผู้ปกครองเด็กพิการ สโมสรครอบครัวไม่รุนแรง ชมรมคนรักศีลธรรม โดยแต่ละกลุ่มมีวิธีการดำเนินงานที่แตกต่างกัน มีกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่แตกต่างกันไปตามบริบทและทรัพยากรที่มีอยู่ ในขณะที่ปัญหาสวัสดิการเด็กและเยาวชน คือครอบครัวที่มีบุตรและไม่มีเวลาดูแล หรือผู้ปกครองที่มีรายได้น้อย ที่อาจต้องทิ้งลูกไว้ตามลำพังหรือปล่อยให้คนอื่นเลี้ยงดูหรือไม่มีญาติผู้ใหญ่คอยดูแลซึ่งอาจทำให้เด็กมีปัญหาทางสังคม แม้ว่าโดยพื้นฐานแล้วประชากรไทยจะเป็นสมาชิกของสังคมครอบครัวก็ตาม แต่เมื่อสังคมเมืองชาวเมืองจะเดือดร้อน นอกจากนี้ ปัญหาสวัสดิการผู้สูงอายุ คือ ผู้สูงอายุมีความต้องการความมั่นคงทางรายได้มากที่สุด แนวโน้มที่จะมุ่งเน้นการส่งเสริมในแง่ของการมีงานทำและรายได้ ข้อเสนอจากการศึกษานำเสนอแนวคิดบูรณาการเพื่อกำหนดรูปแบบการให้บริการสังคมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทยตลอดจนปัญหาสวัสดิการคนพิการ ปัญหาคือผู้พิการทางสายตาประสบปัญหาในการเข้าถึงข้อมูลไม่ได้ทั้งในรูปแบบเอกสารประจำ และการใช้สิ่งอำนวยความสะดวก ขาดกระบวนการส่งเสริมและพัฒนาวิชาชีพอย่างครอบคลุม ผู้พิการทางสายตาได้รับการฝึกอบรมทักษะการประกอบอาชีพหรือใช้สิทธิยืมเงินเพื่อประกอบอาชีพ แต่ไม่มีการศึกษาหรือการส่งเสริมอื่นใด นอกจากนี้ ปัญหาสวัสดิการสำหรับคนงานคือ สถานการณ์ในเมืองเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องของสภาพแรงงานและการใช้สิทธิ สถานประกอบการได้รับการปรับโครงสร้างใหม่เป็นบริษัทขนาดเล็ก แบ่งออกเป็นบริษัทขนาดเล็กหลายแห่ง โดยแต่ละแห่งอ้างว่าเป็นนายจ้างที่แตกต่างกัน เพื่อหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบในการคุ้มครองแรงงาน นอกจากนี้ยังมีรูปแบบการจ้างงานหลายประเภท ผลประโยชน์มีต่างกัน ยิ่งยากต่อการบูรณาการแรงงานในธุรกิจเดียวกัน อำนาจต่อรอง

น้อยกว่า ปัญหาสวัสดิการของกลุ่มชาติพันธุ์ คือ คนไร้สัญชาติส่วนใหญ่ไม่มีสถานะทางกฎหมายในประเทศไทย และไม่มีสถานะเป็นนิติบุคคลในประเทศไทยด้วยหรือไม่ กรณีคนบนที่สูงซึ่งจำนวนไม่มากนักจึงไม่มีเอกสารรับรอง บุคคลตามกฎหมาย ดังนั้นจึงไม่มีเอกสารประจำตัวที่ออกโดยรัฐใดในโลก หรือโดยองค์กรใด ๆ ระหว่างประเทศในโลก พวกเขากลายเป็นคนไร้สัญชาติไม่ใช่แค่คนไร้สัญชาติ ไม่มีรัฐใดให้ความคุ้มครองเป็นรัฐแห่งสัญชาติ หรือแม้แต่รัฐบาลบ้านเกิด เป็นผู้อพยพผิดกฎหมายของประเทศ

ประโยชน์ของการจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์

การจัดสวัสดิการมีประโยชน์สำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์ในส่วนของสิทธิประโยชน์นั้นสมควรที่จะได้ให้ความสำคัญในเรื่องนี้โดยเฉพาะ ดังเช่นที่ (มัทยา ศรีพนา, 2557) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการจัดสวัสดิการไว้ ประกอบด้วย

1. ด้านการศึกษาอบรม หรือการได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตสำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์ ควรให้ความสำคัญต่อการประชาสัมพันธ์ หรือจัดโครงการให้ผู้ได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตด้วยคุณภาพชีวิตที่ดี
2. ด้านสุขภาพอนามัย ควรกำหนดมาตรการจัดสวัสดิการสังคมด้านสุขภาพอนามัยแบบครบวงจร และเพิ่มบริการช่องทางพิเศษ และจำนวนสถานพยาบาลสำหรับครอบครัว เด็ก และเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์ โดยเฉพาะเป็นกรณีพิเศษ
3. ด้านที่อยู่อาศัย ควรจัดสวัสดิการสังคมด้านการสงเคราะห์เกี่ยวกับที่อยู่อาศัยสำหรับซึ่งไร้อาศัยให้เพียงพอต่อความต้องการ และความจำเป็นของผู้สูงอายุ
4. ด้านการทำงาน และการมีรายได้รัฐควรจัดสวัสดิการด้านสังคมสำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์อย่างเหมาะสม
5. ด้านนันทนาการ ควรจัดหากิจกรรมนันทนาการเพื่อให้ได้รู้สึกผ่อนคลายความเครียด และสามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

6. ด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ควรจัดให้มีนักกฎหมายช่วยเหลือด้านนี้ เพราะจะเข้าใจความรู้สึกและความเดือดร้อนของครอบครัว เด็ก และเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์ด้วยกันเป็นอย่างดี

7. ด้านบริการทางสังคม การจัดสวัสดิการสังคมด้วยการจ่ายเบี้ยยังชีพ การขึ้นทะเบียน เข้าถึงสิทธิสำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์ และเงินสงเคราะห์การจัดการศพ

8. พัฒนาระบบสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุขึ้นไปเป็นการเฉพาะ โดยให้ความสำคัญในเรื่องของ

8.1 รัฐจะต้องยืดการเกษียณอายุของผู้สูงอายุบางอาชีพที่จำเป็นออกไปจากเดิม เนื่องจาก บางอาชีพจำเป็นต้องอาศัยคนที่มีทักษะและประสบการณ์ในการทำงาน

8.2 สนับสนุนให้มีการจ้างงานผู้สูงอายุตามความรู้ความสามารถ โดยให้มีมาตรการลดภาษีสำหรับองค์กรเอกชนที่จ้างผู้สูงอายุ เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจให้กับภาคเอกชนในการเปิดรับผู้สูงอายุเข้ามาทำงานเพิ่มมากขึ้น

8.3 สนับสนุนงบประมาณสำหรับหน่วยงานภาครัฐจ้างผู้สูงอายุ โดยให้มีความยืดหยุ่น ทั้งค่าจ้าง วิธีการจ้าง เปิดโอกาสทั้งวิชาชีพและต่ำกว่าวิชาชีพ

8.4 สนับสนุนให้ครอบครัวดูแลผู้สูงอายุ โดยให้มีมาตรการลดภาษีสำหรับบุตรที่ดูแลบิดามารดา ญาติสายตรงที่เป็นผู้สูงอายุ

8.5 ควรส่งเสริมการประกันตนเองก่อนสูงอายุในรูปแบบที่มีความหลากหลายกว่าการประกันชีวิต และประกันสุขภาพ ศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุในช่วงวัยต่าง ๆ เพื่อเป็นหลักประกันการดำรงชีวิตในยามที่แก่ชราอายุมากขึ้น ไม่ให้เป็นภาระต่อครอบครัว และสังคม

8.6 สนับสนุนกลุ่มกิจกรรมของผู้สูงอายุแบบอื่น ๆ นอกจากการรวมกลุ่มของชมรมผู้สูงอายุตามปกติ

ประโยชน์ของการจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์เกี่ยวกับการศึกษา หรือการได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับชีวิต ควรมีการกำหนดมาตรการสวัสดิการสังคมที่ครอบคลุมด้านสุขภาพและสุขภาพจิต จัดให้มีกิจกรรมสันทนาการ คลายเครียด ควรมีการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับที่อยู่อาศัยและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ให้กับประชาชน

สรุปท้ายบท

การจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงานและกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นกิจกรรมขั้นพื้นฐานของมนุษย์ในการบริหารจัดการในเรื่องของการสร้างระบบสวัสดิการอย่างมีส่วนร่วมโดยที่ประชาชนได้รับประโยชน์ ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศที่ส่งผลให้คนไทยมีความสุขในการใช้ชีวิตอย่างเป็นธรรมได้ความรู้ความสามารถและศักยภาพในการป้องกันปัญหาและพัฒนาตัวเองได้ ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมการจัดทำฐานข้อมูลอย่างเป็นระบบลดความเหลื่อมล้ำในด้านสวัสดิการต่าง ๆ ยกระดับคุณภาพชีวิตและการศึกษารวมถึงทำให้เป็นกลไกสำคัญในการอำนาลดความเหลื่อมล้ำของประเทศตอนเช้าส่งเสริมพัฒนาธุรกิจไม่มีความครอบคลุมในทุกด้านเพื่อลดปัญหาความยากจน แต่ก็ยังประสบปัญหาในการจัดสวัสดิการในด้านต่าง ๆ น่าจะเป็นเกี่ยวกับผู้สูงอายุเด็กหรือครอบครัว รวมไปถึงแรงงานและผู้พิการและชาติพันธุ์ต่าง ๆ ทั้งนี้เนื่องจากมีความหลากหลายของอาชีพ และไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควรจึงจำเป็นต้องพัฒนาและสร้างประโยชน์ให้กับกลุ่มที่ได้รับสวัสดิการอย่างทั่วถึงทั้งในด้านการศึกษา ด้านสุขภาพอนามัย ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการทำงานและรายได้ นันทนาการ กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม รวมถึงการบริการทางสังคมในลักษณะการพัฒนาระบบสวัสดิการให้ครอบคลุมในทุกด้าน

คำถามท้ายบท

1. จงอธิบายความหมายและความสำคัญของการจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์
2. จงวิเคราะห์ความสำคัญของการจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์
3. ให้นักศึกษาบอกรัตถุประสงค์ของการจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์
4. จงยกตัวอย่างปัญหาของการจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์
5. ให้นักศึกษาอธิบาย และยกตัวอย่างประโยชน์ของการจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงาน และกลุ่มชาติพันธุ์

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2546). *พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546*. กรุงเทพฯ : กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- จักรภพ ดุลศิริชัย และวิภาวี กฤษณะภูติ. (2551). การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับคนพิการในจังหวัดขอนแก่น:กรณีศึกษาบุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น. *วารสารวิจัย มข. (ฉบับบัณฑิตศึกษา)* สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 1(1), 41-53.
- จิตรา วีรบุรินทร์. (2546). *รูปแบบการจัดบริการสังคมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชัยพร พิบูลศิริ. (2551). การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรชุมชน. *วารสารพัฒนบริหารศาสตร์*, 48(1), 57-84.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2546). *บทสังเคราะห์ภาพรวมการพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดาวิน ชายชีวินลิขิต. (2548). *แนวทางในการพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวกับสวัสดิภาพและสวัสดิการของเด็กและเยาวชนในประเทศ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตร์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- บุษยรัตน์ กาญจนดิษฐ์. (2556). *ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการจัดตั้งแรงงาน*. สืบค้นเมื่อ กันยายน 2, 2564 จาก <https://voicelabour.org/>.
- มัทยา ศรีพนา. (2557). *การจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในประเทศไทย*. สืบค้นเมื่อ กันยายน 2, 2564 จาก <https://library.senate.go.th>.
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการส่งเสริมและพัฒนาองค์กรภาคประชาสังคม พ.ศ. 2558. (2558). สืบค้นเมื่อ กันยายน 2, 2564 จาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2558/E/194/1.PDF>.
- รัตติยา พนาจันทร์. (มปป.). *การส่งเสริมประชาชนเป็นหุ้นส่วนร่วมกับรัฐในการจัดสวัสดิการสังคม*. (เอกสารวิชาการ). กรุงเทพฯ : กลุ่มงานคณะกรรมการกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ และผู้พิการ สำนักกรรมการ 3.

- ฤทธิชัย ชุนสิทธิ์. (2556). *ความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลตำบลปากน้ำแหลมสิงห์ อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี*. (งานนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์). ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สาวิตรี ทยานศิลป์. (2554). *เครือข่ายครอบครัวกับการจัดสวัสดิการสังคม 1*. สืบค้นเมื่อ กันยายน 2, 2564 จาก <http://www.familynetwork.or.th/content>.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2544). *พระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ พ.ศ. 2544*. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- อนัญญา มุลเพ็ญ. (2562). *"ความเหลื่อมล้ำ" ปัญหาที่ทุกรัฐบาลต้องแก้*. สืบค้นเมื่อ กันยายน 2, 2564 จาก <https://www.posttoday.com/economy/news/575594>.
- อภิญา เวชยชัย และศิริพร ยอดกมลศาสตร์. (2547). *สวัสดิการสังคม ฉบับชาวบ้าน: แนวคิดนโยบายแนวทางปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ ฯ : อติสันเพรส โปรดักส์.

แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 5

หัวข้อเนื้อหาประจำบท

1. ความหมายการจัดสวัสดิการในสังคมไทย
2. วัตถุประสงค์ของสวัสดิการในสังคมไทย
3. รูปแบบของสวัสดิการในสังคมไทย
4. ปัญหาของสวัสดิการในสังคมไทย
5. ประโยชน์ของสวัสดิการในสังคมไทย
6. แนวโน้มของสวัสดิการในสังคมไทย
7. กรณีศึกษาของการจัดสวัสดิการในสังคมไทย

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. เพื่อให้ผู้เรียนบอกความหมายการจัดสวัสดิการในสังคมไทย
2. เพื่อให้ผู้เรียนบอกวัตถุประสงค์และยกตัวอย่างสวัสดิการในสังคมไทย
3. เพื่อให้ผู้เรียนอธิบายรูปแบบของสวัสดิการในสังคมไทย
4. เพื่อให้ผู้เรียนวิเคราะห์ปัญหาของสวัสดิการในสังคมไทย
5. เพื่อให้ผู้เรียนบอกประโยชน์ของสวัสดิการในสังคมไทย
6. เพื่อให้ผู้เรียนวิเคราะห์แนวโน้มของสวัสดิการในสังคมไทย

วิธีสอน และกิจกรรมการเรียนรู้

1. วิธีสอน

- 1.1 วิธีสอนแบบบรรยาย
- 1.2 วิธีสอนแบบอภิปราย
- 1.3 วิธีสอนแบบศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง
- 1.4 วิธีสอนแบบกลุ่มกิจกรรม

2. กิจกรรม

2.1 ผู้สอนแนะนำเนื้อหาวิชา วัตถุประสงค์ การเรียนการสอน และการประเมินผล พร้อมทั้งแบ่งนักศึกษาออกเป็น 6 กลุ่ม

2.2 ผู้สอนแจกเอกสารให้นักศึกษาทุกคนได้ศึกษาด้วยตนเอง อธิบายถึงวิธีการจัดกิจกรรม เพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ และมอบหมายงานให้นักศึกษาไปศึกษาค้นคว้านอกชั้นเรียน

2.3 ผู้สอนบรรยาย ใช้สื่อ power point ให้นักศึกษาสังเกต และจดจำเนื้อหาที่เรียนที่เป็นพื้นฐานของรายวิชา โดยผู้เรียน และผู้สอนร่วมอภิปรายสรุปเนื้อหาพร้อมกัน เน้นการให้นักศึกษาเป็นศูนย์กลาง และเรียนรู้เชื่อมโยง

2.4 นักศึกษาทำชิ้นงานในหัวข้อที่นักศึกษา และอาจารย์ได้ตกลงกัน

2.5 กลุ่มกิจกรรมประกอบด้วย

ความหมายการจัดสวัสดิการในสังคมไทย

วัตถุประสงค์ของสวัสดิการในสังคมไทย

รูปแบบของสวัสดิการในสังคมไทย

ปัญหาของสวัสดิการในสังคมไทย

ประโยชน์ของสวัสดิการในสังคมไทย

แนวโน้มของสวัสดิการในสังคมไทย

กรณีศึกษาของการจัดสวัสดิการในสังคมไทย

2.6 นักศึกษาแต่ละกลุ่มนำเสนอหน้าชั้นเรียนตามเนื้อหาที่ได้รับมอบหมาย

สื่อการเรียนการสอน

1. สื่อ power point รายวิชา หลักการพื้นฐานสวัสดิการสังคม
2. เอกสารประกอบคำบรรยาย รายวิชา หลักการพื้นฐานสวัสดิการสังคม
3. สื่อวีดิโอแบบออนไลน์

การวัดผล และการประเมินผล

1. สังเกตความสนใจในการเรียน
2. สังเกตการมีส่วนร่วมอภิปราย
3. สังเกตการณ์ทำกิจกรรมกลุ่ม
4. เปรียบเทียบการนำเสนอหน้าชั้นเรียนของแต่ละกลุ่ม

บทที่ 5

การจัดสวัสดิการในสังคมไทย และกรณีศึกษา

การจัดสวัสดิการในสังคมไทย ซึ่งเป็นสิทธิที่ทุกคนต้องได้รับ ความต้องการขั้นพื้นฐาน คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่พักอาศัย และยารักษาโรค รัฐต้องจัดหาที่อยู่อาศัยให้ประชาชน ไม่ว่าพวกเขาจะอาศัยอยู่ในเมืองใหญ่ หรือในชนบทห่างไกล นำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. ความหมายการจัดสวัสดิการในสังคมไทย
2. วัตถุประสงค์ของสวัสดิการในสังคมไทย
3. รูปแบบของสวัสดิการในสังคมไทย
4. ปัญหาของสวัสดิการในสังคมไทย
5. ประโยชน์ของสวัสดิการในสังคมไทย
6. แนวโน้มของสวัสดิการในสังคมไทย
7. กรณีศึกษาของการจัดสวัสดิการในสังคมไทย

ความหมายการจัดสวัสดิการในสังคมไทย

การจัดสวัสดิการในสังคมไทย เป็นกระบวนการในการวางแผนการจัดสวัสดิการที่ได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รวมทั้งพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 และมีความสอดคล้องกับปฏิญญาสากลขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชน ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านและองค์กรต่าง ๆ ได้ให้ความหมายไว้ ประกอบด้วย

สุจิตา แจ้งประจักษ์ (2563) กล่าวว่า สวัสดิการสังคมปรากฏอย่างชัดเจนในพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 ระบุว่า สวัสดิการสังคม หมายถึง ระบบการจัดบริการทางสังคมซึ่ง เกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ไขปัญหา การพัฒนา และการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึงเหมาะสมเป็นธรรม และให้เป็นไปตามมาตรฐาน ทั้งทางด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงาน และการมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรมและบริการทางสังคมทั่วไป

โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับ และการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ

สำนักงานปลัด กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2550) ได้กล่าวถึงพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ.2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2550 ได้ให้ความหมายสวัสดิการ สังคมหมายถึง ระบบการจัดบริการสังคม ซึ่งเกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ไขปัญหา การพัฒนา และการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสม เป็นธรรม และให้เป็นไปตามมาตรฐานทั้งทางด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงานและการมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรม และบริการ ทางสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับ และมีส่วนร่วมในการจัด สวัสดิการสังคมทุกระดับ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544) ได้กล่าวถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) ซึ่งได้รวมความคิด รวบรวมเรื่องความหมายของสวัสดิการสังคมของทั้งนักวิชาการสังคมสงเคราะห์ นักบริหาร และนักปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องทั้งในภาครัฐและเอกชน มีข้อสรุปความหมายที่ครอบคลุมไว้ว่าสวัสดิการสังคม คือ ระบบการจัดบริการสังคม เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคมและพัฒนาสังคม รวมทั้งการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตได้ในระดับมาตรฐาน โดยบริการจะต้องตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชนให้ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างทั่วถึง และเป็นธรรม ทั้งในด้านการมีศึกษาที่ดี การมีสุขภาพอนามัย การมีที่อยู่อาศัย การมีงานทำ การมีรายได้ การมีสวัสดิการแรงงาน การมีความมั่นคงทางสังคม นันทนาการ และบริการสังคมทั่วไป

ดาวิน ชายชีวินลิขิต (2548) กล่าวว่า สวัสดิการสังคม เป็นเรื่องของทุกคนในสังคม เพราะคำว่าสวัสดิการ หรือสวัสดิภาพมีความหมายในแง่การอยู่ดีกินดี (social well-being) ของทุกคนไม่เฉพาะผู้ยากไร้เท่านั้น คนทุกคนที่เกิดมาในโลกนี้ ตามปณิญาสาขององค์การสหประชาชาติในเรื่องสิทธิมนุษยชนกำหนดว่า คนทุกคนจะต้องได้รับการตอบสนอง ความต้องการขั้นพื้นฐานอันเป็นสิทธิที่ทุกคนจะต้องได้รับ และเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องจัดบริการต่าง ๆ ไว้ให้ และความต้องการขั้นพื้นฐานเป็นสิ่งที่ทุกคนรู้ว่าหมายถึง อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรคเป็นปัจจัยพื้นฐานที่รัฐจะต้องจัดหาที่อยู่อาศัยให้ประชาชน โดยจัดให้ประชาชนได้มีงานทำเพื่อมีเงินสำหรับซื้อ เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค

จัดให้มีสถานพยาบาลสำหรับประชาชนเมื่อเจ็บป่วย ไม่ว่าจะประชาชนคนนั้นจะอาศัยอยู่ในเมืองใหญ่หรือในชนบทที่ห่างไกล

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2546) กล่าวว่า สวัสดิการสังคม (Social Welfare) หมายถึง ระบบการจัดบริการสังคม เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม และพัฒนาสังคม รวมทั้งการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตได้ในระดับมาตรฐาน โดยบริการดังกล่าวจะต้องตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชนให้ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ซึ่งขอบเขตของงานสวัสดิการสังคม (Fields of Social Welfare) ที่สำคัญมีด้วยกัน 7 ด้าน ได้แก่ 1) การศึกษา (Education) 2) สุขภาพอนามัย (Health Care) 3) การประกันรายได้ (Income Maintenance) การมีงานทำและมี สวัสดิการแรงงาน 4) ที่อยู่อาศัย (Housing) 5) ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมถึงความมั่นคงทางสังคม (Safety in Life and Property) 6) นันทนาการ (Recreation) 7) บริการทางสังคมของปัจเจกบุคคล (Personal social services) ทั้งนี้ ระบบบริการสังคมต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิที่ประชาชนต้องได้รับและเข้ามามีส่วนร่วมในระบบการจัดบริการสังคมทุกภาคส่วนในทุกระดับ ซึ่งระบบการจัดบริการสังคมที่จัดขึ้นโดยภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคม ได้แก่ ภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรชุมชน (ชุมชนและประชาชน) ที่มุ่งตอบสนอง ต่อความต้องการจำเป็นพื้นฐานของประชาชนตามสิทธิที่ประชาชนพึงจะต้องได้รับ เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว เป็นบริการหรือกิจกรรมใด ๆ ที่หน่วยงานราชการ หรือองค์กรธุรกิจเอกชนจัดให้มีขึ้นเพื่อให้ข้าราชการ พนักงาน หรือผู้ที่ปฏิบัติงานอยู่ในองค์กรนั้นๆ ได้รับความสะดวกสบายในการทำงาน มีความมั่นคงในอาชีพ มีหลักประกันที่แน่นอนในการดำเนินชีวิต หรือได้รับประโยชน์อื่นใดนอกเหนือจากเงินเดือน หรือค่าจ้างที่ได้รับอยู่เป็นประจำ ทั้งนี้ เพื่อเป็นสิ่งจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานมีขวัญและกำลังใจที่ดี เพื่อจะได้ใช้กำลังกาย กำลังใจ และสติปัญญาความสามารถของตนในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ไม่ต้องวิตกกังวล ปัญหายุ่งยากทั้งในทางส่วนตัวและครอบครัวทำให้มีความพอใจในงาน มีความรักงานและตั้งใจที่จะทำงานนั้นให้นานที่สุด สำหรับสวัสดิการที่สมบูรณ์แบบนั้นย่อม หมายถึงสวัสดิการที่ให้แก่ลูกจ้าง ทั้งในที่ทำงาน (On - the - Job), นอกเวลาทำงานแต่ยังอยู่ในที่ทำงาน (Off - the - job within the workplace), นอกสถานที่ทำงาน (Outside the workplace) นอกจากนั้นจะต้องไม่ให้เฉพาะลูกจ้างเท่านั้น แต่จะต้องรวมถึงครอบครัวและชุมชนด้วย

มาริสสา ฎุเพ็ชร์ (2535) กล่าวว่า สวัสดิการสังคมเป็นงานที่มุ่งช่วยเหลือประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ทั้งในยามปกติ และในยามที่ประสบปัญหา การให้ความช่วยเหลือมีหลายรูปแบบ ทั้งที่เป็นเงินสิ่งของ การดูแลและการให้บริการ (Cashes Kinds Care and Services) โดยมีองค์ประกอบของกิจกรรมด้านการศึกษา การสาธารณสุข ที่อยู่อาศัย การประกันรายได้ การจ้างงาน และบริการสังคม

ความสำคัญของสวัสดิการในสังคมไทย

กระบวนการจัดสวัสดิการตามหลักการของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีความสำคัญของสวัสดิการและขั้นตอนสำคัญ 4 ขั้นตอน ดังนี้ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2548)

1. วางแผนการจัดสวัสดิการ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของผู้รับบริการ ครอบครัวและชุมชน ร่วมกันพิจารณาการให้สวัสดิการให้แก่ผู้รับบริการ ครอบครัว หรือชุมชน โดยที่จะใช้สวัสดิการที่เป็นทางการ หรือสวัสดิการที่ไม่เป็นทางการ ขึ้นอยู่กับบริบททางสังคม ทุนทางสังคม และภาคีหนุนเสริมในแต่พื้นที่

2. การดำเนินการจัดสวัสดิการ ภายใต้ผลการประเมินสถานะ ความต้องการ และความจำเป็น หรือปัญหาของผู้รับบริการและจัดกิจกรรมตามลำดับความสำคัญ

3. การวางแผนดำเนินการในระดับชุมชน ต้องกำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ สถานที่ ระยะเวลา และงบประมาณ การติดตามประเมินผล โดยละเอียด และชัดเจน มีการตั้งคณะทำงาน รับผิดชอบ และประชุมชี้แจงผู้เกี่ยวข้องให้มีความสนใจตรงกัน

4. การวางแผนให้ความช่วยเหลือ ทั้งแผนระยะสั้น แผนระยะยาว

5. การดำเนินการช่วยเหลือการจัดสวัสดิการ ดังนี้

5.1 ดำเนินการตามแผนที่วางไว้ในลักษณะหรือรูปแบบการส่งเสริมการพัฒนา การ สงเคราะห์การคุ้มครอง การป้องกันการแก้ไข และการบำบัดฟื้นฟู โดยให้ผู้รับบริการ ครอบครัวชุมชนมีส่วนร่วม

5.2 ให้บริการสังคมที่เหมาะสมกับสภาพปัญหา ความต้องการ ความจำเป็นของผู้รับบริการ ครอบครัว ชุมชน

5.3 ระดมทรัพยากรในชุมชน และประสานงานหรือส่งเรื่องต่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ใน ชุมชนและนอกชุมชนได้ร่วมให้ความช่วยเหลือหรือพัฒนา

5.4 การจัดสวัสดิการสังคม จะต้องนำไปสู่การส่งเสริมพัฒนาผู้รับบริการทั้งระดับบุคคล กลุ่มชุมชน เพื่อให้ผู้รับบริการได้รับการพัฒนาและสามารถทำหน้าที่ทางสังคมได้อย่างเหมาะสม

5.5 การจัดสวัสดิการจะต้องกระตุ้นส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้รับบริการได้ใช้ศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มกำลังความสามารถ

วิจิตร ระวิวงศ์ (2532) ให้ความเห็นว่า สวัสดิการสังคมมีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคม ในฐานะที่เป็นเป้าหมายหนึ่งของการพัฒนาสังคม ดังนั้นสวัสดิการสังคมยังอาจหมายถึงการกำหนดนโยบายสังคมโดยรัฐ ที่จะมึผลต่อความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 บริการ ได้แก่ บริการประกันสังคม (Social Insurance) บริการสงเคราะห์ประชาชน การประชาสงเคราะห์ (Public Assistance) และบริการสังคม (Social Service)

อภิญา เวชชัย และศิริพร ยอดกมลศาสตร์ (2547) ได้สังเคราะห์ความหมายของงานสวัสดิการสังคมว่ามี 3 ลักษณะ ได้แก่

1. สวัสดิการสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์สังคม ระบบการจัดบริการสังคมที่ครอบคลุมฐานชีวิตทั้งมวลของมนุษย์ การได้รับการตอบสนองความจำเป็นพื้นฐาน การเข้าถึงคุณภาพชีวิต และความมั่นคงของ ชีวิตในระยะยาวอย่างยั่งยืน การได้รับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในระดับต่าง ๆ สวัสดิการที่เคารพ ยอมรับในคุณค่า และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ประสบปัญหาสวัสดิการที่อยู่บนฐานความหลากหลาย เป็นธรรมทางสังคม

2. สวัสดิการสังคมแบบกว้างขวางและครอบคลุมเรื่องระบบการให้บริการและความมั่นคงของชีวิต มากขึ้น สวัสดิการที่ประกอบด้วยองค์ประกอบที่รอบด้าน เช่น 7 ด้านของความมั่นคงในชีวิต เช่น การศึกษา สาธารณสุข ที่อยู่อาศัย รายได้และการมีงานทำ ความมั่นคงทางสังคม นันทนาการ และบริการทางสังคม

3. สวัสดิการสังคมที่มองเชิงลึกในด้านการพัฒนา และบริการเสริมสร้างพลังอำนาจให้แก่กลุ่มผู้ใช้บริการมากกว่าการสงเคราะห์เป็นด้านหลัก สวัสดิการในความหมายนี้ให้ความสำคัญกับแนวคิดสิทธิมนุษยชน ความเสมอภาค ความเท่าเทียมทางโอกาส การเสริมสร้างพลังอำนาจให้แก่กลุ่มเป้าหมายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการ จัดสวัสดิการของตนเองมากขึ้น สวัสดิการจึงเป็นเรื่องการพิทักษ์และคุ้มครองสิทธิ การส่งเสริมสวัสดิภาพ และการพัฒนาความสามารถของกลุ่มเป้าหมาย

ทัศนีย์ ลักษณะวิชนชัย (2545) กล่าวไว้ว่า บริการสังคมใหญ่ ๆ ได้แก่

1. โครงการประกันรายได้ เช่น การประกันสังคม และการประชาสงเคราะห์ หรือการช่วยเหลือทางสังคม (Social Assistance)
2. บริการสุขภาพ (Health Services)
3. โครงการทางการศึกษา (Educational Programs)
4. ที่อยู่อาศัย (Housing)
5. บริการสังคมสงเคราะห์ หรือบริการสังคมปัจเจกบุคคล (Social Work Services or Personal Social Services) และได้กล่าวต่อไปอีกว่า บริการแก้ไขผู้กระทำความผิด (Correctional Services) โครงการโภชนาการ (Nutrition Programs) การวางแผนครอบครัว (Families Planning) และบริการ สังคมอื่น ๆ มักจะถูกกละเลยและไม่เขียนไว้ในนโยบายสังคม

ธีระ ศรีธรรมรักษ์ และวิทย์ ชนะภัย (2538) ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์ การจัดสวัสดิการสังคม ในแง่ของประชาชนที่ควรคำนึงถึง ได้แก่ จัดให้ตรงตามความต้องการของประชาชน การให้ประชาชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมรับผิดชอบในการจัดสวัสดิการ การจัดให้ประชาชนทุกระดับโดยเท่าเทียมกัน ความสม่ำเสมอ การไม่เป็นภาระแก่ประชาชน อีกทั้งในเรื่องหลักเกณฑ์การจัดสวัสดิการสังคม ในแง่ของรัฐหรือองค์กรนั้น รัฐหรือองค์กรที่จัดบริการสวัสดิการสังคมอาจจะต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ สำคัญ ๆ ได้แก่ คำนึงถึงต้นทุนหรืองบประมาณ คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น คำนึงถึงผลประโยชน์ ที่ได้รับ คำนึงถึงการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาสำหรับหลักการจัดสวัสดิการสังคมของไทยนั้น จะคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน ความต้องการขั้นพื้นฐาน ความยุติธรรมทางสังคม การมีส่วนร่วมของคน ในสังคมทุกระดับและความโปร่งใส การจัดสวัสดิการสังคมนั้นจะต้องคำนึงถึงต้นทุน หรืองบประมาณ ผลกระทบ ผลประโยชน์ และการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

อีกทั้ง สมชัย จิตสุชน และคณะ (2554) ได้กล่าวว่า ความสำคัญของสวัสดิการในสังคมไทย ได้แก่

1. การให้บริการสังคม (Social Service) หมายถึง การที่รัฐให้บริการขั้นพื้นฐานกับประชาชน ทุกคน เช่น การให้การศึกษาฟรี 15 ปี การให้ประกันสุขภาพกับทุกคน และการให้บริการฝึกฝีมือแรงงาน เป็นต้น
2. การประกันสังคม (Social security) หมายถึง ระบบที่ช่วยดูแลประชาชนในกรณี ที่ประสบ ปัญหาเป็นครั้งคราว เช่น ตกงาน พืชผลเสียหาย และราคาพืชผลตกต่ำ เป็นต้น สิทธิประโยชน์ จากองค์ประกอบนี้มีลักษณะชั่วคราว แต่อาจมีบางโครงการที่มีลักษณะถาวร เช่น สิทธิได้รับประโยชน์

จากการว่างงานในระบบประกันสังคม การได้ประโยชน์จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อผู้ประกันตนว่างงานลง แต่สิทธิ ในการได้รับการประกันมีลักษณะถาวรเท่าที่ผู้ประกันตนยังอยู่ในระบบ

3. การช่วยเหลือทางสังคม (Social assistance) หมายถึง ระบบที่มุ่งดูแลผู้ด้อยโอกาส เช่น คนพิการ และผู้ป่วยเรื้อรังที่ไม่สามารถทำงานได้ เป็นต้น สิทธิประโยชน์ในระบบนี้มีลักษณะกึ่งชั่วคราว กึ่งถาวร เนื่องจากผู้มีสิทธิมีก็มีลักษณะถาวร เช่น พิการถาวร และป่วยถาวร เป็นต้น

4. การส่งเสริมสนับสนุนหุ้นส่วนทางสังคม (Social Partnership support) เป็นการบริหารจัดการเพิ่มเติมเพื่อให้ระบบสวัสดิการสังคมทำงานได้ดียิ่งขึ้น เช่น การส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม และส่งเสริมความเท่าเทียมกันในการมีชีวิตในสังคม เป็นต้น

อีกทั้ง ปรีชา อ่วมปัญญา (2549) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบที่สำคัญ คือ นวัตกรรม หรือความคิด วัตถุ สิ่งของ รวมทั้งรูปแบบวิธีการ และแนวปฏิบัติที่บุคคลคิดว่าเป็นสิ่งใหม่ ซึ่งการยอมรับนวัตกรรมที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงมีขั้นตอนเกี่ยวกับการตัดสินใจ 5 ขั้นตอน ได้แก่

1. ขั้นที่ 1 ความตระหนักในการรับนวัตกรรม หรือทราบว่ามีนวัตกรรมประเภท หรือชนิดนั้น ๆ เกิดขึ้น
2. ขั้นที่ 2 เกิดความสนใจในนวัตกรรม เห็นได้จากการแสวงหาความรู้ในเรื่องนั้นเพิ่มเติม
3. ขั้นที่ 3 ประเมินค่านวัตกรรม เป็นการประเมินข้อมูลที่ได้รับว่าสมควรจะรับหรือไม่อย่างไร หากนวัตกรรมไม่มีคุณค่าก็จะถูกละทิ้งไป
4. ขั้นที่ 4 ทดลองใช้นวัตกรรม หากผลการประเมินได้รับการตัดสินใจว่ายอมรับแล้วก็จะเกิดการทดลองใช้นวัตกรรม หากผลการทดลองไม่เป็นที่พอใจ การตัดสินใจรับนวัตกรรมจะยุติลง
5. ขั้นที่ 5 ถ้าปรากฏผลการทดลองเป็นที่พอใจ กระบวนการรับนวัตกรรมก็จะเกิดขึ้น

เช่นเดียวกับ กนกรัตน์ ชูศรี (2549) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสวัสดิการในสังคมไทย โดยภาคชุมชนเพื่อชุมชน เป็นการแสดงให้เห็นถึงความก้าวล้ำทาง ความคิดของมนุษย์ และพลังอันเข้มแข็งของชุมชน เสริมด้วยความทันสมัย ถือเป็นความสมบูรณ์แบบ ความคิดที่คนตัวเล็ก ๆ มีองค์ความรู้เพียงน้อยนิด สามารถแสดงถึงพลังและศักยภาพอันยิ่งใหญ่ของชุมชนให้ สังคมภายนอกได้รับรู้ จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการ สวัสดิการชุมชน กองทุนช่วยเหลือผู้เสียชีวิต การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและ ผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วมในกลุ่มนำไปสู่การพัฒนา ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสวัสดิการ ชุมชนในรูปแบบที่แตกต่างกันซึ่งทำให้เกิดปัญหา การบริหารจัดการที่เกิดจากผู้นำและสมาชิก กลุ่ม กองทุนช่วยเหลือผู้เสียชีวิตขาดความรู้ความเข้าใจ

ร่วมกัน ผู้นำขาดความซื่อสัตย์ต่องานที่บริหาร สมาชิก เห็นประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม จึงควรมีการสร้างเสริมความเข้มแข็งในการบริหารจัดการ กลุ่มกองทุนช่วยเหลือผู้เสียชีวิตเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ต่อไปในอนาคต

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2548) ได้ให้ความสำคัญของสวัสดิการในสังคมไทย คือ ระบบการจัดบริการสังคม เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม และพัฒนาสังคม รวมทั้งการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตได้ในระดับมาตรฐาน โดยบริการดังกล่าวจะต้องตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชนให้ได้รับการ พัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ทั้งในด้านการศึกษาที่ดี การมีสุขภาพอนามัย การมีที่อยู่ อาศัย การมีงานทำ การมีรายได้ การมีสวัสดิการแรงงาน การมีความมั่นคงทางสังคมนันทนาการ และบริการสังคมทั่วไป โดยระบบบริการสังคมต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิที่ประชาชนต้อง ได้รับและเข้ามามีส่วนร่วมในระบบการจัดบริการสังคมในทุกระดับ

ระพีพรรณ คำหอม (2557) ได้ให้ความสำคัญของสวัสดิการในสังคมไทย คือ ระบบการจัดบริการทางสังคมซึ่งเกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ไขปัญหา การพัฒนา และการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้ อย่างทั่วถึง เหมาะสม เป็นธรรมและให้เป็นไปตามมาตรฐาน ทั้งทางด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงานและการมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรม และบริการสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับ และการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ

วัตถุประสงค์ของสวัสดิการในสังคมไทย

สวัสดิการที่เกิดขึ้นและวัตถุประสงค์ของสวัสดิการในสังคมไทย โดยมีนักวิชาการหลายท่าน และองค์กรที่ให้ข้อคิดเห็น ดังนี้

อุทัย หิรัญโต (2523) ซึ่งประมวลวัตถุประสงค์ของสวัสดิการในสังคมไทย หากพิจารณาถึงวิธีการพัฒนาสังคมในเชิงรูปแบบการทำงาน ดังนี้

1. การสงเคราะห์ ถือเป็นการพัฒนาที่มุ่งช่วยเหลือผู้ที่มีปัญหาในระดับปัจเจกบุคคล
2. การพัฒนาชุมชน เป็นการพัฒนาที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตในเชิงพื้นที่

3. การจัดระเบียบชุมชน เป็นวิธีการที่มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาที่มาจากความล้มเหลวของงานพัฒนาชุมชนเดิม หรือกล่าวได้ว่าเป็นการจัดระเบียบชุมชนเสียใหม่

4. การกระทำทางชุมชน เป็นการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่ โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม แสดงศักยภาพในงานอย่างเต็มความสามารถ

หากพิจารณาถึงวิธีการพัฒนาสังคมในเชิงกลวิธี อาจแบ่งวัตถุประสงค์ของสวัสดิการในสังคมไทยและวิธีการพัฒนาสังคม ดังนี้

1. การพัฒนาสังคมโดยการเสริมสร้างระบบต่าง ๆ ในสังคมให้เท่าเทียมกันเรียกว่าดุลยภาพแห่งการพัฒนา

2. การพัฒนาสังคมโดยอาศัยการเชื่อมโยงองค์ความรู้หลากหลายสาขาวิชา เพื่อจัดการกับปัญหาหรือปรากฏการณ์ทางสังคมในองค์รวม

3. การพัฒนาสังคมโดยการแสวงหาข้อเท็จจริงทางสังคมในด้านต่าง ๆ ก่อนที่จะดำเนินการพัฒนาสังคม

องค์ประกอบของการพัฒนาสังคม ถือเป็นส่วนสำคัญในการหนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อการบรรลุเป้าหมาย โดยเฉพาะองค์ประกอบจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องต้องได้รับการจัดวางอย่างเหมาะสม ซึ่งวัตถุประสงค์ของสวัสดิการในสังคมไทย ดังนี้

1. นโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาสังคม ซึ่งต้องมีความชัดเจนโดยมีเป้าหมายหลักเพื่อสร้างสังคมให้เจริญรุ่งเรือง และเกิดความสงบสุขภายในประเทศ

2. เป้าหมายด้านต่าง ๆ จำเป็นต้องกำหนดไว้ล่วงหน้าเพื่อเลือกกระบวนการพัฒนาให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกัน

3. งบประมาณสนับสนุน การพัฒนาสังคมจำเป็นต้องมีปัจจัยมาสนับสนุนอย่างเพียงพอ ไม่เฉพาะแต่งบประมาณเท่านั้นแต่กำลังทรัพยากรมนุษย์และการจัดการก็เป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ

รูปแบบของสวัสดิการในสังคมไทย

สวัสดิการสังคมภายใต้กลยุทธ์ เพื่อความกินดีอยู่ดีและมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน สวัสดิการสังคมแบบต่างๆ ที่จัดในสังคมจึงเป็นรูปธรรมของความเป็นรัฐสวัสดิการว่าไปในทิศทางไหน และมาก-น้อยเพียงใด ภายใต้ระบบสวัสดิการสังคมหรือระบบความมั่นคงทางสังคมที่มีการใช้กันทั่วโลก

ในปัจจุบันนั้นสามารถแบ่งกลยุทธ์ (Strategies) และ มีโปรแกรม (Programmes) ของการให้บริการทางสวัสดิการสังคมออกเป็นหลายแบบ ดังนี้ (โชคชัย สุทธาเวช, 2549)

1. แบ่งตามกลยุทธ์หลักในการจัดสวัสดิการสังคม

1.1 การประกันสังคม (Social Insurance) วิธีการหลัก ก็คือ การทำประกันไว้ล่วงหน้า โดยปกติคือจ่ายเงินประกันตามเงื่อนไขที่กำหนดแล้วจึงใช้สิทธิได้ โดยปกติการการประกันสังคมจะรับผิดชอบจัดทำหรือบริหารโดยรัฐหรือการกำกับของรัฐ แม้อาจจะบริหารในรูปองค์การอิสระก็ตาม เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคนจำนวนมาก

1.2 การบริการสังคม (Social Service) วิธีการหลัก ก็คือ การจัดบริการในสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงอยู่ในสังคม ซึ่งส่วนใหญ่รัฐจะเป็นผู้จัด โดยผู้รับบริการอาจได้รับบริการฟรี หรือจ่ายเงินตามกำหนด

1.3 การสังคมสงเคราะห์ (Social Work) วิธีการหลักก็คือการจัดบริการหรือให้สิ่งของและเงินฟรีในสิ่งที่จำเป็นต่อการป้องกัน หรือแก้ปัญหาความเดือดร้อนหรือมีความยากลำบาก แต่ส่วนใหญ่เป็นการแก้ปัญหาเมื่อเดือดร้อน ซึ่งหน่วยงานรัฐ (ส่วนใหญ่) และเอกชน (ส่วนน้อย) เป็นผู้จัด โดยผู้รับบริการไม่ต้องจ่ายเงิน

1.4 การใช้กลยุทธ์ผสมผสาน (Mixed Strategies) คือ ใช้ทั้งสามอย่างผสมผสานกัน กลยุทธ์ทั้งสี่นี้กลยุทธ์หลักในการเสริมสร้างความเป็นรัฐสวัสดิการ และภายใต้กลยุทธ์เหล่านี้จะมีโปรแกรมหรือโครงการหรือระบบการจัดกิจกรรมที่หลากหลายและแตกต่างกันไป โดยไม่ต้องใช้คำว่าโปรแกรมหรือโครงการนำหน้าก็ได้ เช่น มีการจัดตั้งกองทุน ไม่มีการจัดตั้งกองทุน แต่ใช้งบประมาณรัฐ นายจ้างหรือ เอกชน และเป็นไปตามกรอบขององค์การผู้จัดและผู้รับบริการด้วย เป็นต้น ฉะนั้นในเนื้อหาที่กล่าวถึงในบทความนี้จึงสามารถพิจารณาโปรแกรม หรือโครงการหรือกิจกรรมการจัดสวัสดิการสังคมได้อย่างหลากหลายการจัดแบ่ง ดังนี้

2. แบ่งตามความเกี่ยวข้องกับการจ้างงานในสถานประกอบการ ได้แก่

2.1 การประกันสังคม (Social Insurance)

2.2 กองทุนเงินทดแทน (Workmen's Compensation)

2.3 กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (Provident Fund)

2.4 โครงการที่รับผิดชอบโดยนายจ้าง (Employers' Liability Program)

2.5 โครงการที่จัดโดยองค์การของลูกจ้าง (Union's Responsible Program)

3. แบ่งตามความไม่เกี่ยวข้องกับการจ้างงานในสถานประกอบการ ได้แก่

3.1 การบริการทางสังคม (Social or Public Services) เช่น การสาธารณสุข การศึกษา ในภาคบังคับ การป้องกันภัยในชีวิตและทรัพย์สินและการป้องกันประเทศ การจัดที่อยู่อาศัย การช่วยเหลือเป็นกรณีพิเศษสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ สวัสดิการและการดูแลเด็ก เช่น การจัดตั้ง ศูนย์เลี้ยงเด็ก และการบริการครอบครัว ซึ่งให้กับประชาชนโดยทั่วไป

3.2 การสังคมสงเคราะห์ (Social or Public Assistance) เป็นสวัสดิการที่จัดตามหลักการ สังคมสงเคราะห์ (Social Work) มักจะเป็นการให้เปล่าในตัวตน สิ่งของ หรือบริการ หรือหลายอย่าง ร่วมกัน ที่จัดให้กับประชาชนผู้ด้อยโอกาสหรือมีปัญหาพิเศษ เช่น คนตาบอด ผู้สูงอายุ ผู้ป่วย ผู้พิการ ผู้ที่ขาดผู้อุปการะ ผู้ไม่มีงานทำ ผู้ประสบภัยหรือภาวะยากลำบากอื่น ๆ โดยเฉพาะผู้ที่ตกจากระบบ สวัสดิการหลัก ๆ ในระบบการจ้างงาน เช่น การประกันสังคม กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ และกองทุนเงิน ทดแทน

3.3 การประกันสังคมนอกสถานประกอบการ เช่น การทำประกันสังคมโดยผู้ประกอบอาชีพ อิสระต่าง ๆ

4. แบ่งตามที่มาของเงินทุนที่ใช้

4.1 ใช้จากงบประมาณของรัฐบาลกลางหรือท้องถิ่น (ทั้งหมดหรือโดยส่วนใหญ่) ได้แก่ การสังคมสงเคราะห์ และการบริการสังคม (โดยส่วนใหญ่) โดยอาจจัดตั้งเป็นกองทุน หรือ ในการใช้จ่าย งบประมาณประจำปี

4.2 ใช้จากงบประมาณของรัฐ แรงงาน นายจ้าง ได้แก่ การประกันสังคม

4.3 ใช้จากงบประมาณของนายจ้าง ได้แก่ สวัสดิการที่นายจ้างจัดให้คนทำงานของตน

4.4 ใช้จากงบประมาณของลูกจ้าง ได้แก่ สวัสดิการที่จัดโดยสหภาพแรงงาน หรือสหกรณ์ ออมทรัพย์ในสถานประกอบการให้กับสมาชิก และครอบครัว

4.5 ใช้จากงบประมาณของสมาชิกในองค์การหรือชุมชน (โดยรัฐหรือองค์การปกครองส่วน ท้องถิ่นสมทบ) ได้แก่ สวัสดิการของสหกรณ์ประเภทต่างๆ และสวัสดิการชุมชนที่มีให้กับสมาชิก

4.6 ใช้จากเงินค่าบริการที่ผู้รับบริการจ่าย

4.7 ใช้จากหลายแหล่งเงินผสมผสานกัน

5. แบ่งตามผู้ให้บริการ ได้แก่

5.1 รัฐเป็นผู้ให้บริการ

- 5.2 องค์การสาธารณประโยชน์หรือองค์การอาสาสมัครเป็นผู้ให้บริการ
- 5.3 นายจ้างเป็นผู้ให้บริการ
- 5.4 สหภาพแรงงานเป็นผู้ให้บริการ
- 5.5 สหกรณ์ออมทรัพย์เป็นผู้ให้บริการ
- 5.6 องค์การธุรกิจเป็นผู้ให้บริการ
- 5.7 องค์การชุมชนเป็นผู้ให้บริการ
- 5.8 องค์การของประชาชนหรือสมาชิกแบบอื่น ๆ เป็นผู้ให้บริการ
6. แบ่งตามผู้รับบริการ ได้แก่
  - 6.1 ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐอื่น ๆ
  - 6.2 ผู้ใช้แรงงานภาคเอกชนในสถานประกอบการทั่วไป
  - 6.3 ผู้ใช้แรงงานนอกสถานประกอบการ/ผู้ประกอบการอาชีพอิสระ
  - 6.4 สมาชิกในองค์การประชาชนรูปแบบต่าง ๆ
  - 6.5 แรงงานอพยพ
  - 6.6 ผู้ลี้ภัย
  - 6.7 ประชาชนทั่วไป
  - 6.8 ประชาชนเฉพาะกลุ่มต่าง ๆ
7. แบ่งตามประเภทภาคองค์กรผู้จัด ได้แก่
  - 7.1 จัดโดยองค์การภาครัฐ
  - 7.2 จัดโดยองค์การภาคประชาชน
  - 7.3 จัดโดยองค์การภาคธุรกิจเอกชน

ในขณะที่กิติพัฒน์ นนทปัทมะดุล (2544) ได้กล่าวถึง การจำแนกถึงรูปแบบและแนวคิด สวัสดิการสังคม ดังนี้

1. สวัสดิการสังคมแบบชั่วคราว บรรเทาปัญหา หรือแบบเก็บตก แนวความคิดนี้มีความเชื่อว่า บุคคลในสังคมจะได้รับการตอบสนองความต้องการทางสังคมที่สำคัญสองแหล่งใหญ่คือ ครอบครัว และตลาดโดยจะปล่อยให้ประชาชนที่เดือดร้อน หรือมีความต้องการทางสังคม ช่วยเหลือตนเองเป็นส่วนใหญ่ โดยรัฐจะเข้าไปช่วยเหลือในส่วนที่ ประชาชนช่วยเหลือตนเองไม่ได้จริง ๆ และในตลาดของระบบ เศรษฐกิจเสรีที่ประชาชนทั่วไปมีอำนาจซื้อ บริการได้ ซึ่งแนวคิดนี้มีความเชื่อพื้นฐานที่ว่ากลไกตลาด

จะปรับตัวเองได้อย่างเสรี และเป็นอัตโนมัติ รัฐควรเข้าไปแทรกแซงตลาดให้น้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ หรือหากพิจารณาในอีกแง่มุมหนึ่งก็เป็น แนวความคิดที่รอให้เกิดปัญหาทำก่อน แล้วจึงแก้ไขมากกว่าจะเป็น การป้องกัน

2. แนวคิดสวัสดิการสังคมแบบสัมฤทธิ์ทางอุตสาหกรรม แนวคิดสวัสดิการสังคมแบบสัมฤทธิ์ผล ทาง อุตสาหกรรม เป็นแนวความคิดที่มองว่าสวัสดิการสังคมเป็นเสมือนกลไกหนึ่งในระบบเศรษฐกิจ โดยใช้มาตรการทางด้านภาษีอากรและการเงินการคลัง ตลอดจนผลตอบแทนในอาชีพเป็นสิ่งตอบสนอง ความต้องการของบุคคลที่เป็นกำลังผลิต การจัดสวัสดิการแบบนี้ใช้เกณฑ์การจัดสรรโดยพิจารณาจาก ความสามารถในการทำงาน สถานภาพ หรือบทบาทในการทำงาน และผลิตผลในการทำงานเป็นสำคัญ

3. แนวคิดสวัสดิการสังคมแบบสถาบัน (สวัสดิการสังคมแบบสถาบันเป็นแนวคิดที่ถือว่า สวัสดิการสังคมเป็นสถาบันสังคมหนึ่งที่มีความสำคัญที่จะก่อให้เกิดบูรณาการในสังคม ถึงแม้สังคม จะมีความมั่นคงแล้วสวัสดิการสังคมก็ยังคงทำหน้าที่ให้ระบบของสังคมดำเนินไปได้อย่างราบรื่น ขณะที่ระบบเศรษฐกิจการค้าเสรี สร้างความไม่เป็นธรรมทางสังคมเศรษฐกิจอันเป็นธรรมชาติที่หลีกเลี่ยง ได้ยาก แนวคิดสวัสดิการสังคมแบบสถาบันจะดำเนินการควบคุมกันไปเพื่อเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลง ทางเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมดังกล่าว

อีกทั้ง ระพีพรณ คำหอม (2557) ยังได้กล่าวถึงรูปแบบงานสวัสดิการสังคมขึ้นอยู่กับระบบ การเมือง การปกครอง ระบบเศรษฐกิจ และระบบ สังคม วัฒนธรรมของแต่ละประเทศ การจัดบริการ สวัสดิการสังคม ซึ่งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่แตกต่างกันเพื่อให้เกิดการกระจายบริการสวัสดิการสังคม ให้กับกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทาง สังคม ขณะที่กลุ่มประเทศสังคมนิยมส่วนหนึ่งเชื่อว่ารัฐควรมีหน้าที่จัดสรร ทรัพยากรบริการและสวัสดิการสังคมให้กับประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียมกันและเป็นธรรมรัฐ ในฐานะผู้ปกครองจะไม่ ปล่อยให้บริการสวัสดิการสังคมเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคลบริการของรัฐ ในลักษณะนี้คำนึงถึงความเสมอภาคของคนทุกคนในสังคมที่พึงได้รับบริการจากรัฐ เป็นต้น จากความเชื่อ จึงส่งผลให้งานสวัสดิการสังคมของแต่ละประเทศแตกต่างกัน

ปัญหาของสวัสดิการในสังคมไทย

มีนักวิชาการหลายท่าน และองค์กรที่ให้ข้อคิดเห็น ปัญหาของสวัสดิการในสังคมไทย ดังนี้ (รัตติยา พนาจันทร์, 2557)

1. ปัญหาของสวัสดิการในสังคมไทยด้านนโยบายด้านความยุติธรรมในสังคม (Social justice) คือ ขอบเขตทั้งด้าน ความยุติธรรมทางเศรษฐกิจ การเมือง (มีสิทธิ-ไม่มีสิทธิ-มีส่วนร่วม-ไม่มีส่วนร่วม) และความยุติธรรม จากกระบวนการยุติธรรม รวมไปถึงความเสมอภาคของกลุ่มคนและชนชั้นต่าง ๆ ในสังคม

2. ปัญหาของสวัสดิการในสังคมไทยด้านนโยบายด้านศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ในสังคม (Social dignity) เช่น นโยบาย เรื่องการจัดการแบ่งแยกแตกต่าง (discrimination) ระหว่างเพศ ระหว่างเชื้อชาติ ระหว่างศาสนา ระหว่างอาชีพ และระหว่างชนชั้น การแบ่งแยกแตกต่างทำให้คนบางกลุ่มถูกเบียดขับจากสังคม (social exclusion) ถูกรังเกียจเหยียดหยาม ถูกข่มเหง และได้รับการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียม

3. ปัญหาของสวัสดิการในสังคมไทยด้านนโยบายด้านความมั่นคงทางสังคม (social security) ซึ่งทั้งหมดเป็นเรื่องสวัสดิการ โดยตรง เพราะสวัสดิการเป็นหลักประกันที่สำคัญยิ่งของความมั่นคงในชีวิต ในประเทศอุตสาหกรรม ก้าวหน้าหรือทุนนิยมก้าวหน้า โครงการความมั่นคงทางสังคม (social security Scheme) ที่สำคัญที่สุด คือ โครงการประกันสังคม (social insurance scheme) ซึ่งเป็นการร่วมมือระหว่างรัฐบาล นายจ้าง และลูกจ้าง โดยรัฐบาลเป็นกลไกเชื่อมโยงประสานและดำเนินงานให้มีขึ้น แต่โครงการสวัสดิการที่อยู่ในความรับผิดชอบของรัฐบาลมากที่สุด คือ การบริการ (Social Service) ได้แก่ การศึกษา บริการสาธารณสุข ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมไปถึงบริการสาธารณสุขอื่น ๆ ส่วนสุดท้ายที่รัฐบาลต้อง รับผิดชอบโดยตรงด้านงบประมาณ แต่บริการคนเฉพาะกลุ่ม คือ การช่วยเหลือทางสังคม (social assistance) การช่วยเหลือคนชรา คนพิการ เด็กและเยาวชน

4. ปัญหาของสวัสดิการในสังคมไทยด้านนโยบายสิทธิขั้นพื้นฐานของสังคม (social basic right) ในประเทศที่มีระบบ เศรษฐกิจและการเมืองก้าวหน้ามั่นคง สิทธิเสรีภาพและระบบประชาธิปไตยเข้มแข็ง ถือว่าสิทธิพื้นฐาน ทางสังคมเป็นสิ่งที่ประชาชนทุกคนต้องมี ไม่จำแนกกลุ่มคนและชนชั้น และสิทธิพื้นฐานนี้ จะเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่จะทำให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรมทางสังคม ความมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ และเข้าถึงความมั่นคงทางสังคมและสวัสดิการต่าง ๆ ได้ ในประเทศที่มีประชาธิปไตยเข้มแข็ง สิทธิพื้นฐาน ทางสังคมจะกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญอย่างละเอียดและชัดเจน มีตั้งแต่สิทธิที่จะได้รับหลักประกันของชีวิต หน้าที่การทำงานตั้งแต่เกิดจนตาย

5. ปัญหาของสวัสดิการในสังคมไทยด้านนโยบายด้านการสร้างทุนทางสังคม (social capital building) ทุนทางสังคมจะเป็นตัวเชื่อมโยงประชาชนให้มีความกลมเกลียวและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

องค์ประกอบการเชื่อมโยง มีปัจจัยหลัก คือ ประเพณีวัฒนธรรม ความไว้วางใจต่อกัน (Trust) และเครือข่ายเชื่อมโยง (network) ที่สร้างความสัมพันธ์ต่อเนื่อง การทบทวนพิจารณาปัญหาจุดอ่อนของทุนนิยม และมองเป็นคุณค่าของทุนทางสังคมที่เคยเข้มแข็ง จึงได้มีความพยายามที่จะส่งเสริมแนะนำให้มีการรื้อฟื้นพัฒนา เพื่อนำมาแก้ปัญหาสังคมและเศรษฐกิจ ลดความรุนแรงของการแก่งแย่งแข่งขัน ในระบบทุนนิยมให้สังคมร่วมมือกันสร้างสรรค์ แบ่งปัน และเกื้อกูลต่อกันให้มากขึ้น โดยผ่านสายใยของครอบครัว ชุมชน ด้วยกลไกของประเพณีวัฒนธรรม ความไว้วางใจต่อกัน และการประสานสัมพันธ์ของเครือข่ายภาคประชาชน

6. ปัญหาของสวัสดิการในสังคมไทยด้านนโยบายการมีส่วนร่วมจากคนในสังคมหรือการเป็นหุ้นส่วนทางสังคม (social partnership) การทำให้ทุกคนเป็นหุ้นส่วนทางสังคมเพื่อทำให้ทุกคนรับผิดชอบร่วมกัน มองเห็นส่วนได้ส่วนเสียที่เกิดขึ้นในชุมชนและสังคม จะได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาให้ดีขึ้น ในประเทศเยอรมัน เนเธอร์แลนด์ และฝรั่งเศส โครงการรัฐธรรมต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาสังคมนั้น จะเป็นการร่วมมือร่วมใจกันระหว่างรัฐบาล ชุมชน หน่วยงานพัฒนาเอกชน หรือมูลนิธิต่าง ๆ ผู้ปฏิบัติงานจะเป็น คนในชุมชนและนักพัฒนาเอกชน ส่วนงบประมาณสนับสนุนโดยรัฐ และการบริจาคของชุมชนและธุรกิจ

เกษรา ชัยเหลือองอุไร (2562) กล่าวว่า ปัญหาและอุปสรรคของสวัสดิการสังคมในประเทศไทยที่ทำให้สวัสดิการสังคมเน้นไปที่การสงเคราะห์มากกว่าการทำงานในเชิงป้องกันปัญหา เกิดจากปัจจัยหลายประการ เช่น ปัญหาความเจริญทางเศรษฐกิจที่กระจุกตัวอยู่แต่ในเมือง การลงทุนด้านการศึกษาที่อาจไม่ตอบสนองกับ ความต้องการของตลาดแรงงาน สถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ส่งผลกระทบ ต่อเนื่องให้ระบบสวัสดิการสังคมไทย ยังไม่ก้าวพ้นรูปแบบในการสงเคราะห์และทำให้ประชาชน ยังจำเป็นต้องพึ่งพิงการช่วยเหลือจากรัฐบาล แนวคิดการจัดสวัสดิการสังคม ผ่านการทำงาน (Workfare) จะเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่น่าสนใจสำหรับประเทศไทย โดยจะเน้นให้ผู้เดือดร้อนที่ยังพอมีศักยภาพอยู่สามารถพัฒนาตนเองให้พึ่งตนเองได้ หรือกลับเข้าไปแข่งขันในตลาดแรงงานได้อย่างสมบูรณ์แบบผ่านการพัฒนาทักษะทางวิชาชีพ และได้รับแรงกระตุ้นจากทุกภาคส่วนให้เกิดการสร้างงานมีรายได้ นอกจากนี้ ภาครัฐต้องหาพันธมิตรในการดำเนินงานสำหรับจัดสวัสดิการสังคม เช่น CSR ชุมชน ประชาสังคม NGO เพื่อให้เกิดการประสานงานอย่างเป็นระบบแบ่งเบาภาระของรัฐบาล ในการรับผิดชอบต่อการจัดสวัสดิการเพียงฝ่ายเดียว ทั้งนี้จะทำให้เกิดบริการที่หลากหลายขึ้น ประชาชนจะได้ประโยชน์ตรงกับความต้องการที่แท้จริง

เจมส์ มิทซ์ลีย์ (James Midgley, 1997) ได้กล่าวถึงบริการสังคมใหญ่ ๆ ได้แก่ โครงการประกันรายได้ เช่น การประกันสังคม (Social Insurance) และการประชาสงเคราะห์ หรือการช่วยเหลือทางสังคม (Social Assistance) บริการสุขภาพ (Health Services) โครงการทางการศึกษา (Educational Programs) ที่อยู่อาศัย (Housing) บริการสังคมสงเคราะห์ หรือบริการสังคมปัจเจกบุคคล (Social work Services or Personal Social Services) และได้กล่าวต่อไปอีกว่า บริการแก้ไขผู้กระทำความผิด (Correctional Services) โครงการ โภชนาการ (Nutrition Programs) การวางแผนครอบครัว (Families Planning) และบริการสังคมอื่น ๆ มักจะถูกกละเลยและไม่เขียนไว้ในนโยบายสังคมในการจัดบริการสังคมนี้ รัฐจะดำเนินการภายใต้ระบบภาษี (the tax system) หรือโดยการให้เงินอุดหนุน (subsidies) หรือการสร้างแรงจูงใจ (incentives)

ประโยชน์ของสวัสดิการในสังคมไทย

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ข้อเสนอถึงประโยชน์ของสวัสดิการในสังคมไทย ได้ดังนี้ (ทัศนีย์ ลักขณาภิชนัช, 2548)

1. ประโยชน์ในด้านสนองความต้องการพื้นฐาน การจัดสวัสดิการสังคมจะต้องคำนึงถึงปัญหาความจำเป็นและความต้องการพื้นฐานของมนุษย์เป็นสำคัญ ได้แก่ ความต้องการทางกายภาพ ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย ความต้องการความเป็นเจ้าของและความรัก ความต้องการการมีชื่อเสียง และความต้องการประสบความสำเร็จในชีวิต
2. ประโยชน์ในด้านสิทธิและความรับผิดชอบ การจัดสวัสดิการสังคมเป็นสิทธิของประชาชนในฐานะพลเมืองของรัฐที่มีสิทธิจะได้รับการบริการสังคมจากรัฐเพื่อให้ประชาชนอยู่ดีมีสุข มีความมั่นคงทางสังคม ซึ่งรัฐอาจจะกำหนดมาตรการการบริการสังคมซึ่งรัฐสามารถดำเนินการได้ภายใต้ระบบภาษี การให้การอุดหนุน หรือการสร้างแรงจูงใจ
3. ประโยชน์ในด้านความเสมอภาคและความยุติธรรม การจัดสวัสดิการที่ดีควรคำนึงถึงความเท่าเทียมกันของประชาชนทุกคนในฐานะพลเมืองของรัฐ โดยไม่เลือกปฏิบัติและไม่ถูกตัดโอกาสในการที่จะได้รับการให้บริการขั้นพื้นฐาน โดยรัฐ

สุรางค์รัตน์ จำเนียรพล (2544) ได้จำแนกประโยชน์ในด้านแนวคิดประชาสังคมตามความแตกต่างในเรื่องทัศนคติและอุดมการณ์ ดังนี้

1. ประชาสังคมแบบรัฐนิยม ถูกใช้มากในประเทศโลกที่สาม ประชาสังคมแบบรัฐนิยมคือว่า ขัดกับหลักปรัชญาของประชาสังคม เป็นเพียงการช่วงชิงวาทกรรมของ รัฐเพื่อคงรักษาสถานภาพ อำนาจเดิมไว้โดยการกระจายอำนาจและเปิดช่องให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในระดับหนึ่ง แต่ศูนย์กลาง ในการตัดสินใจคือรัฐหรือก็คือการจัดตั้ง “ประชาสังคม” โดยรัฐ เช่น แนวคิดประชารัฐ มีเป้าหมาย ในการเพิ่มศักยภาพในการจัดการและรักษาสถานภาพรัฐไว้ ท่ามกลางความอ่อนแอของรัฐในกระแส โลกาภิวัตน์

2. ประชาสังคมแบบทุนนิยม เป็นกระแสที่ต้องการลดบทบาทของรัฐในทางเศรษฐกิจ และสังคมลง เช่น บทบาทด้านการจัดสวัสดิการสังคม หรือการแทรกแซงตลาดเพื่อความมั่นคง การแปรรูปกิจการของรัฐให้เป็นเอกชนเพื่อเปิดโอกาสให้กลไกตลาดและทุนทำงานอย่างอิสระ ประชาสังคมแบบทุนนิยมนี้มุ่งเน้นการแข่งขัน การเพิ่มประสิทธิภาพเป็นประชาสังคมของชนชั้นกลาง และนายทุนที่ต้องการให้กลไกตลาดปลดการควบคุม และให้พลังของตลาดควบคุมรัฐได้

3. ประชาสังคมแบบเสรีนิยม หรือแบบกลุ่มอาสาสมัคร เน้นความเป็นพลเมืองที่มีจิตสำนึก ทางการเมืองในสังคมประชาธิปไตยมากกว่าการเป็นพลเมืองที่ดีของรัฐ โดยให้ความสำคัญกับพลัง ของชนชั้นกลางกิจกรรมอาสาสมัคร กลุ่ม สมาคมอิสระที่หลากหลายในวัฒนธรรมแบบเมือง มุ่งเน้น ให้รัฐลดบทบาทต่อกิจกรรมสาธารณะลง แต่มองรัฐในฐานะที่เป็นส่วนกลางคอยตอบสนอง ความต้องการของประชาชน

4. ประชาสังคมแบบชุมชนนิยม เป็นการพัฒนาจากแนวคิด “ชุมชนเข้มแข็ง” และขยาย ความเป็นชุมชนออกไปในวงกว้าง ประชาสังคมในทัศนะแบบชุมชนนิยม คือ สังคมที่เต็มไปด้วยชุมชน ในรูปแบบต่าง ๆ ที่หลากหลาย เน้นความร่วมมือเอื้ออาทรตามแนวคิดชุมชน อันจะนำไปสู่พลัง ที่เข้มแข็งของภาคประชาชน จะเห็นได้ว่าประชาสังคมแบบชุมชนนิยมนี้มีได้ปฏิเสธรัฐโดยตรง แต่มุ่งไปที่การก่อตัวของชุมชนโดยไม่ละเลยโครงสร้างรัฐ หรืออีกนัยหนึ่งยังมองว่า รัฐเป็นกรรมการ กลางที่สามารถเอื้อประโยชน์แก่ประชาชนได้

5. ประชาสังคมแบบขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ (New Social Movement) เป็นเรื่องของการเคลื่อนไหวในพื้นที่การเมืองสาธารณะด้วยขบวนการประชาชนเพื่อนำไปสู่ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างกฎกติกา อุดมการณ์ของสังคม เช่น การต่อต้าน ลัทธิทุนนิยม กลไกตลาด การคัดค้านการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่กระทบต่อประชาชน การแสดงสิทธิ ไม่เชื่อฟังรัฐ (Civic Disobedience) เป้าหมายการต่อสู้มิได้เป็นการยึดอำนาจรัฐหรือเข้าไปต่อสู้

ในสังคมการเมืองของกลไกรัฐ เช่น รัฐสภา พรรคการเมือง ศาล กฎหมาย ราชการ ดังเช่น ขบวนการเคลื่อนไหวในยุคเก่า แต่สนใจพื้นที่การเมืองสาธารณะเพื่อการเปลี่ยนแปลง และให้วาทกรรมของประชาชนได้สร้างพื้นที่ปฏิบัติการทางความคิดและวัฒนธรรมในสังคมอันจะนำไปสู่การปรับสัมพันธภาพทางอำนาจระหว่างรัฐ ทูต และประชาชนเสียใหม่ มีการต่อสู้ด้านสัญลักษณ์ วัฒนธรรม เชื้อชาติ ศาสนา คุณค่าเพศหญิงเพศชาย และอื่น ๆ ที่หลากหลายซับซ้อนมากกว่าจะเป็นอุดมการณ์ทางชนชั้นในอดีต

ซึ่งสุรพล ปธานวนิช (2547) ได้กล่าวเพิ่มเติมถึงประโยชน์ของสวัสดิการในสังคมไทย ดังนี้

1. การสนับสนุนทางการเงิน การจัดสรรเงินงบประมาณเพื่อช่วยเหลือการดำเนินงานขององค์กรภาคที่สามจัดเป็นการช่วยทางตรง

2. มาตรการทางภาษี ในหลายกรณีองค์กรเหล่านี้ถูกนับเนื่องเข้าเป็นองค์กรการกุศลด้วยเหตุนี้กฎหมายในหลายประเทศรวมทั้งประเทศไทยจึงเอื้อประโยชน์ให้การดำเนินงานขององค์กรเหล่านี้ รายได้ขององค์กรเอกชนมักได้รับการยกเว้นภาษี ขณะที่การจัดเก็บภาษีบางประเภท อาทิ ภาษีสวัสดิการ (Fringe Benefits Tax) และภาษีการค้ามักไม่บังคับใช้กับองค์กรเอกชน การยกเว้นเช่นนี้ทำให้องค์กรเอกชนซื้อสินค้าได้ถูกกว่าราคาตลาด ขณะที่ลูกจ้างของหน่วยงานได้รับค่าตอบแทนจากการทำงานมากขึ้น ในส่วนของผู้บริจาค กฎหมายในแทบทุกประเทศอนุญาตให้นำเงินที่บริจาคมาลดหย่อนภาษีได้ การจูงใจในลักษณะนี้ช่วยให้เกิดการบริจาคมากขึ้น

3. สิทธิพิเศษจากรัฐ ในหลายประเทศรัฐให้สิทธิพิเศษบางประการแก่องค์กรเอกชน สิทธิที่สำคัญที่สุด คือ การให้องค์กรเอกชนเป็นผู้จัดบริการสังคมประเภทต่าง ๆ ให้กับผู้รับบริการ สงเคราะห์จากรัฐ กล่าวคือ แทนที่รัฐจะเป็นผู้จัดบริการนั้น ๆ ให้กับผู้รับบริการสงเคราะห์เอง กลับมอบให้องค์กรเอกชนเป็นผู้จัดแทน มาตรา 20 ของพระราชบัญญัติความมั่นคงทางสังคมของสหรัฐอเมริกาอนุญาตให้รัฐซื้อบริการทางสังคมเหล่านี้จากองค์กรเอกชนได้ วิธีการนี้นอกจากจะช่วยให้องค์กรเอกชนเป็นจำนวนมากมีรายได้เลี้ยงตัวเองแล้ว ค่าใช้

ในขณะที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2553) ได้กล่าวถึงการจัดบริการโดยรัฐเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชนครอบคลุม ได้แก่ การศึกษา การสาธารณสุข สิ่งอำนวยความสะดวก และที่พักอาศัย โดยมีการดำเนินงานที่สำคัญ ดังนี้

1. ด้านการศึกษา โดยครอบคลุมตั้งแต่ระดับอนุบาลไปจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย รวมทั้งสายอาชีพทุกแห่งทั่วประเทศ ทั้งสถานศึกษาของรัฐและเอกชน พร้อมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการให้เกิดความเสมอภาคและความเป็นธรรมในโอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชนในกลุ่มด้อยโอกาส ทั้งผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ผู้อยู่ในภาวะยากลำบาก ผู้บกพร่องทางร่างกายและสติปัญญา และชนต่างวัฒนธรรม รวมทั้งยกระดับการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กในชุมชน ประกอบด้วยค่าเล่าเรียน ค่าหนังสือเรียน อุปกรณ์การเรียน เครื่องแบบนักเรียน และกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน นอกจากนี้ยังมีการดำเนินงานเพื่อลดค่าใช้จ่ายของผู้ปกครองแก่นักเรียนในด้านต่าง ๆ ควบคู่ไปด้วย เช่น การจัดอาหารเสริม นมโรงเรียน และการจัดจักรยานโรงเรียน เป็นต้น ให้สิทธิคนพิการได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย โดยประกาศใช้พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 ซึ่งกำหนดให้คนพิการมีสิทธิได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิด หรือเมื่อพบความพิการจนตลอดชีวิต พร้อมทั้งได้รับเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อบริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา รวมถึงให้รัฐจัดเงินอุดหนุนเพื่อส่งเสริมการวิจัยพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องและพัฒนาบุคลากรด้านการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ จัดตั้งกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) โดยเริ่มให้กู้ยืมเป็นครั้งแรกในปีการศึกษา 2539 เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาแก่ผู้ที่อยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียน ซึ่งครอบครัวมีรายได้ไม่เกิน 200,000 บาทต่อปี สามารถกู้ยืมเป็นค่าเล่าเรียน ค่าใช้จ่ายเกี่ยวเนื่องกับการศึกษา และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการครองชีพระหว่างที่กำลังศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมปลาย ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และปริญญาตรีทุกสาขา

2. ด้านสาธารณสุข ประกอบด้วยการรักษาพยาบาลในระบบสวัสดิการข้าราชการ เป็นระบบสวัสดิการที่รัฐจัดบริการมายาวนานกว่าศตวรรษ ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา โดยแรกเริ่มมุ่งให้การคุ้มครองแก่กลุ่มข้าราชการและข้าราชการบำนาญภายใต้พระราชบัญญัติรักษาพยาบาลข้าราชการ พ.ศ. 2444 และพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. 2444 จนถึงปัจจุบันมีกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับบริการจากการรักษาพยาบาลในระบบสวัสดิการข้าราชการครอบคลุมถึงกลุ่มพนักงานรัฐวิสาหกิจ ข้าราชการการเมือง และครอบครัวของข้าราชการกลุ่มดังกล่าวด้วย โดยมีแหล่งเงินมาจากงบประมาณรายจ่ายรัฐบาล (งบกลาง) ภายใต้การกำกับดูแลของกรมบัญชีกลาง เนื่องจากระบบการจ่ายผลตอบแทนเป็นแบบรัฐจ่ายตามอัตราที่สถานบริการเรียกเก็บแต่ไม่เกินอัตราที่กำหนด ทำให้ยากต่อการกำหนดกรอบวงเงินค่าใช้จ่าย การรักษาพยาบาลในระบบประกันสังคม เป็นการจัดสวัสดิการด้านสาธารณสุขตามพระราชบัญญัติกองทุนประกันสังคม พ.ศ. 2533 ที่มุ่งจัดสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาลแก่สมาชิก

ผู้ทำงานในภาคเศรษฐกิจ โดยมีแหล่งเงินกองทุนมาจากการเรียกเก็บเงินสมทบ ได้แก่ รัฐบาล นายจ้าง และลูกจ้าง ฝ่ายละเท่า ๆ กัน เพื่อใช้จ่ายในการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก การรักษาพยาบาลในระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า เป็นการจัดสวัสดิการโดยภาครัฐ เพื่อตอบสนองเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ที่มุ่งให้กลุ่มคนที่ไม่อยู่ในเครือข่ายประกันสุขภาพทั้งสองระบบข้างต้น สามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขที่มีคุณภาพได้อย่างทั่วถึง โดยมีที่มาของเงินอุดหนุนจากรายจ่ายรัฐบาล ซึ่งใช้ระบบการเหมาจ่ายต่อหัว (Capitation) ร่วมกับการจ่ายรายกิจกรรม (Fee-of-Service) ตามอัตรากลุ่มวินิจฉัยโรคร่วม (Diagnosis Related Group) ซึ่งทำให้สามารถควบคุมต้นทุนได้ นอกจากบริการด้านการรักษาพยาบาลหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้ายังครอบคลุมเรื่องการส่งเสริมและป้องกันอีกด้วย

3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ประกอบด้วยการจัดบริการสังคมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ หรือทุพพลภาพ และคนชรา มุ่งดำเนินการภายใต้กรอบของกฎกระทรวงว่าด้วยการกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชรา พ.ศ.2548 เป็นหลัก อาทิ ห้องน้ำ ป้าย สัญลักษณ์และทางลาด ลิฟท์ บันได ทางเข้าสู่อาคาร ทางเชื่อมระหว่างอาคาร และทางเดินนอกอาคารและการจัดอุปกรณ์อำนวยความสะดวก ฯลฯ โดยคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นหลักที่ผ่านมา ส่วนใหญ่เป็นการดำเนินงานโดยภาครัฐ เช่น ท่าอากาศยาน สถานีรถไฟ สถานีขนส่ง โรงพยาบาล ศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร / ศาลากลางจังหวัด สำนักเขต / ที่ว่าการอำเภอ เป็นต้น จากการศึกษาที่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ส่งผลให้ภาคเอกชนไทยเริ่มคำนึงถึงการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกรองรับประชากรสูงอายุมากขึ้นโดยเฉพาะในภาคบริการ และการท่องเที่ยวเพื่อเอื้อให้ผู้สูงอายุและผู้พิการสามารถเข้ามาใช้บริการได้เพิ่มมากขึ้น เช่น ธุรกิจโรงแรม สถานที่ท่องเที่ยว ห้างสรรพสินค้าศูนย์การค้า เป็นต้น

4. ด้านที่พักอาศัย ประกอบด้วยโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยในชนบทตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง เป็นโครงการที่ดำเนินการโดยการเคหะแห่งชาติ มีเป้าหมายในการดำเนินงานพัฒนาที่อยู่อาศัยในชนบททุกจังหวัด เป็นโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยตามนโยบายของรัฐบาล โดยให้การเคหะแห่งชาติจัดสร้างที่อยู่อาศัยที่ได้มาตรฐานสำหรับประชาชนผู้ด้อยโอกาสในการบริหารจัดการที่อยู่อาศัย โครงการบ้านเอื้ออาทรต่อไปในอนาคตให้เชื่อมโยงกันในชุมชนแออัดเดิม

แนวโน้มของสวัสดิการในสังคมไทย

แนวโน้มของสวัสดิการในสังคมไทยภายใต้หลักการและแนวทางการเสริมสร้างมีส่วนร่วมในการพัฒนา ตามที่นักวิชาการได้ให้ข้อเสนอไว้ประกอบด้วย (สมนึก ปัญญาสิงห์, 2532; อภิญา เวชชัย และคณะ, 2547)

1. กิจกรรมต้องยึดหลักความต้องการและปัญหาของประชาชนเป็นจุดเริ่มต้นของกิจกรรม
2. กิจกรรมต้องดำเนินการในลักษณะกลุ่มเพื่อสร้างพลังกลุ่มในการรับผิดชอบร่วมกัน
3. แนวทางการพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนต้องคำนึงถึงขีดความสามารถของประชาชนที่จะดำเนินการต่อไปได้ โดยไม่ต้องพึ่งพาทายนอกต้องทำให้ประชาชนเกิดความสำนึกเป็นเจ้าของกิจกรรมและต้องสามารถทำต่อไปเองได้เมื่อการช่วยเหลือจากภายนอกสิ้นสุดลง
4. กิจกรรมการพัฒนาที่นำเข้าไปชุมชนต้องสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ความพร้อมของชุมชน ความสอดคล้องกับขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชน
5. การเริ่มต้นกิจกรรมต้องอาศัยผู้นำชุมชน โดยผู้นำชุมชนจะต้องสามารถรับทราบและยอมรับสิ่งใหม่ ๆ ได้เร็ว และเป็นผู้นำที่ชาวบ้านมีความศรัทธาอยู่ในตัวอยู่แล้ว การเริ่มต้นจากผู้นำจึงเป็นไปได้เร็วกว่าประชาชนทั่วไป
6. ขั้นตอนการดำเนินการต่าง ๆ ต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นต้นกล่าวคือ ร่วมหาข้อมูลร่วมหาสาเหตุของปัญหาร่วมปรึกษาหารือทางแก้ไขร่วมตัดสินใจร่วมการวางแผน ร่วมการปฏิบัติงานร่วมการติดตามผลงานจนถึงขั้นการร่วมบำรุงรักษาในระยะยาว หลักการดังกล่าวข้างต้นถือเป็นแนวทางการทำงานที่สำคัญในกระบวนการพัฒนาที่มุ่งเน้นให้ ประชาชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา
7. การจัดสวัสดิการโดยภาคชุมชน จัดสวัสดิการในชุมชนภาคเกษตร คือ ต้นแบบที่ถูกนำมาขยายผลอย่างกว้างขวาง การพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทยถึงรูปแบบการจัดสวัสดิการ ได้แก่ ฐานทรัพยากร ฐานวัฒนธรรม และฐานงานพัฒนา

กรณีศึกษาของการจัดสวัสดิการในสังคมไทย

การจัดสวัสดิการสังคมในประเทศไทย ได้มีตัวอย่างของหน่วยงานไม่ว่าจะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีบทบาทภารกิจหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะให้กับประชาชนในพื้นที่ ประกอบด้วย

1. การจัดสวัสดิการขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ซึ่งประชาชนผู้รับบริการด้านสวัสดิการมีความต้องการต่อการจัดสวัสดิการขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี มีปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการสวัสดิการของ องค์การบริหาร จากผู้ตอบแบบซึ่งสามารถจัดลำดับได้ ดังนี้ (สุพจน์ บุญวิเศษ, 2558)

1.1 องค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่สนใจและให้ความช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสน้อย แต่ไม่ทั่วถึง

1.2 มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ด้อยโอกาสกับคนในชุมชน และองค์การบริหารส่วนตำบล เพิ่มขึ้น

1.3 มีงบประมาณในการจัดสวัสดิการของผู้ด้อยโอกาส หรือมีกิจกรรมให้กับผู้ด้อยโอกาส เพิ่มขึ้น

1.4 ให้ความสำคัญของผู้ด้อยโอกาสเป็นลำดับต้น ๆ

1.5 มีเจ้าหน้าที่การให้คำปรึกษาหรือออกหน่วยติดตาม ผู้ด้อยโอกาสอย่างจริงจัง และมีคุณภาพ

2. การจัดสวัสดิการชุมชนโดยใช้รูปแบบสหกรณ์บริการในพื้นที่โครงการบ้านเอื้ออาทร ผู้อยู่อาศัยมีทัศนคติที่ดีเกือบทุกสหกรณ์บริการได้ ดังนี้ (โกวิทย์ พวงงาม, 2554)

2.1 นำหลักการสหกรณ์มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อประโยชน์ของสมาชิก ส่วนสหกรณ์บริการที่เหลือยังไม่สามารถแสดงให้เห็นถึงเกณฑ์มาตรฐานของสหกรณ์ เช่น การเพิ่มของสมาชิกและการเพิ่มขึ้นของผลกำไรเพื่อจัดสวัสดิการสังคม เป็นต้น

2.2 การบริหารชุมชนแบบบูรณาการโดยสหกรณ์บริการบ้านเอื้ออาทรที่เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการ ซึ่งประกอบด้วยการรักษาความสะอาด การรักษาความปลอดภัย การปฏิบัติงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชนและการสร้างวัฒนธรรมเอื้ออาทร การบริหารสัญญาจัดประโยชน์ทรัพย์สินชุมชนและธุรกิจชุมชนของสหกรณ์บริการบ้านเอื้ออาทรและการบริหารกิจการน้ำประปา (สำหรับอาคารชุด)

2.3 มีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของสหกรณ์ ได้แก่ คณะกรรมการและบุคลากรของสหกรณ์ขาดความรู้ความเข้าใจ ด้านการบริหารการเงิน การทำบัญชี และการบริหารธุรกิจสหกรณ์ และผู้อยู่อาศัยมีความแตกต่างหลากหลาย โดยไม่ค่อยมีลักษณะความเป็นชุมชน

3. การจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุเพื่อการพึ่งพาตนเองในจังหวัดนครสวรรค์ เป็นรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในจังหวัดนครสวรรค์ ดังนี้ (พิสิษฐ์ จอมบุญเรือง, 2556)

3.1 การจัดสวัสดิการสังคมที่รัฐเป็นผู้จัดให้ และการจัดสวัสดิการสังคมที่ประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้จัดให้

3.2 มีปัญหาอุปสรรคในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ คือ ขาดบุคลากรทางสาธารณสุข ขาดการดูแลจากคนในครอบครัว ขาดการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

3.3 มีแนวทางในการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุเพื่อการพึ่งพาตนเอง คือ ควรมีการตรวจสุขภาพแบบครบวงจรประจำปี การออกเยี่ยมเยียนผู้สูงอายุเพื่อดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง การประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อนำทางชีวิตของผู้สูงอายุ การจัดตั้งธนาคารความดี และการจัดให้มีที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุในรูปแบบของบ้านพักชุมชน

4. การจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข จังหวัดชลบุรี ผู้สูงอายุได้รับการเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการด้านการช่วยเหลือสาธารณะของผู้สูงอายุ ดังนี้ (ธนิต โตอดิเทพย์, 2564)

4.1 ผู้สูงอายุได้รับการจัดสวัสดิการบริการสังคม ประกอบไปด้วย 5 ด้าน คือ ด้านบริการสังคมและนันทนาการ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการศึกษา ด้านที่อยู่อาศัย และด้านการทำงาน และมีรายได้

4.2 มีแนวทางการจัดสวัสดิการเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ต้องประกอบไปด้วยการจัดการเชิงนโยบาย และแนวทางการจัดสวัสดิการของท้องถิ่น ได้แก่ การปรับเกณฑ์จำแนกผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับปรากฏการณ์ในพื้นที่ การออกแบบนโยบายหรือโครงการที่สอดคล้องและครอบคลุมความต้องการของผู้สูงอายุ

5. การจัดสวัสดิการสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ดังนี้ (เสมอ จัตพล, 2556)

5.1 การจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ได้แก่ การจัดสวัสดิการด้านนันทนาการกับคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย การจัดสวัสดิการด้านที่พักอาศัยกับคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย การจัดสวัสดิการด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาลกับคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ

5.2 การจัดสวัสดิการสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ คือ องค์การบริหารส่วนตำบลต้องช่วยเหลือค่ารักษาพยาบาล จัดตั้งกองทุนสำรองเลี้ยงชีพผู้สูงอายุ และจัดตั้งกองทุน

ส่งเสริมสวัสดิการผู้สูงอายุ จัดบริการครอบครัวอุปการะผู้สูงอายุ จัดสวนสุขภาพและลานออกกำลังกาย
 คุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้สูงอายุ และจัดตั้งศูนย์ดูแลผู้สูงอายุและเครือข่ายผู้สูงอายุ

5.3 ส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ โดยใช้หลักการบริหารเชิงรุก ส่งเสริม
 การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน จัดฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง สร้างเครือข่าย
 ขับเคลื่อนการทำงานและบูรณาการกิจกรรมร่วมกัน

สรุปท้ายบท

การจัดสวัสดิการในสังคมไทยเป็นลักษณะกิจกรรมที่รัฐบาลและเอกชนทุกระดับจัดให้กับ
 ประชาชนในพื้นที่เพื่อประกันในเรื่องคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดี ซึ่งมุ่งเน้นในการบำบัด
 ความเดือดร้อนป้องกันปัญหา และพัฒนาศักยภาพให้กับประชาชน จึงจำเป็นต้องมีการวางแผน
 การดำเนินการในการให้การช่วยเหลือเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการในลักษณะที่เหมาะสมกับชุมชนสังคม
 หรือเหมาะสมไปตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในชุมชนสังคม โดยมีรูปแบบต่าง ๆ แบ่งตามกลยุทธ์หลัก
 ในการจัดสวัสดิการ แบ่งตามความเกี่ยวข้องของการจ้างงานในสถานประกอบ การแบ่งตามความ
 ไม่เกี่ยวข้องกับการจ้างงานในสถานประกอบ การแบ่งตามที่มาของเงินทุนที่ใช้ แบ่งตามผู้ให้บริการ
 แบ่งตามผู้รับบริการ แบ่งตามประเภทขององค์กรที่จัดสวัสดิการนั้น ๆ แต่ก็มักจะมีปัญหาเกี่ยวกับ
 ความไม่ยุติธรรมในสังคมไทยที่ขัดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือแม้แต่ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย
 ด้านความมั่นคงในสังคม นโยบายสิทธิขั้นพื้นฐาน รวมถึงปัญหาที่สร้างทุนทางสังคมหรือแม้บางครั้ง
 เกิดจากการไม่มีส่วนร่วมกับคนในชุมชน ถึงแม้จะมีปัญหาหลากหลายประการในทางกลับกัน
 การจัดสวัสดิการทางสังคมก็เกิดประโยชน์ในสังคมไทยเช่นกัน เนื่องจากตอบสนองในเรื่องของความจำเป็น
 พื้นฐานทำให้มีแนวโน้มในการจัดสวัสดิการในสังคมไทยภายใต้กิจกรรมที่ยึดหลักความต้องการ และปัญหา
 ของประชาชนกิจกรรมในลักษณะกลุ่มเพื่อสร้างพลังกลุ่มกิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ ที่ชุมชนนำไปแก้ปัญหาเพื่อ
 ความสอดคล้อง และความพร้อมของชุมชน

คำถามท้ายบท

1. จงบอกความหมายการจัดสวัสดิการในสังคมไทย
2. จงบอกวัตถุประสงค์และยกตัวอย่างสวัสดิการในสังคมไทย
3. จงอธิบายรูปแบบของสวัสดิการในสังคมไทย
4. จงวิเคราะห์ปัญหาของสวัสดิการในสังคมไทย
5. ให้นักศึกษาอภิปรายประโยชน์ของสวัสดิการในสังคมไทย
6. จงวิเคราะห์แนวโน้มของสวัสดิการในสังคมไทย

เอกสารอ้างอิง

- กนกรัตน์ ชูศรี. (2549). *กลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ : พลังชาวบ้านเพื่อสวัสดิการชุมชน*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม). ปัตตานี : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2548). *ทิศทาง และรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ : กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- กิติพัฒน์ นนทปัทมาดุล. (2544). *นโยบายสังคมและสวัสดิการสังคม*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เกษรา ชัยเหลือองอุไร. (2562). *ธรรมาภิบาลในการทำงานด้านสวัสดิการสังคมของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ*. กรุงเทพฯ : กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- โกวิท พวงงาม. (2554). การจัดสวัสดิการชุมชนโดยใช้รูปแบบสหกรณ์บริการในพื้นที่โครงการบ้านเอื้ออาทร. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*, 9(1), 1-16.
- โชคชัย สุทธาเวศ. (2549). *บัญญัติ 10 ประการเพื่อการปฏิรูปการแรงงานสัมพันธ์ไทย : กระบวนทัศน์ไทยกับมาตรฐานแรงงานสากล*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิไพศาล ธวัชชัยนันท์ ; กองทุนรวมพันธุ์ สิวายะวิโรจน์.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2546). *บทสังเคราะห์ภาพรวมการพัฒนาาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดาวิน ชายชีวินลิขิต. (2548). *แนวทางในการพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวกับสวัสดิภาพและสวัสดิการของเด็กและเยาวชนในประเทศไทย*. (วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ทัศนีย์ ลักขณาภิชนชัช. (2548). *แนวทางการพัฒนาเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี*. กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ทัศนีย์ ลักษณะภิกขุณี. (2545). *การสังคมสงเคราะห์ชุมชน : มรรควิธีสู่ชุมชนเข้มแข็ง*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธนิต โตดิเทพย์. (2564). แนวทางการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข จังหวัดชลบุรี. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*, 15(1), 18-28.
- ธีระ ศรีธรรมรักษ์ และวิทย์ ชนะภัย. (2538). *อนาคตของประเทศไทยกับการออกกฎหมาย สวัสดิการสังคม*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และ สิ่งแวดล้อม.
- ปรีชา อ่วมปัญญา. (2549). *ทฤษฎีการพัฒนาสังคม*. สืบค้นเมื่อ กันยายน 2, 2564 จาก <http://202.29.15.156/lean/patana/p7.html>.
- พิสิษฐ์ จอมบุญเรือง. (2556). แนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุเพื่อการพึ่งพาตนเองในจังหวัดนครสวรรค์. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*, 8(24), 15-28.
- ระพีพรรณ คำหอม. (2557). *สวัสดิการสังคมกับสังคมไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัตติยา พนาจันทร์. (2557). *แนวทางการพัฒนาเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สมชัย จิตสุชน และคณะ. (2554). *สู่ระบบสวัสดิการสังคมถ้วนหน้าภายในปี พ.ศ. 2560*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- สมนึก ปัญญาสิงห์. (2532). *การพัฒนาชุมชน*. ขอนแก่น : ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2544). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 - 2549)*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2553). *กรอบทิศทาง การจัดสวัสดิการทางสังคมที่ยั่งยืน ในช่วงแผนฯ 11*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

- สำนักงานปลัด กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2550). *พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ.2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2550*. กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัด กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- สุธิดา แจ้งประจักษ์. (2563). สวัสดิการสังคมไทยในกระบวนการพัฒนา. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(2), 317-318.
- สุพจน์ บุญวิเศษ. (2558). การจัดสวัสดิการขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย*, 7(1), 25-37.
- สุรพล ปธานวนิช. (2547). *นโยบายสังคม : เส้นทางสู่รัฐสวัสดิการ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรางค์รัตน์ จำเนียรพล. (2544). *การสร้างประชาสังคมโดยรัฐ : การปรับตัวของรัฐไทย*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสมอ จัดพล. (2556). การจัดสวัสดิการสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี. *Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and arts)*, 6(3), 510-519.
- อภิญา เวชชัย และศิริพร ยอดกมลศาสตร์. (2547). *สวัสดิการสังคม ฉบับชาวบ้าน: แนวคิดนโยบายแนวทางปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : อติสันเพรส โปรดักส์.
- อุทัย หิรัญโต. (2523). *หลักการบริหารงานบุคคล*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- James Midgley. (1997). *Social Welfare in Global Context*. University of California – Berkeley.

บรรณานุกรม

- กนกรัตน์ ชูศรี. (2549). *กลุ่มพีทักซ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ : พลังชาวบ้านเพื่อสวัสดิการชุมชน*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม). ปัตตานี : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2546). *พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546*. กรุงเทพฯ : กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2548). *ทิศทาง และรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ : กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- กฤษฎา ศุภวรรณกุล. (2564). *รัฐสวัสดิการกับสังคมประชาธิปไตย*. สืบค้นเมื่อ กันยายน 2, 2564 จาก <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/thailand/15897.pdf>.
- กองกฎหมาย สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2544). *พระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ พ.ศ. 2544*. กรุงเทพฯ : กองกฎหมาย สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.
- กิติพัฒน์ นนทปัทมดูล. (2544). *นโยบายสังคมและสวัสดิการสังคม*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เกษรา ชัยเหลือองอุไร. (2562). *ธรรมาภิบาลในการทำงานด้านสวัสดิการสังคมของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ*. กรุงเทพฯ : กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- โกวิท พวงงาม. (2554). *การจัดสวัสดิการชุมชนโดยใช้รูปแบบสหกรณ์บริการในพื้นที่โครงการบ้านเอื้ออาทร*. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*, 9(1), 1-16.
- คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย. (2558). *ปฏิรูประบบประกันสังคม*. นนทบุรี : สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย.

- จตุรงค์ บุญรัตนสุนทร. (2564). *รัฐสวัสดิการกับสังคมสวัสดิการ : มุมมองทางทฤษฎี* สืบค้นเมื่อ
กันยายน 2, 2564 จาก
http://www.nikomfoundation.org/autopagev4/show_page.php?topicid=36&au.
- จักรภพ ดุศลศิริชัย และวิภาวี กฤษณะภูติ. (2551). การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับคนพิการในจังหวัด
ขอนแก่น: กรณีศึกษา บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น. วารสารวิจัย มข. (ฉบับ
บัณฑิตศึกษา) สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 1(1), 41-53.
- จิตติมา อัครธิตพิงค์. (2556). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยราชภัฏ
พระนครศรีอยุธยา.*
- จิตรา วีรบุรินทร์. (2546). *รูปแบบการจัดบริการสังคมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรดุษฎีบัณฑิต).* กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จุฑาธิป วีระมโนกุล. (2557). *การศึกษาเรื่องแรงจูงใจ สภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลต่อความ
ผูกพันต่อองค์กร: กรณีศึกษา บริษัท พี.วาย.ฟู้ดส์ จำกัด. (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจ
มหาบัณฑิต).* ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ชัยพร พิบูลศิริ. (2551). การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กร
ชุมชน. *วารสารพัฒนบริหารศาสตร์*, 48(1), 57-84.
- ชินชัย ชี้เจริญ. (2560). *การจัดระบบงานด้านสวัสดิการสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน.
กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.*
- โชคชัย สุทธาเวศ. (2549). *บัญญัติ 10 ประการเพื่อการปฏิรูปการแรงงานสัมพันธ์ไทย : กระบวนทัศน์
ไทยกับมาตรฐานแรงงานสากล. กรุงเทพฯ : มูลนิธิไพศาล ธวัชชัยนันท์ ; กองทุนรวมพันธู์
สิวายะวิโรจน์.*
- โชคชัย สุทธาเวศ. (ม.ป.ป). *ความรู้พื้นฐานว่าด้วยรัฐสวัสดิการและสวัสดิการสังคม. สืบค้นเมื่อ
เมษายน 29,2564 จาก*

http://www.nikomfoundation.org/autopagev4/print_in.php?idp=topic&topic_id=66&auto_id=24&fbclid=IwAR0ydF0daX85wMMBlGdLbnAFPKqcNuzUswKAuoULfVM61XMmT5g7P0Ur5JQ.

ไชยฤทธิ์ อนุชิตวรวงศ์. (2560). *การศึกษาแนวทางการปรับปรุงการดำเนินนโยบายการพัฒนาที่ยั่งยืน และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยเพื่อตอบสนองยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี*. (รายงานหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร). กรุงเทพฯ : วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันการป้องกันประเทศ.

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2546). *บทสังเคราะห์ภาพรวมการพัฒนาาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2546). *บทสังเคราะห์ภาพรวมการพัฒนาาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดาวิณ ชายชีวินลิขิต. (2548). *แนวทางในการพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวกับสวัสดิภาพและสวัสดิการของเด็กและเยาวชนในประเทศไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

ทัศนีย์ ลักษณะภิกขชนซ์. (2548). *แนวทางการพัฒนาเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี*. กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ทัศนีย์ ลักษณะภิกขชนซ์. (2545). *การสังคมสงเคราะห์ชุมชน : มรรควิธีสู่ชุมชนเข้มแข็ง*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ธนิต โตอดิเทพย์. (2564). *แนวทางการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข จังหวัดชลบุรี*. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*, 15(1), 18-28.

ธีระ นุชเปี่ยม. (2533). *ปัญหาความยากจนในสังคมไทย*. สืบค้นเมื่อ กันยายน 3, 2564 จาก : <Users/Procom/Downloads/48375-Article%20Text-111861-1-10-20160209.pdf>.

ธีระ ศรีธรรมรักษ์ และวิทย์ ชนะภัย. (2538). *อนาคตของประเทศไทยกับการออกกฎหมาย สวัสดิการสังคม*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม.

บัวพันธ์ พรหมพักพิง. (2555). ความอยู่ดีมีสุข. *มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์*, 29(2), 23-50.

บ้านจอมยุทธ. (2543). *สวัสดิการสังคม*. สืบค้นเมื่อ เมษายน 28, 2564 จาก https://www.baanjomyut.com/library_2/extension1/social_welfare/03.html?fbclid=IwAR0JGIt1-EkZ1ueLZOIphj0uUNO-QVoXGRhJFiPcSuxXkbYYI4oAwqqqHUo

บุษยรัตน์ กาญจนดิษฐ์. (2556). *ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการจัดตั้งแรงงาน*. สืบค้นเมื่อ กันยายน 2, 2564 จาก <https://voicelabour.org/>.

ประภัสสร วัฒนา. (2560). *แนวความคิดมนุษยนิยมของมาสโลว์ (Maslow) และแนวความคิดอัตถิภาวนิยมของฌอง ปอล ซาร์ตร์ (Jean Paul Sartre) ที่ปรากฏผ่านนวนิยายเรื่อง “วันหนึ่งในชีวิตของอีวาน เดนิโซวิช”*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัสเซียศึกษา). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปรีชา อ่วมปัญญา. (2549). *ทฤษฎีการพัฒนาสังคม*. สืบค้นเมื่อ กันยายน 2, 2564 จาก <http://202.29.15.156/lean/patana/p7.html>.

พรรณทิพย์ เพชรมาก. (2546). *ประสบการณ์จากภาคใต้เรื่องสวัสดิการชุมชน วิฑูรย์ชุมชน ธุรกิจชุมชน : เอกสารประกอบงานมหกรรมชุมชนเข้มแข็ง*. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).

พัชรินทร์ ราชวงศ์. (2559). ปัญหาการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลตำบลดงมะไฟ อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 13(62), 93-104.

พิสิษฐ์ จอมบุญเรือง. (2556). *แนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุเพื่อการพึ่งพาตนเองในจังหวัดนครสวรรค์*. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*, 8(24), 15-28.

มัทยา ศรีพนา. (2557). การจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ กันยายน 2, 2564 จาก library.senate.go.th.

มาริสสา ภูเพ็ชร. (2535). สวัสดิการสังคม: แนวคิดและทฤษฎี. วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, 7(1-2), 21-25.

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการส่งเสริมและพัฒนางานองค์กรภาคประชาสังคม พ.ศ. 2558. (2558). สืบค้นเมื่อ กันยายน 2, 2564 จาก

<http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2558/E/194/1.PDF>.

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างเสริมกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติพ.ศ. 2554. (2564). สืบค้นเมื่อ กันยายน 2, 2564 จาก

<http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTEROPM/DRAWER01/GENERAL/DATA0004/00004460.PDF>.

ระพีพรรณ คำหอม. (2557). *สวัสดิการสังคมกับสังคมไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รัตติยา พนาจันทร์. (2557). *แนวทางการพัฒนาเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

รัตติยา พนาจันทร์. (ม.ป.ป). เอกสารวิชาการ “การส่งเสริมประชาชนเป็นหุ้นส่วนร่วมกับรัฐในการจัดสวัสดิการสังคม. กลุ่มงานคณะกรรมการกิจการเด็ก เยาวชน สตรีผู้สูงอายุและผู้พิการ สำนักงานกรรมการ 3.

รัตติยา พนาจันทร์. (ม.ป.ป.). *การส่งเสริมประชาชนเป็นหุ้นส่วนร่วมกับรัฐในการจัดสวัสดิการสังคม*. (เอกสารวิชาการ). กรุงเทพฯ : กลุ่มงานคณะกรรมการกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ และผู้พิการ สำนักงานกรรมการ 3.

เรณู โชติติติก. (2554). *นักบริหารงานประสงเคราะห์ เล่มที่ 1*. กรุงเทพฯ : สถาบันสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด.

- เรียม ศรีทอง. (2542). *พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน : แบบฝึกปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : เวิร์ดเวฟ เอ็ดดูเคชั่น.
- ฤทธิชัย ชุนสิทธิ์. (2556). *ความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลตำบลปากน้ำแหลมสิงห์ อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี*. (งานนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์).
ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา
- วัชรภรณ์ จันทนุกูล และสัญญา เคนาภูมิ. (2559). แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมระดับชุมชนอย่างยั่งยืน. *Area Based Development Research Journal*, 8(4), 3-14.
- วันทนี วาสิกะสิน และคณะ. (2541). *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิจิตร ระวิวงศ์. (2532). *อนาคตสวัสดิการไทย*. ในเอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการเรื่องสวัสดิการสังคมไทยในปัจจุบันและอนาคต (หน้า 1-42). กรุงเทพฯ: คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติสาขาสังคมวิทยา.
- สมชัย จิตสุชน และคณะ. (2554). *สู่ระบบสวัสดิการสังคมถ้วนหน้าภายในปี พ.ศ. 2560*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- สมนึก ปัญญาสิงห์. (2532). *การพัฒนาชุมชน*. ขอนแก่น : ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สาวิตรี ทยานศิลป์. (2554). *เครือข่ายครอบครัวกับการจัดสวัสดิการสังคม 1*. สืบค้นเมื่อ กันยายน 2, 2564 จาก <http://www.familynetwork.or.th/content>.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2544). *พระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ พ.ศ. 2544*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2544). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 - 2549)*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2553). *กรอบทิศทางการจัดสวัสดิการทางสังคมที่ยั่งยืน ในช่วงแผนฯ 11*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานปลัด กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2550). *พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ.2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2550*. กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัด กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครราชสีมา. (2560). *การเข้าถึงกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการขององค์กรสวัสดิการสังคมในจังหวัดนครราชสีมา*. (รายงานการวิจัย). นครราชสีมา : สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครราชสีมา.

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดจันทบุรี. (2564). *คู่มือประชาชน*. จันทบุรี : สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดจันทบุรี.

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครราชสีมา. (2560). *การเข้าถึงกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการขององค์กรสวัสดิการสังคมในจังหวัดนครราชสีมา*. (รายงานการวิจัย). นครราชสีมา : สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครราชสีมา.

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 2. (2558). *การศึกษาการพัฒนา รูปแบบพัฒนาสังคมและสวัสดิการที่สอดคล้องกับความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและการพัฒนาสังคมของประเทศ : กรณีศึกษา ในพื้นที่ความรับผิดชอบของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 2*. (เอกสารวิชาการ). ชลบุรี : สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 2.

สุธิดา แจ้งประจักษ์. (2563). สวัสดิการสังคมไทยในกระบวนการพัฒนา. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(2), 317-318.

สุพจน์ บุญวิเศษ. (2558). การจัดสวัสดิการขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย*, 7(1), 25-37.

สุรพล ปธานวนิช. (2547). *นโยบายสังคม : เส้นทางสู่รัฐสวัสดิการ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรางค์รัตน์ จำเนียรพล. (2544). *การสร้างประชาสังคมโดยรัฐ : การปรับตัวของรัฐไทย*. (วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวรรณ รื่นยศ. (2512). *การประชาสงเคราะห์*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สหกรณ์ขายส่งแห่งประเทศไทย.

เสมอ จัดพล. (2556). การจัดสวัสดิการสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์การบริหาร ส่วนตำบล อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี. *Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and arts)*, 6(3), 510-519.

อนัญญา มูลเพ็ญ. (2562). "ความเหลื่อมล้ำ" ปัญหาที่ทุกรัฐบาลต้องแก้. สืบค้นเมื่อ กันยายน 1, 2564 จาก <https://www.posttoday.com/economy/news/575594>.

อเนก เหล่าธรรมทัศน์. (2553). *ประชาธิปไตยชุมชน รัฐศาสตร์สำหรับสภาองค์กรชุมชน*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนพัฒนากระบวนการเรียนรู้และองค์ความรู้ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).

อภิญา เวชยชัย และศิริพร ยอดกมลศาสตร์. (2547). *สวัสดิการสังคม ฉบับชาวบ้าน: แนวคิด นโยบายแนวทางปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : อติสันเพรส โปรดักส์.

อภิศักดิ์ ธีระวิสิษฐ์. (2553). การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์พัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคมเชิงพื้นที่ กรณีศึกษา จังหวัดขอนแก่น. *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์*, 27(1), 81-106.

อุดมศักดิ์ เตโชชัย, อุทิศ สังขรัตน์ และวันชัย ธรรมสังการ. (2562). บริบทการขับเคลื่อนสภาองค์กร ชุมชนตำบลนาแ้ว สู่ "ชุมชนจัดการตนเอง" ภายใต้รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทยปี 2560. *วารสารมหาจุฬานาครธรรมศน์*, 6(10), 5381-5392.

อุทัย หิรัญโต. (2523). *หลักการบริหารงานบุคคล*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

Asa Briggs. (1961). The Welfare State in Historical Perspective. *European Journal of Sociology*, 2(2), 221-258.

James Midgley. (1997). *Social Welfare in Global Context*. University of California – Berkeley.

ประวัติผู้เรียบเรียง

ชื่อ-นามสกุล	ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญยิ่ง ประทุม
Name-Surname	Assistant Professor Boonying Prathum
ตำแหน่ง	รองคณบดีฝ่ายวิจัยและกิจการนักศึกษา
สถานที่ติดต่อ	สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช 1 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจี้ อำเภอมะนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280 E-mail: boonying_pra@nstru.ac.th โทรศัพท์. 082-967-6251
ประวัติการศึกษา	พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต (พช.ม.) คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) รัฐศาสตร์ (การบริหารรัฐกิจ) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกาศนียบัตรบัณฑิต (การวิจัยทางสังคม) คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประกาศนียบัตรวิชาชีพครู (ปวค.) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผลงานทางวิชาการ	บุญยิ่ง ประทุม.(2566). ประชากรศึกษา. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. บุญยิ่ง ประทุม.(2566). หลักการพื้นฐานสวัสดิการสังคม. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครศรีธรรมราช. บุญยิ่ง ประทุม.(2566). ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครศรีธรรมราช.

Principles of **Social Welfare**